

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ మచ్చెన్న

వేంకటేశ్వరస్వామి సహాయము

శ్రీవేంకటాంబాగర్భాభూతన

శ్రీమద్రామాయణమున గల విశేషములు.

అభినవపదనీనామా

అశోచనికాయప్రతిపాదనోగ్రంథ

తేనైవ కృతయూ ధర్మప్రదీపికాఖ్యాయా

వ్యాఖ్యయాసహితః

రామపురీషేత్రవాసేన

అముం దూర్.

వీరాస్వామినాయకర్

విద్యాతరంగిణి

ముద్రాక్షరశాలాయాం

ముద్రాక్షరస్పష్టప్రకాశితః.

విజయచేతరామ్

చన్నపురి.

1892.

Tel. 2086

Gr. 59622

2006

శ్రీ గణేశాయ నమః

66.59622
2006

శ్రీ రామకయః.

TEL. 2086

శ్రీ గణేశాయ నమః.

అభినవవడశీతివ్యాఖ్యా.

వారీశవాసుదేవాదివరదానవిశారదం | వారంవారమహంవందేవార
 కేంద్రాననంమహాః | సాజన్యం సుమనోభినంద్య మహ్యతం సత్యగుతు వేలాత
 టంస్యాచానస్సహజో మహామధురిమాధమకస్సురాశాంధ్రుమః | యత్రా
 ద్యః కులదేవతాపదమతశ్చైవేంకశేతోవారిః | సాయంసర్వమనారమో వి
 జయతే హిందూరు వంశాణావః | సుధాంశు సత్ర సంభూత స్సుబ్రహ్మ్య
 సుధీరితి | అజస్రంపరిపూర్ణాభిరకలాభిరుపశోభతే | కులశీలవివేకాదిప్రశ
 స్తగుణజన్తభూః | వేంకటాంబామహాధాగాజన్సీయస్య పావనీ || వేంకశే
 శావ్యాయోయస్య పితాసజ్జనపూజితః | పవిత్రేశీతకరత్నం త మహాసీయ గు
 ణోజ్వలః | తకాకాదిప్రాధతంత్రీవివితరికహనప్రక్రియా | దుర్గామాగ్
 స్థాననైర్విరప్రచర ప్రబల మృగపతి ర్భూరిసంబంధబంధః | కావ్యాలంకార
 జాలప్రచురపరిచయోయస్సుధాసింధుపూర ప్రేంభత్కల్లోల జాల ప్రతిభట
 కవితామాధురిసాధురీః | సాహంసాధుజవానాం సంతతసంతోషసంవిధా
 నచిరాం | సదసద్వివేకజననీ సకలస్త్రోతిభిః ఫ్రీతిసంవాదాం | ఆశౌచని
 ర్ణయాభ్యా మభినవవడశీతిమూర్త్య నారచితాం || వ్యాకు ర్దేమన్వాదివ్యాహ
 రానవ్యుదాహతస్వీకరం || ననుచంద్రికామాధవీయ్యాది నిబంధేషు త త్తన్మ
 నిస్త్రోతివచనానిసకలయ్యసర్వైక్యమత్యోపపాదానపూర్వకం | సర్వేధర్మా
 స్సమ్యగే వ్యవస్థాపితాః | తేహ్యశౌచ మపిసమ్యగేవ నిరూపితం తథాపితే
 మునిబంధేషుత్త్యేకం కృత్స్నస్యా నభిదానా త్తత్త్విద్విషయేషు భూయశ్చ
 ర్చాభిః | గ్రంథవిస్తరాచ్చమందానాంత త్త్వనిర్ణాయోనపంభవశీతి తత్త్విద్వ
 ర్ధంకాశికాదిత్యే నసారాంశమాత్రం నిష్కృష్ట్యసంక్షేప తష్టదశీతి ర్విబధ్ధా
 త్సరైర్విరుపాదీయమానాదరీవ్యత్యేతి మథోకా మభినవవడశీతి గారం
 భ ఇత్యాశంకాప్రసరతి-తతోర్తరం | యద్యపి ప్రాచీనవడశీతౌఘభూషలం
 భాదకం త త్త్విద్విబంధేభ్య స్సారాంశ మాత్రం నిష్కృష్ట్య జాతకా త్యాశౌ
 చభదాసరూపతాః || తత్త్వాసనతత్త్వకాత్మే ష్టకనాభిదాన ర్థాహి | సా

వేదసకస్య స్థానం నాభిహితం । చతుర్థమసశ్చ వేదాతీనాం స్థానం నాభి
హితం । త్రైతీయతాగిన నావేదసకస్య త్రిరాత్రైశ్చోదాభిహితం । పా
తేయత ప్రసవేచ జాతాశౌచముత్ర ముక్తింస్తా నమశ్చాపి నాభిహితం । భా
శౌచం నాభిహితం - జన్మదశాహ మధ్యే బాలమరణే నాభిహితం । బాల్య
జాం దశాహశేషపర్యంతం శావాశాచదనాభిహితం-దిశాహ దూర్వకమ
చాలాన్తరణేజ్ఞాతీనాం ఖనినదవాని త్యాగేష్వశౌచవైషమ్యం నాభిహితం
సమన్వదకానాం జనని మరణయో ద్విరాత్రాశౌచం నాభిహితం । తత్రై
వఉపనీతా నుపనీత మృతావా శౌచసదసద్భావో నాభిహితః । పుత్రమరణ
మృతాపిత్రోర్భాతా పితృమరణ పుత్య్వాః భగినీ మంజ భాగితుః భాగితుమ
రణభగిన్యాశ్చ త్రిక్రాంతాశౌచవైషమ్యం నాభిహితం దంపత్యః పరస్పర
మతిక్రాంతా శౌచం నాభిహితం । సాపత్న్యమౌత్సవరణే పుత్రవత్సరిద
భావకృతం సంపత్న్యర్వా పరకాలకృపంచాతి కాంతాశౌచవైషమ్యం మభినా
హితం । పునదకవానేజ్ఞాతీనాంపణాన్ దిదహనయూరా శౌచవైషమ్యం నాభి
హితం । అనుపనీతమృతావతిక్రాంతా శౌచాభావోనాభిహితః । దోహిత్ర
భాగినేయయూ రుపనీతా దుపనీత భజీనా శౌచవైషమ్యం నాభిహితం । సవ
ణాసవణాశవానుగమనేహ్యశౌచవైషమ్యం నాభిహితం । సవణాసవణాశ
వనిహారణా దోచాశౌచ వైషమ్యం నాభిహితం । తత్రాపి న్న హాధక లా
భాదికృతిమశౌచవైషమ్యం నాభిహితం । అదృష్టాధక శవనిహారణా దా
వాశౌచాభావోనాభిహితం । సవణాసవణాశతురవ్యం జనేష్వశౌచవైష
మ్యం నాభిహితం । తత్రైవసంచయనపూర్వాపరకాలకృతమశౌచవైషమ్యం
నాభిహితం । ఆచశౌచనిగ్రహే వ్యధ్యయన బ్రంహచర్యదికం నాభిహి
తం అగ్నిహూత్రోవాసనయాః కర్మభేదేనానుష్ఠానం నాభిహితం । సం
ధ్యాయాం ప్రాణాయామస్యా మంత్రకత్వం నాభిహితం । ఏవమూదికమన్య
దివివహువ క్తవ్యంత్రోన్మం గ్రంథవిస్తరభయాన్మ ప్రదశ్యకై వ క్తవ్యం
దురుక్తంచ క్వచిత్క్వచిదుపలభ్యతేయధా । శావాశౌచం త్రిధా కృత్వా
పూర్వభాగంవి న్యమధ్యమంతిమ భాగయూరాశౌచినామ్య స్పృశ్యత్వంనా
స్తీత్యుక్తం । తత్కలియగేనిషిద్ధం । తథాకదర్యాదీనామంతాంత మశౌ
చముక్తం । తదపి సంపాతాయాతం మరణంతాశౌచ ప్రతివాదకానాం వచ
నానాం నిందార్థవాదత్యేన మాధవీయాదిషు వ్యవ ప్తావనాత్ । యదితస్రో
దావృతా నంవ్యాధి ధతస్యకదర్య స్తేత్యాది వచనానాం జనన మరణయో
వ్యాధిధతాదీ నామరణంత మశౌచ మతిసార్థః కింతువ్యాధితానామర

శేదుర్తరగా దానివత్సం దూనాఁడ్య శౌచమిత్యత్రత్యథస్తాం తదస్య
మృతవ్యాధితాదిశపదానసర్వం తత్వపరత్వాదిమహిం - తదస్యయుక్తం
వ్యాధితాదీవాఁగురతే సవ్యంశౌచం క్షిప్తంశీమన్ శ్వాస్యదశానాత్ । అస్య
ధాదుర్తం తానామవవ్యాధిసకడ్యదీనామ పిశూద్రసద్ధహనసంవత్సర
ప్రతిక్షణం । సాయశ్చిత్తా జేరణశానీయ తాపత్రే । వచనానాం చసించార్థ
వాదకత్వాత్ ఏవయాదికమన్య దిదురుక్తంత్రీ దృష్టశ్యం । తస్మా త్తా
చీనపదశితావనుక్తస్యసంగ్రహాధికం దురుక్తస్యనివాదాధికంచలభివవన్
ధారంధః । అత్రీనాశౌచమాత్రీ విశేషసంక్రియతెలశాచే కతకశ్యంతి
లోదకా దికంత్యస్తత్రుతదనుక శింశామనా జ్యోష్టవ్యం । అథపా్రి తిప్సి
తగ్రంధస్య నిష్పన్న పరిసమాప్తయేన చయగమ నాయనా చంతంవిశ
ష్టేష్ట జేవతాపిగాను దూషంతుంకథం శిష్యుఃకాదకం గ్రంథశాసితవ్యం
ప్రీతావత్పృత్యధికంఅభిధేయాభి దానవ్యాపారయోజనంచవస్యగ్
శ్రోతృబుద్ధ్యవధానానాచికిషితంప్రతిజానతే॥

మూ॥ గలవాధంవచనం శ్వాగురూపవీచనాత్తరం॥

సుబ్రహ్మణ్యోనితసు శేనుభీరాళభవనిగాయం॥

వ్యా॥ మహాశ్మదశిగు రూణాంవిశేషణం స్వకీయస్వగురూపాశుజన
శబుద్ధివయశవ్యాధిపా్రిణం - అశౌచ నిగ్రహాదుభిగ్రంథ్యరామ - అశౌచ
స్వనిగాయోయస్తా దినిబళినివీహి । తతశ్చ శౌచకలాప్రేగంధస్యవి
మయభిత్యక్తంభవతి-తద్జ్ఞానమునాం తరప్రయోజనము - తద్వారాభాధ
పా్రి ప్రితవ ధాకన వాప్తిశ్చ ఉపగ్రమః ప్రయోజనంత్రద్యం భువరజేన
హంతేహమ శౌచస్వతశౌచ కాలపరిమా స్యచిశ్చ దేహితి తేషులే
మృతాను ద్విశ్యతిలోక దకదావాది భిరైహికాము స్తికలాధిః ఏవవిహితా
నామచరణాన్ని పీదానాంక్రిస్త్ర సంగతాంబూలిపరాన్న భోజన క్రమక్రమవి
నాంజజనాచ్చ నిధినిషేధాతికనునిమి త్రక్రత్య వాయజవ్యాసక విరచా
శ్చేతి- తీవ్రచస్యరూపానుదేశక నేతృవయ విచారస్యకముకమశక్యత్వాత్
క్రథమంతావదోకభవచలక్షణమాహ॥

మూ॥ కముశ్చస్యనిధికారత్వమస్పృశ్యస్వంచదేహినాం॥

యతఃపాపాత్ప్రభవతితదాశప్రచమితీతే॥

వ్యా॥ జేహీరాలినునుహ్యతాం సామాన్యశబ్దస్యవిశేషేలక్షణా శ
మాకసధికారత్వమస్పృశ్యస్వంచయస్తాత్పాపాదుశ్చ్యవే తత్ప్రపమా
శప్రచమశ్చ్యతే- తత్ప్రపంజన్తమరతాదిభిరుశ్యతేకాలస్మాపాదిభిః

ప్రావృతాకౌచనికాయః.

వతఃతేన భోక్తృత్రయశ్చ చనిమి తప్రతిపాదనావసరమ సర్వత్రస్ఫుటిభ
విమృతి

అశవుచనిభజతే మూ॥ జాతకంమృతకం శేతిద్విధాశాశముదీరిం
న్యూ॥ ఆశాచంసామాన్యతోజాతకంమృతకం శేతిద్విధంవిశేషణ
విభజతే

మూ॥ అల్పాధికవిభజనపూర్ణాపూర్ణవిభజతః॥
పునశ్చతుర్విధంప్రాక్తమేత్రకంమునిస త్తమైః॥
న్యూ॥ జాతకంమృతకంచప్రత్యేకమకల్పమధికంపూర్ణమపూర్ణంచేతి
చతుర్విధం॥ జాతమాగ్రవిభజతే॥

మూ॥ ప్రావఃపాతఃప్రసూతిశ్చత్రివిధంజాతకంమతం॥
న్యూ॥ ప్రావనిమి త్రకంపాతనిమి త్రకంప్రసూతినిమి త్రకంచేతిజాతకం
త్రివిధంనిమి త్రశ్చబాహుంసైమి త్రిశేలక్షణాః॥ జాతకృతకయోలక్షణంవిశ్ప
ష్టత్వాదుపేక్ష్యఅల్పాదీనాంలక్షణమాహ॥
త్వాదుపేక్ష్యఅల్పాదీనాంలక్షణమాహ॥

మూ॥ అల్పాధికేనమాఖ్యాతైరత్రాల్పాధికకాలకే॥
న్యూ॥ అల్పకాలత్వంఅల్పకౌచస్థలక్షణం-అధికకాలత్వమధికాకౌచ
స్థలక్షణమిత్యర్థః॥ పూర్ణాపూర్ణయోలక్షణమాహ॥

మూ॥ దవాహద్వాదశాహధకమాసామాసానువర్తియత్॥
తదన్వకానాంకమాత్మ్యూణమపూర్ణమితరత్పునః॥

న్యూ॥ బ్రాహ్మణాన్యాదశాహంపూర్ణం - త్మత్రియాణాంద్వాదశా
హంపూర్ణం - వైశ్యానాంపంచదశాహంపూర్ణం - శూద్రాణాంమాస
పంచపూర్ణమిత్యర్థః॥ తథాచదక్షి॥ శ్లో॥ శుభ్యేద్విహృదశాహేన
ద్వాదశాహేనసూమిపః॥ వైశ్యఃపంచదశాహేనశూద్రోమాసేనశుభ్యతీతి॥
శూద్రుండేయోపి॥ శ్లో॥ దశాహం బ్రాహ్మణస్త్రైష్టద్ధానమాలూకాదివర్జిత
తః॥ త్మత్రియోద్వాదశాహంతువైశ్యోమీసాధకమేవచ॥ శూద్రస్తుమాస
మాసీతనిజకమేవవివర్జితఇతివిష్ణురవి॥

సూ॥ బ్రాహ్మణస్యసపిండానాంజన నమగణయోదిశాహమాశప్ర
చంద్వాదశాహం రాజన్యస్య పంచదశాహంవైశ్యస్య మాసం శూద్రసే
తి॥ శూద్రగహణం సంకీర్ణానాముపలక్షణం॥ తథాచబ్రాహ్మణే॥ శ్లో॥
శానాశాచం ప్రకుర్వంతిశూద్రవద్వగణసంకరాగతి॥ అచ స్తంబస్తు విశేష
మాహ॥ శ్లో॥ సర్వేహమనులోమానామాశాచంమాతృవద్భవేత్॥ వైశ

కంప్రతిలో మానామాశాచంసద్భిరివ్యతిథి । తథాచబ్రాంహతచనంబై
శ్శబ్దజశూద్రయోని జనంకర విషయం । శూద్రబీజసంభవానాంబ్రా ప
మానామాశాచాశాచమాహాహరితః॥ శ్లో ॥ శూద్రజ ప్రతిలోమానామా
శాచంనాస్తికించనేతి బాలాలిరపి శ్లో ॥ మానంశూద్రస్యశేషాశాంసదా
శాచ మితిస్త్పతిః । తథాపిమరణే లేమాంస్సాన మాత్రంవిధీయత ఇతి
బ్రాంహణాదీనాం తదరాత్రాద్యధికా శాచస్యస్త్పతి మత్వాప్య దశకానా
త్ । ఇదమేవపూర్ణమిత్యుచ్ఛయే । అధికాశాచప్రతిపాదకవచనానానించా
థకవాదత్వస్యమాధవీయాదిమవ్యవస్థాపనాత్ । సావాదీనాం లక్షణమా
హా । సావాచ్యాశాచలక్షణం ।

మూ॥ గర్భాశ్శనిగళమస్సాగ్రీవద్యేమానశ్చతుష్టయే ।

తతో మానవ్యయేపాతఃప్రసూతిస్సాగ్రీవతఃపరం॥

వ్యా॥ గర్భాధానప్రభృత్యాద్యేమచతుర్థమానుసేమగర్భానిగళమః
సావః । పంచమవష్టయోఃపాతః । సప్తమాదిమప్రసవః । తథాచరరాశిరః
శ్లో ॥ ఆచతుర్థాధవేత్సాగ్రీవఃపాతఃపంచమవష్టయోః । అరిణాధ్వశంప్ర
సూతిస్సాగ్రీవశావాంసూతకంధనేదితి । స్త్పతిసంగ్రహేపి శ్లో ॥ మాత్ర
యేవతుర్థేచగర్భాశ్శనిప్రాసజ్యతే । పాతస్సాగ్రీవంచమేషమైవసూతిస్స
ప్రమాదిప్యితిసావాశాచమహా ।

మూ॥ సాగ్రీవేమతుస్త్రిరాత్రంస్యాన్తాసేమత్రిమసూతకం ।

చతుర్థేతుచతురాత్రంపితాస్సానేనశుభ్యతి । చతుర్థకళమ

తరినసావేత్రిదినసంపితుః । మృదుస్రావేతుసర్వేహంచతు

ర్థేస్సానమూతకం॥

వ్యా॥ ఆద్యేమత్రిమనుసేమగర్భాప్రావేమతుస్త్రిరాత్ర మశపు
చం - చతుర్థేమాసితూరాత్రం - పితుస్తమసచతుష్టయేపి స్సానమూ
త్రం - చతుర్థేమాసితూతరినసాగ్రీవేపితుస్త్రిరాత్రమశాచం - తస్మి
న్నేవమృదుస్రావేత్క్షాతీనాంచసర్వేహం స్సానమూత్రం । చతుర్థకళమాస
యేనవివిక్యజ్ఞాతీనాం స్సావేహితేతతోర్వాచీ నేమప త్రయేస్సానంవా
స్తీత్యవగమ్యతే । తథాచారితః ॥ శ్లో ॥ త్రిమనుసేమగర్భాశ్శనిప్రావేమా
తుస్త్రిరాత్రమితి ॥ మరీచిరపి శ్లో ॥ సాగ్రీవేమతుస్త్రి రాత్రంస్యాత్పిం
డాశాచ వజ్రానం । పాతేమతుర్థామాసం పిత్రాదీనాం దినత్రయ
మితియమోపి శ్లో ॥ సావేద్రైపితుస్సాన్సంసపిండానాంసవిద్యతే । రశో
దశకసవన్తాశః పతనేమసంఖ్యయేతి । ఇదంచాసత్రయ విషయం । పి

తురిసోదరాభ్యా గామపలతుణం యత్రయత్ర జనత్ర మాంతత్రస
ర్వత్రసోదరాదాము పలతుణ మితిచంది. కాదివ్యతిభానాత్ । మైంగగ్న
మౌపి । గభాసా వేమాసతుల్యా రాత్రయః స్త్రీకాంస్సాన ముత్రి
మేవపురుషస్యేతి । ఆదిపురాణేపి । శ్లో ॥ వద్రాసాభ్యంతరయావద్గభాసా
వోభవేద్యది । తదామూసనమైస్తాసాందివనైశ్శుద్ధిరివ్యతఇతి । అత్రసా
జశబ్దానిగ్భా ముమార్తీపరః । ఇదం మూస సంఖ్యా విధానం తృతీయః
పౌర్ణమివేదితవ్యం । సర్వవిషయ త్వేభ్యోర్వా దాహృత హారిత వచనవి
రూధాపత్రైబ్రాహ్మిన్ ॥

శ్లో॥ సద్యశ్శౌచంసపిందానాంగభాగ్యపతనసతితి । ఇదంచతుర్థకమూసాంత
గతమృదుప్రావవిషయమితిచందికాయాము క్తం । విజ్ఞానేశ్వరేణాప్యేతద్వ
చనంలిఖన్వాఇదంచసపిందానాంసద్యశ్శౌచవిధానంబోధయాపగర్భచా వప
తవేవేదితవ్యం । యేభ్యనర్వసిన్ధవచనం యోనదివమకప్రతేగభాతతనాస
పిందానాంత్రీ రాత్రమితతత్పంచమవష్టయోఽఽకతినగభా విషయమిత్యైక్తం
తథాచవిజ్ఞానేశ్వరేణాపిద్రవయాగభా సావవిషయత్వే సర్వసంస్థాపితం
సపిందానాం సద్యశ్శౌచంచతుర్థకమూసాంతగత తమృదుప్రావవిషయత్వే
సవర్ణవస్యతి । తతోర్వాచినేమాసత్రయేసపిందానాంస్సానా భానేనతది
యసద్యశ్శౌచసర్వమూసత్రయవిషయత్వానుపపత్రైః । ఏకమన్వేవ్యపింబం
ధేషుద్రవయాపగభా సాతేనపిందానాం సద్యశ్శౌచంకతినగభా వాకేత్ర
రాత్రమితి ప్రతిపాదనాత్ ద్రవత్వ స్వపచయవష్టయోసంభానాత్ । కం
చనూదర్వాగేవసపిందా వాంసద్యశ్శౌచమిత్యావతతి । తత్రాపి మూసగ్ర
యేసపిందానాంస్సానా వాదానేతద్విషయత్వానుపపత్రేశ్చతుర్థకమూ విష
యశ్శేనసర్వ సశ్శతీతనిరవద్యంచతుర్థకమూస తువత్రాగిన స్రావేదనకస్య
విశేషాన్వద్యనశిష్టేనదహికతిః ॥ యా॥ గభాసావేమాసతుల్యా రాత్రయః స్త్రీ
కాంస్సాన ముత్రిమేవపురుషస్యేవత్రాగిన స్రావేతుత్రిరాత్రమితి । ఇదం
చతుర్థకమూసవిషయం । సగ్భావకమీవత్రాగిన స్రావాసంభవాత్ । చతు
ర్థకమూసే బహుమదివేషుగతేమ స్వల్పకాశిన్య సంభవాత్ । అత్రపురుష
స్యేశ్వకవచనాత్ప్రీతులేవత్రాత్రమితచంద్రికాయాము క్తం । స్మృతిమూక్తా
ఫలేశ్వమమోదితం । వాత్రసోదరాభ్యాతురు పలతుణం । దనక గ్రహణా
భానాత్ । తస్మైవదువలతుకత్వాత్ । అత్రతుపురుష గ్రహణాశ్చచనం
పంచమాదిమానవిషయం । పంచమవష్టయో స్సపిందానానిపి త్రీరాత్రవి
ధానేనపితులేవత్ర రాత్రమిత్యనుపపన్నంస్యాత్ ॥ యేవం ॥ శ్లో । త్రీరాత్రం

సావమాశవుచంమూతు రేవవిధీయతే । పిత్రాదీనాం సపింజానాం శుద్ధి
స్యకృజలాప్లుతాదితివృద్ధవస్తువచనేపిత్రరాత్రాశవుచం ముసత్రయే ముత్త
విషయంసద్భశవుచంతుశతుర్థమసేజాతివిషయంఅన్యధా ॥ శ్లో ॥ స్రావేదై
వసితస్సాన్వసం సపింజానాంసవిద్యతభితియమరవచనవిరోధాపక్షేః పాతా
శవుచమూహా ।

మూ॥ ముససంఖ్యాదినంమూతుఃపాలేన్యేహందినత్రయం ।

వ్యా॥పంచమవష్టయోఃపాలేమూతుఃక్రమేణపంచదినంపద్దినంచాశవు
చంపిత్రాదీనాంసపింజానాంత్రై రాత్రమిత్యర్థః । తచనాసినావ ప్రకరణ
యేవోదాహృతాని । ఇదంచాశవుచంగభానిగళమనిమి త్తంజాతకమేవనిగళ
తిస్యగభాస్యనిష్కృత్యాత్ మరణనిమి త్తమపిస్నాన ముత్తసవర్ణ్యమితి
శావాశవుచప్రకరణైవత్యతే । యత్తుయవచసం ॥ శ్లో ॥ అదంతజాతతన
యేశితవుగభాన్యతేతథా । సపింజానాంతుసర్వేహమూహారాత్రీమశవు
చకమితి । తద్ద్రామూతరే గభాపాలవిషయం । అదంతజా లేమ్యలేజ్ఞాతి
నామూహారాత్రం దహనేవేదితవ్యం స్రావపాతాశవుచసంగ్రహః ఆయ
మశ్రసంగ్రహః । ముసత్రీయమధ్యగభాస్రావే ముత్తస్మిరాత్ర మశవు
చం । చతుర్థేమూసి చతురాత్రం । ముసచతుష్టయేవిజనకన్యస్నానమూ
త్రం । చతుర్థమూసశుమరితనిస్రావేజనకన్య త్రరాత్రం । మృదుస్రా
వేతుస్నానమూత్రం జ్ఞాతీనాంమూసత్రయమధ్యేస్నానమపినాస్తి । చతుర్థ
మూసేతుస్నానమస్తి । సోదరభ్రాతృణాంతుజనకతుల్యదూశివుచం । ఈష
తేగృహస్రావమూత్రేసోదరస్యస్నానమూత్రీమితినిశ్చయః । పంచమవష్టయో
గళభాపాలేమూతుః క్రమేణపంచదినం పద్దినంచాశవుచం । పిత్రాదీనాం
సవేహందిత్రాత్రంజాతాశవుచం । స్రావాశవుచంతు స్నానమూత్రాన్ని
వతకతే । గ్రామాంతరేగభాపాలేపిత్రా దీనామేకరాత్రీమితి । ఇతిశ్రీ
వేంకటాం చాగభా సంధాత శ్రీసుబ్రహ్మణ్యసుధీవర విరచితాయాంఅభిన
వమటకీతి వ్యాఖ్యానం ధర్మకాండీపికాఖ్యా స్రావపాద్యాయాం శవుచని
గళయః॥

ప్రసవాశవుచమూహా

మూ ॥ ప్రసూతౌతుసపింజానాంపూర్ణాశవుచముదీరితం । ఏ
కోదరాణాం త్రిదినం సగోత్రాణాం సకించని స్త్రీవుంసప్ర
సవేమూతుమూ సవిశేష్య హాక్రమాత్ । అన్యైశ్చ త్వం
తువైవాస్తిసూరికేసూరికాంవినా । శావాశవు చేతుసర్వ

పామస్పృశ్యత్వం సదాభవేత్ । సూతకీమృతకీచయవసస్సు
శతాంపరస్పరమ్॥

వ్యా । సప్తమాదిమ ప్రసవేపి త్రాదీనాం సర్వేహంద శాహుద్ధిం పూ
ణామాశపుచం । ఏకోదరాణాం త్రిరాత్రం । సగోత్రాణాం కిమపి నా స్త్రీ సూ
తికాయాస్తు స్త్రీ ప్రసవమాసమాశపుచం । పుంత్రిసవనికేతిరా త్రం సూత
కేపిత్రాదీనామ స్పృశ్యత్వం నా స్త్రీ । సూతికాయాస్తు యావదా శివుచయ
స్పృశ్యత్వం తదపి శాహుపర్యంతమేవేతి యాత్తం । శావాశపుచేతు సర్వేహ
మయావదాశపుచయ స్పృశ్యత్వం । సూతకీమృతకీనోపరస్పర మస్పృశ్యత్వ
మిత్యోకత్రయవ్యాధ్యః ॥ అత్ర సపిండ విషయే విచనాని ౧ - గోవోదాహృతా
ని ॥ సమానోపకవిషవజాబాలిః ॥ శ్లో ॥ జన్తవ్యోకోద కానాం తుత్రిరాత్రా
చ్చుద్ధిరవ్యతితతి । సగోత్రవిషవ జనతా శపుచ్యక్వాశ్యస్స రణాత్ తేహంకి
మపనా స్త్రీ విప్ర్యం । మూత్యవిషవ పయితీనిసిః ॥ సూ ॥ సూతికాం పుత్రజననీం
పింశతరా । తేకర్తాణి కారవీన్తానీన స్త్రీజననీమితి । ఇదిమేకా విధిని ప్ర
భృతీతిదావిడాః । తదన్యేతు ప్రసవదినిభృతీ త్యాహుః । అస్పృశ్యత్వవిషయే
అదిపూరాణం ॥ శ్లో ॥ పతంతి సూతికా మంత్యం కవం స్పృష్టే గ్రహకాంతం ॥ స్నా
త్వా సచేలం స్పృష్టాన్మృగీం మృతం ప్రాశ్యవిశుధ్య తితిః అంగిరాఅపి ॥ శ్లో ॥
సూతకే సూతి కాః శ్చ సంస్పర్శోనని పిధ్యతి । సంస్పర్శే సూతి కాయాస్తు
స్నానమేవనిధియతేతి - ఏవకారేణ భృతీవాశనాదేణిశ్చ ॥ అత్ర పూర్వ
వచనం బుద్ధిపూర్వ కస్పృశ్యవిషయం । ద్వితీయవచనం తు అబుద్ధిపూర్వకవిష
యం । ఇదంకా స్పృశ్యత్వం దశాహపర్యంతమేవ । తథాచ శాతాతపః ॥ శ్లో ॥
సూతికా సర్వ వర్ణానాం దశ రాత్రేణ శుభ్యతి । ఋతౌచనపుథక్చౌచం స
ర్వవర్ణావ్యయం విధిరితి పారస్కర్యోపి ॥ శ్లో ॥ ద్విజాత సూతికాయాస్యాత్స
దశాహేన శుభ్యతి । త్రయోశశేష్మి చంద్రాశ్చైశురాశుభ్యతి వంచయయితి ।
సంవత్సరే ॥ శ్లో ॥ అజగావో విహిష్యత్ప్రత్యాహ్యశ్చ సూతికాః దశ రాత్రే
ణ శుభ్యంతి ధూమప్తంచనవోదశ మితి సూతికావ్యతిరక్తానాం అస్పృశ్యత్వం నా
స్త్రీవతథాచ పరాశరః ॥

శ్లో ॥ బ్రాహ్మణానాం ప్రసూతౌతు దేహస్పృశో విధియతి ఇతి అంగిరాఅపి
శ్లో ॥ సూతకే సూతికావజాం సంస్పర్శోనని పిధ్యతే ఇతి కామేపి ॥

శ్లో ॥ సూతకేతు సపిండానాం మంగస్పర్శోనదూష్యతి ఇతి జనకస్యతుసా
నాత్పూర్వశు స్పృశ్యత్వం తదూర్ధ్వంతు స్పర్శేనదోషః । తథాచ సంవత్సరే ॥ శ్లో
శాత్రపుత్రే పితౄన్మృగం సచేలం విధియతే । మూతాశుద్యే ద్దశాహే

స్వాతంత్ర్యస్వరంపితురితి అదిభూతాజేపి || శ్లో || సూతికేతుముఖంబు ప్పొ
జాతస్యజనకసత్తః | కృత్వానజేలంస్నానంతుకుద్ధోభవతుతత్ తుదాదిః |
వసిష్ఠాపి || శ్లో || వాశౌచంవిద్యతేపుంసస్సంసగకంజేన్నతచ్ఛతి | రజస్త్రతా
కుపిజ్ఞేయంచచ్చపుంసానవిద్యతిఇతి | ప్రతీనసిరిపి || శ్లో || జనానపిదాశ్శుభ
యోమాతాపిత్రోస్తుసూతకం | సూతకంమాతురేవస్యాదుపస్సస్య

[ద్రావిడవిషయేవ్రసవాశౌచం.

పితాకుచిరితి | సూతకంఅస్పృశ్యత్వలక్షణం | ఉపస్పృశకనంస్నానం | ద్రావి
డాస్తుజననాశౌచేచతుర్దికన ప్యంశమస్పృశ్యత్వమిత్యాచూః | తథాచర
దీయేశతకే || శ్లో || అంశంశావెంగసంస్పృశకంత్వ జేత్సుతౌచతుర్దికనమితి |
స్పృతిముక్తాఫలేతుమూలస్పృతి వచనాభావాత్ | ఉపస్పృశ్యపితాకుః |
స్నానాత్పుర్రసంపితుః | కృత్వానజేలంస్నానంతు కుద్ధోభవతుతత్ తుదా
త్యాతిబహుస్పృతివచన ఏరోధాచ్ఛతదప్రమాణమిత్యుక్తం | యత్తుశత
కారేణస్పృత్యం తరవచన ముదాహృతం || శ్లో || నస్పృశేత్తుర నాపి
న్నాః పృథస్యాసన్నబాంధవాః | జనస్యపిపత్నైచ యావచ్ఛతురహంభ
వేదితి | తద్విజాతీయాశాచిన్యోపరస్పరమస్పృశ్య త్యాభిప్రాయమిత్యుక్తం
యచ్ఛత కేసూతికాయాఃదశాహదూర్వామప్యా శౌచనిర్మత్తిపయం
తమస్పృశ్యత్వముక్తం ||

శ్లో || దశాహందశకనంవాక్యంసూతికాయాస్త్యజేతతః | అఘంతంస్పృశకమే
వేత్థంపితుస్తుయమలోచ్ఛవఇతి || శ్లో || మాతాకుద్దేదశాహేనస్నానాత్తుస్పృశక
నంపితుః | బ్రాహ్మణీక్షత్రియావైశ్యాప్రసూతౌదశభిదిః | నైఃగతైశ్శూద్రాచనం
స్పృశ్యాత్రయోదశభి రేవవేత్త్యాదిసంవతఃస్పృతి | బ్రంహపుర తాదివచన
ఏరోధాచ్ఛప్రమాణమిత్యుక్తం | కించ | సూతికాంపుత్ర జనసింవిశేతి
రాత్రేశకమాణి కాయేదితివచనేకమాన్యధికారస్యైవవిశేతిరాత్రా
దిపయంతమనువృత్తి రిభిధీయేతఇతివాస్పృశ్యత్వ శంకావశాః | యత్తు
బాధాయనవచనం || సూ | జననేతావన్నతాపిత్రో దశాహ మాశౌచం
మాతురేత్యేకఇతిచ్చంద్రికాయాం మాతాపిత్రోరస్పృశ్యత్వ మితిపూర్వప
క్షత్యేనోక్తమితేతావచ్చ జ్ఞేవావగమ్యతే || మాతురేవా స్పృశ్యత్వ మితి
పక్షవివసమీచీనతివ్యాఖ్యాతం | అఖండాదశేతుమాతాపిత్రోశస్పృశ్యత్వం
యోహశస్త్రీపుంస ప్రసవవిషయమిత్యుక్తం | అథవాదశాహమస్పృశ్యత్వ
మితిపత్యాంశరంభవతు | చతుర్దిక నమిత్యేతత్త్వం దైవాయుక్తం | ఉద
శాహమభ్యేనతా వాససింహో వాన్యోబాహుత్రికాంస్పృశేతదాస్తుప్త

నిమిత్తస్యావాదేఃపూర్వమస్పృశ్యశ్చమస్తేతథాచపారసరః॥
సంపరాశౌచం.

శ్లో॥ యదిపత్న్యాంప్రసూతాయాంద్విజస్సం పరరామిచ్చతి । సూతకంతు
భవేత్తస్యయదివిప్రవడంగవిదితి - సంపరరాం స్పృశేనంద్యి జగత్కుక్త్యంతి
వ్యతిరిక్తానామస్పృశ్యత్వమస్తీతిగమ్యతే-సుమంతరపిసూ॥ సూరికంమా
తురేవ-తాంస్పృశతాంనేతరేషామితి- తన్నివృత్తిస్తుపాగేవదశికా॥సూ॥
తిక యాసవాశయనాసనాదికర శతమిన్ద్రిక దీపనహాశయనాదికంకృతం
రద్ధినంకృతన్నిమప్యస్పృశ్యత్వం - దశాహంసహాశయనాదికంచేద్ద శాహవ
స్పృశ్యత్వం-తథాచబృహస్పతిః॥

శ్లో॥ తయాసహసపింహోపిత్రకుర్యాచ్చయనాసనం- చాంధవోబాంధవోవాపి
చశాహీనశుభ్యతితి - మృతకాశౌచేతుసర్వేషా మశౌచనివృత్తిపర్యంతవ
స్పృశ్యత్వం-నను॥

శ్లో॥ స్వాశౌచకాలేవిక్షేపంస్పృశేనంతుత్రిభాగతః-దశాహదిత్రిభాగేనకృ
సంచయచేక్రమాత్॥ అంగస్పృశేనమిచ్చంతివరాణాంత త్వదశివృత్తి-
వలాదివచనైస్త్రైభాకృతస్యశావాశౌచస్యపూర్వ భాగంవిహాయవధ్యమా
తిమభాగయోరస్పృశ్యత్వంనాస్తీత్యుక్తమితచన్న - త్రిభాగాదూర్ధ్వకంఅ
గస్పృశేనస్యకతాసీద్ధత్వాత్॥

శ్లో॥ అస్థిసంచయనాదూర్ధ్వకమంగస్పృశేనమేవచేత్త్యాద్యమక్రమ్య॥

శ్లో॥ కతాయుగత్విమాణకథమాణవశానావలర్చనీవిదితి-చంద్రికామాధ
య్యుదిష్వభిధానాత్- తస్మాన్ప్రతకాశౌచేనర్హదైవాస్పృశ్యత్వం । యదిన
యంశావాశౌచీనక - సపిండవ్యతిరిక్తంసూత్యాశౌచినంస్పృశతీ - తద
బుద్ధిపూర్వకస్పృశేసాంతపనంచరేత్అబుద్ధిపూర్వ కేతుతదభకం - సం
యనాదూర్ధ్వకం - బుద్ధిపూర్వకస్పృశేపాద్యృచ్ఛం - అబుద్ధిపూర్వకే
కరాత్రిముపవాసః - యదాతుస్వయం సూత్యాశౌచీనక పిండవ్యతిరిక్త
శావాశౌచినంస్పృశతి - తదాబుద్ధిపూర్వకస్పృశే శృచ్ఛృద్వయం- అబ
పూర్వకేత్యకృచ్ఛం సంచయనాదూర్ధ్వకంతుపూర్వవత్ ॥ అత్రభృగ
శ్లో॥ శావాశౌచేనముత్సన్నేసూరికంతుయదాభవేత్ । అన్యశౌచవతాం
శోనకతవ్యోద్విజన్తనామితి । స్వ్యాశావాశౌచే పరస్యసూరికంయదా
వేదిత్యథాన్త్యృత్యంతరేపి॥

శ్లో॥ పరస్యాశౌచినోస్పృశ్యేశావాశౌచంకథంభవేత్- మత్యాసాంతపనంతు
దేమత్యాతురదర్థకం - అస్థిసంచయనాదూర్ధ్వకేనబుద్ధిబ్ధిమతే । యథ

త్రిరాత్రవిజ్ఞేయమమత్యాదునింధవేత్ । సూతకేశావసంస్పృశేమత్యాక్య
 చ్చృద్వయంచరేత్ అనుత్యాక్య చ్చృమీకంస్యాదిత్యువాచబృహస్పతిరితిమూ
 లక్షోకగతసపిందాదితబ్రాహ్మవికస్తికగోత్రేకూటస్థప్రభృతిగణితాంపుత్రపా
 త్రాదయస్సప్తపూరు మాస్సపిందాః - ఏవంపిన్వసి కామహవ్రపశితా మహాద
 యోపిపూర్వేసప్తపూరుమాస్సపిందాఃకృత్యుత్తమే । సంతానభేదేషియతఃప్రభృ
 తిద్వైవాబహవోవాసంతానాఃప్రభృత్తాస్సకూటస్థః । కూటస్థప్రభృతి గణి
 తానానాసంతానవర్తి నోష్ఠేక గోత్రానుప్రతిష్ఠాస్సప్త పూరుమాః సరస్వ
 రంసపిందాఃకృత్యుచ్యుతే - దాహిత్రాదయస్సుగోత్రభేదాత్ సపిందానభవం
 తి- అష్టమప్రభృతిచతుర్దశపర్యం తావక్ గోత్రాస్సయానోదకాః-తతఃప
 రం ఏకవింశతిపర్యంతాస్సగోత్రాః - చతుర్దశా త్పింగవిజన్తనామ్నోరు
 భయోరష్టస్యతరస్య వాఃస్త్వతాసగోత్రావవ - అస్తత్కూలప్రభవో య
 మిత్స్వరణాభావో జన్మవిస్మృతిః - దేవదత్తపంచ్యావయమిత్స్వరణాభా
 వోనామవిస్మృతిః- స్త్రీణాంతుత్రిపూరుషపర్యంతంసా పిండ్యంతదూర్వకం
 త్రిపూరుషపర్యంతంసయానోదకత్వం - సప్తమప్రభృతిసగోత్రత్వం - వివా
 హాధ్వకంతదపినాస్తి - శతాభర్తృపక్షేసప్తపూరుషంసాపిండ్యం- త
 త్రశంఖః ॥ శ్లో । సపిండతాతునిదికష్టాగోత్రతస్సప్తపూరుషేతి - గోత్ర
 తవక్ గోత్రతః- పరాశరోపి ॥ శ్లో । సపిండతాతుపురుషేసప్తమేవివతకత
 సజాతీయేషుఃస్వఃచతుర్థేభిన్నజాతేష్యిశీ- బ్రాహ్మణత్వాదినాసజాతీయ
 త్వంశాతాతపోపి ॥ శ్లో ॥ పుత్రాదాంచాసవదాకానామప్రవానాంచయోషి
 తాం - సపిండతాతున్దిర్విషాపిన్వపక్షేత్రిపూరుషాదితి - బ్రహ్మపురాణేషి-స
 పిండతాతుకన్యానాంసవదాకానాంతిప్రూరుషీ । ఏకోదకాస్తతశ్చోర్ధ్వకంన్ది
 ష్టాస్తుత్రిపూరుషాదితి । తస్మాత్కన్యాజన నేత్రిపూరుష పర్యంతమేవ పూ
 రాణాశౌచమితి । విజ్ఞానేత్స్వరమాధ వాచాశ్శాఖయః । తేత్రాపిభిన్నాదర
 పితృగ్నపుత్రశ్యాకౌచంనాస్తి ॥ శ్లో ॥ భిన్నోదరస్యభార్యాకుశ్చస్త్రీ ప్రసూ
 తాభవేద్యతి । భాగ్యుదకాశాహమాశౌచతత్పుత్రస్యసవిద్యతథకిన్త్రరణాత్
 కమలాకరాదయస్సుత్వదంత్రిపూరుషసాపిండ్యంతాసేనకన్యాపరం । అన్యసాం
 సప్తపూరుషమేవ అన్యథా

శ్లో॥ అప్రతానాంతథాస్త్రీణాంసాపిండ్యం సప్తపూరుషంప్రతానాంభగ్యక
 సాపిండ్యంప్రామాదేవఃప్రజాపతిరితి । కాన్యకవచసవిరోధాదిత్యాచూఃయ
 థాచారస్తథాచరణీయ్యైవైకల్పి కేమపదాభేషు శిష్టాచారస్యనియామక
 త్యాత్ ప్రకృతేచదుర్గుయోగుభయోగికిల్బయోశ్యాస్త్రిపుహితత్వే-ప్రక

త్వికత్వాత్ । ఏకల్పహిద్వివిధః । కృతస్థితోవ్యవస్థితశ్చ । యత్రవ్యవస్థితఅచారః తత్రఏకల్పహిద్వివిధః । యత్రాచారోవ్యవస్థితః । తత్రైచ్ఛికోఏకల్పకథితః । ర్వః బంధః క్షుభిణానాత్ । క్రకృతేచవిజ్ఞాతేశ్వరాదివిధానా సారేణద్రవిజానాచారోద్భవ్యతే । అన్యేమాంతుకమలాకరాది మతాః సారేణ తథాచత్రైస్త్వైస్తథాచరణే బుద్ధుతవ్యః స్థా । యత్తుకేషుచిద్వచనేషు కన్యానాం చ పూరుష సామిద్యంత్రయ తేతద్వివాహసమేధవిషయం । అశేచేతుప్రభూరుషమేవ । సమానోదకవిషయోవ్యాఘ్రః । శ్లో । సమానోదకభావస్త్వనువతేకతా చతుదశశాత్ । జన్మనామ్నాఃస్త్వ తేరేకేతత్తరంగోద్గముచ్యత ఇతి । అజఃస్త్వ తేరిశ్య త్రాప్యనుషంగ ఇతి । ఇయంచ నువృత్తినిచరణం ర్యంతమేవ । తరిఃరంజన్తనామ్నాఃస్త్వ రణసగోత్తత్వమేవేతద్వికాయాయుక్తం । మనురవి ।

శ్లో । సమిదతాతుపురుషేన ప్రమేనిపతకతే । సమానోదకభాస్తుజన్మనామ్నా రవేదన ఇతి స్త్వత్యంతరేతి ॥

శ్లో । సమానోదకభావస్యచివృత్తిస్సాన్వితవేదనే । జన్మనామ్నారణ తరావిజ్ఞానేనివ ర్తత ఇతి యత్తు పిండచివృత్తిః సప్రమేపంచమేవా ॥

శ్లో । దాయూద్విచ్ఛేదమాప్నోతిపంచమేవాత్మ వంశజ ఇతి గాతమపశ్యతరాదిశచనైః పంచపవీసానిష్యవృత్తిమ గీకృత్య ॥

శ్లో । చతుర్థేదశరాత్రంస్యాష్టాష్టశాంపుంసపంచమే । వప్తేచతురసద్భుక్తిః పప్రమేతుదివత్రయాదిత్రమేవాశౌచసంకోచసంయదవి ॥

శ్లో । క్రంధాధకనోవిజానాతివేదయంతైస్సమన్వితం । సంకల్పంసరశస్యంచక్రి సూవాంశ్చైవసూతకం । ఏకాహాచ్ఛుర్ధ్వగ్గతేవిప్రోమూగ్నికేచి మన్వీశ ఇత్యాది వచనై వివాద్యాది తారతమ్యేన ఆశౌచ సంకోచన - తత్రలియుగేవిషేధం ॥

శ్లో । చక్షూహవిషయస్త్వసమిదమశేతి - కల్పాశంరాణికుర్వాకభావ్యామీ షిష్టవీతి । హరితవదనేనశావా శౌచభిన్నస్యక్రమశౌచః గుహాశౌచ తత్రతత్వాత్ ॥

శ్లో । అనవదాకాసుకన్యా సునివాహశ్చద్విజాతీమ । పృతస్యాధయసాపేక్ష మఘసంకోచవంతథా । అగ్నిసంచ యనాదూర్ధ్వమంగస్పర్శవచేత్యాద్యసక్రమ్య ॥

శ్లో । ఏతాన్యలోగుప్త్యర్థం కలేరాదౌమహాత్మభిః । నివర్తితాః ప్లువాణిశ్యేషస్థాపూర్వకంబుధైతిచంద్రికాదిష్యభిధాతాచ్చ - ముదభి ॥

యాజ్ఞానశౌచసందా.

శ్లో॥ క్రియాహీనస్యవిప్రస్యమహారోగణవచ । యథేష్టాచరణస్యా
హుమకరణాంతమశౌచకమితకౌమకవచనేన॥

శ్లో॥ వ్యాధిత్యకర్యస్యఋణగ్రస్తస్యస్వదా । క్రియాహీనస్యమూ
ఖాస్యస్త్రీజనస్యవశేషతః । త్యనశానత్తచిత్తస్యపరాధీనస్యనిత్యతః । భక్తిత్ర
ద్ధాహీనస్యభస్మాంతం సూతకంభవేత్ । నాసూరికంకదాచిత్స్యద్భ్యావజ్ఞీ
పంతుసూతకమితదిక్షువచనేనచసతకమకహీనానామశౌచాధిక్యవణకనం
తదవ్యనాదరణేయం॥

శ్లో॥ జన్మకమకపరిభ్రష్టసంధ్యాపానసవజకతః । నామధారకవిద్రు
దశాపంసూతకభవేత్ । ఇతిపరాశర వచనేనకరభ్రష్టస్యాపినామధారకవి
ప్రస్యదశాహశౌచవిధానేనకర్యాదీనాయావజ్ఞీవాశౌచమత్యంతాయుక్త
మిత్త్యదాహృతకౌర్మాదివిదనాంవిందాథకవాదత్వేనమౌఢవీర్యాదిభు
వ్యస్తాపనాత్ । జన్మకమకపరిభ్రష్టగర్భాధానాదిసంగరహితః । నా
మధారకస్వరూపమావాహ్యసః॥

శ్లో॥ బ్రంహబీజసముత్పన్నోమంత్రసంసారరవజకతః । జాతమత్రో
పజీవచసభవేన్నామధారకః । గర్భాధానాదిభిముక్తస్తథోపనయనేనచ ।
సకమకకృన్న చాధితేసభవేన్నామధారకఇతి । పుత్రజననానంతరంజాతక
కమకకరణాయముహూతకమశౌచంనాస్తీత్యాహ॥

మూ॥ నాభిశృతంసంహార్యంసూతకంసవిధీయతే॥

వ్యా॥ నాభిచ్ఛేదాత్పువకంజాతకమకరణాయతత్సాహాయ్యకర
దాయచసూతాపిత్రోభాత్పరాంజ్ఞాతీనాంచసూరికంనాస్తీత్యథా॥

శ్లో॥ యావన్నచ్చిక్యతేనాశంతివన్నాప్నోతిసూతకం । ఛిన్ననాతైతతః
పశ్చాత్సూరికంతువిధీయతైఃకైఃమినిస్తరితాత్ । దానవిషయైశ్చతోస్సపిజ
న్తదినేసూతకంనాస్తీత్యాహ॥

పితృశృహేళుత్రీససవే.

మూ॥ పుత్రజన్మదినేపిత్రాధనధాన్యగవాదికం । పశ్యమన్నం

వినాదేయంప్రతిగాహ్యంశితైరైవై॥

వ్యా॥ స్పష్టంతథాచదానమూత్రవిషయేజకస్యకుడ్ధినిభోశేషాంచప్ర
తిగ్రహమాత్రేనదోషాంత్రమనుః॥

శ్లో॥ జాతేకుమారేతదహాకామంకుర్వాన్నృతిగ్రహం హిరణ్యధాన్య
గోవాసస్థిబానాంగుడంపికమామితిశంఖలిఖితావహిసూ । కుమారప్రసవేనా

భామచిన్నాయంగునతిలవ(స్రహిరణ్యపావరగధాన్యాది ప్రతిగ్రహేషు
దోషస్తవహర శ్చైకభివృద్ధయాజ్ఞఃసంహృతః॥

శ్లో॥ శుభూరజన్మ దివ సీపిప్రైః శార్యః ప్రతిగ్రహః హిరణ్యధూగజాశా
జనాసశ్చ య్యసనాదిములనిసర్వప్రతిగ్రహ్యాం కృత్వాన్నంతం నభవయే
త్॥ భక్షయిత్వాతుతిన్ద్రోహేత్ ద్విజశ్చాంద్రాయాంచరేతి॥ అత్రయస్తికః
సేపక్వాన్యభోజనంకృతంతప్రభృతియావంతిసూతకదివాన్యవశిష్టాని తావత్
నన్యతరూశౌచమస్తితదగ్రే త్యతే॥ బోధాయనోపి శ్లో॥ గుడతైలహిర
ణ్యానాంగోధాన్యానాంచవాసపాంతిసిన్నహనినాన్యన్య విప్రైః శార్యఃప్ర
తిగ్రహిణః॥ ప్రాజ్ఞాభిచ్ఛేదనాద్ధాన్యాన్యశ్చౌపసీన్యపరజగురురితి॥ పరాశరోపి॥

శ్లో॥ ఖతేయజ్ఞేనాహేచసంక్రాంతౌగ్రహణరథా॥ పుత్రేజాతేవ్యక్తి
పాతేదత్తంతిభవతిచాక్షయం॥ శర్వగ్యాంధానమస్తీతివాన్యప్రతువిధియ్యతే
తిస్త్యుతిసంక్రామేపి శ్లో॥ పుత్రుడన్మనియాత్రాయాం శర్వగ్యాంధతమక్ష
యమితిభవంకాత్రిదానంకాత్రిప్రసవేదతవ్యం॥

పితృగృహే పుత్రప్రసవః.

మూ॥ ప్రసూతాచేత్సిగృహే హి పుత్రపితౄ స్త్రిరాత్రకం॥

భాత్యగాంచత్రరాత్రంస్యాత్ జ్ఞాతీనా మేకరాత్రకం॥

వ్యా॥ పితౄగృహే పుత్రప్రసూతాచేత్ పితౄభాత్యణాంచ త్ర
రాత్రం॥ జ్ఞాతీనా మేకరాత్రమత్యధికః॥ దత్తానారీ పితౄగృహే ప్రసూ
యేత్ గమయేత్వా॥ తద్బంధువగః స్వేకేన శుద్ధస్తజ్జగః స్త్రిభిరితిబ్రవ్త్
పురాజవచనాత్॥

మూ॥ శేవతశ్శుచ మస్స శ్వేదశామాంతజకనిశ్రుతా॥

వ్యా॥ దశాహభ్యంతరేదినప్రవణదశాహశేషేవైవసర్వే పితృభా
తృజ్ఞాతయశ్శుద్ధాభివంతితిభావశంఖి॥

శ్లో॥ దేవాంతరగతంశ్రుత్వాకల్యాణంగురణంతథా॥ యచ్ఛేషందశగ
త్రస్యతావదేవాశుచిధికవేదిబృహస్పతిరపి శ్లో॥ అన్యదేశమృతంజ్ఞాతిశు
త్యాపుత్ర్యజన్మచు॥ అనిగతవశాపాంతుశేమాహూధిర్విశుద్ధతీతి॥ పుత్ర
స్యేతిజాతేరపువలయుం॥

మూ॥ స్నానంపితౄగృహంతేజ్ఞాతిజాతునకించన॥

వ్యా॥ అతిక్రాంతేదశాహేవశ్శాజ్జవనత్రవణజనశస్యసచేలస్నానమా
త్రంజ్ఞాతినాంతదపినాస్తీ శ్లో॥ నిదశకంజాతిమరణంశ్రుత్వాపుత్రస్యజన్మచ
సహసాజలదూష్టుశ్శుద్ధోధవతిమానః॥ ఇతి॥ మునస్తరణాత్॥ అత్రపుత్ర

పాతాత్పితృశేషస్నానంనాన్యేషాంఽత్రవివక్షేనఽశ్లో॥ నాశుచస్వల్పమప్యస్తి
వ్యతిరేకుదిశవ్యవీతిః స్వల్పమపినాస్తీత్యనేనజ్ఞాతినాంస్నానమపినాస్తీతిపతి
యతేదశాహమధ్యశిశుమరితః॥

మూ॥ అచ్చిన్ననాభేమకరణజనన్యాః పూర్ణా సూతకం॥
పిత్రాదీనాంసపిందానాంత్రిరాత్రంమునిభిః స్మృతం॥ ఛిన్న
నాభిర్యదిమృతోమృతోవాచాయతేయదిపూర్ణాశౌచం
జనన్యాశ్చపిత్రాదీనాంచనిశ్చితః॥

వ్యా॥ జాతస్యశిశోర్నాభిచ్ఛేదాత్పూర్వం విరణమూతుః పూర్ణం
జాతాశౌచం॥ పిత్రాదీనాం సర్వేషాంత్రిరాత్రంజాతాశౌచం॥ ఇదంచవ
ద్యమాణ దశరాత్రేణ వికల్ప్యతే॥ మృతకాశౌచంతు స్నానమాత్ర నివహ
త్యకమితశావాశౌచప్రకరణవత్కృతే॥ నాభిచ్ఛేదాదూర్ధ్వంవిరణ మూతా
పిత్రోభ్యాశ్శాణాంచదశాహ శేషపర్యంతంమృతకాశౌచం॥ తథాచజన్మది
నేమృతౌదశాహంపూర్ణం॥ ద్వితియ్యాదిదినేషుమృతౌశేషేణశుద్ధిఃస్మృతరస
వేమాతుఃపూర్ణంమృతకాశౌచం॥ పితృపూర్ణంజాతాశౌచం॥ జ్ఞాతినాంతు
ఛిన్ననాభిమరణేమృతప్రసవేచపూర్ణంజాతాశౌచమేవ॥ మృతకాశౌచంతు
స్నానమాత్రనివత్యకమితవత్కృతే॥ ఏవంవిభజ్యశ్లోకాధోకాక్షప్రవ్యవస్థాకస్తు
ఋషి వచన చ్ఛాయాను సారేణ సంకలితార్తనా రచిత ఇత్యవ గంతవ్యం॥
అత్రవృద్ధమనుః॥

శ్లో॥ జీవజాతోయదితతోమృతస్సూతకవీచతు॥ సూతకంసకలంమూ
తుఃపిత్రాదీనాంత్రిరాత్రమమితి॥ ఇదంనాభిచ్ఛేదాత్పూర్వంమరణవిషయమితి
విజ్ఞానేశ్వరావయః॥ హరీతోపి శ్లో॥ నాశేమృతజాతేసపిందానాందశాహకమి
తిచాతాశౌచమితిశేషః॥ ఇద నాభిచ్ఛేదాదూర్ధ్వంమరణవిషయమితిశేషీవా
చుః॥ పారస్కర్యోపి శ్లో॥ కథేకయదివిపత్రిస్సాన్యద్దశాహంసూతకంభవేదీతి॥
పిత్రాదీనామితిశేషః॥ సూతకంసూత్యశౌచం॥ అస్తిన్నేవవిషయేమృతకా
శౌచప్రతిపాదకవచనాన్యపరిష్టాదుదాహరివ్యంతేయత్త్ర శ్లో॥ అథస్తాన్నత
మాన్తాసాచ్యుత్థిస్సాన్యత్ప్రసవేసదా॥ మృతేజీవతివాతస్త్రిన్నహనాభిద్వాసకం
ఖ్యయేతిచతుర్ద్వింశతివచనేససప్తమాప్తమయోప్రసవేక్రమేణ సప్తరాత్రమ
త్వరాత్రముక్తంతరై వ్యతిక్రమతి మాథవీయాదాఽవస్తాపితం॥ అత్రయథా
చారస్తథాచరణీయ్యం॥ ఏవంభ్రమూర్ధిష్టంజాతకంసమ్యగేవసయాపితం॥ అ
త్రయథ్యంచిద్విస్మృత శస్త్ర విస్త ర్భూత ధర్మ చింతా ప్రవృత్త్యం
సంగమాస్తు పితృ పితౄణామహా ప్రవీరా మహా దయస్సన్తానాకాః పురుషాః॥

౧౬ గర్భపాతమృతద్రవపదకాహుభ్యంతరశిశుమరణాశౌచనిర్ణయః.

[ససవాశౌచసంగ్రహః.

పుత్రబాత్రాదయస్సప్తసకాపురుషాఃస్సపిండాః సంతానభేదేషు తఃప్రభృతిశ్చావబహువోవాసంతానాః ప్రవృత్తాస్సకూటస్థః కూటస్థప్రభృతి గణితాశానాసంతానవతికాశోఽప్యేకగోత్రానుప్రవిష్టాస్సప్తపూరుషాః పరస్పరంజపిండాః కేజ్జాతయశ్శత్యుచ్యంతే. కాహిత్రా దయస్తుభిష్ణగోత్రా స్సపిండానభవంతి. అష్టాప్రభృతిచతుర్దశవర్ణంజావీకగోత్రానుప్రవిష్టాస్సమానోదకాః పంచదశప్రభృతివీకవీంశతి పర్యంతాస్సగోత్రాః । పంచదశాత్పిగః అస్తమూల ప్రభవోను దేవదత్తపంశ్యావయమతి జన్మనామ్నా గర్భతః స్యాద్వివిన్ద్యతానగోత్రావపి । అనూధాన్ప్రియస్తు కూటస్థప్రభృతి త్రిసురుషపర్యంతాస్సపిండాః । తతఃప్రియపూరుషపర్యంతాస్సమానోదకాః । సప్తప్రభృతినగోత్రాః । తతఃప్రసూతౌసపిండానాం దశ గాత్రమాశౌచం - త్రియూదీనాం ద్వాదశ గాత్రాదికం । సకీంశాశానాతు అనులోమానాం మూః పణకవదాశౌచం । పరిలోమానాం పితృవణకవత్ । శూద్రబీజసంభవానా ప్రతిలోమానామాశౌచం నాస్త్యేషి మృతకస్మాన్మమాత్రం । సమానోదకానాం త్రిరాత్రం శత్రియూదీనామపి సమానోదకానాం త్రిరాత్రమేవ - సగోత్రాణా కిమపినాస్తి - సూతికాయాస్తు అస్పృశ్యత్వం యుగతయ పరిహరణాది హేతుభూతమత్సంతాశౌచం దశ గాత్రం శూద్రాదయో ద్వాదశ గాత్రకర్మాధికారలక్షణం తు స్త్రీప్రసవే మూసం । పుంసవే వింశతి రాత్రం పిగృహే పుత్రికా ప్రసూతా చేవ్వాతాపి భ్రాతృశ్చాతాం త్రిరాత్రం - జ్ఞాతిమేక గాత్రం - గృహంత రే ప్రసూతా చేతీ మపి నాస్తి తత్రాపి ద్రవ్యదానే త్రిరాత్ర మ స్తీకేలిత్ - కర్మాజననేతుపక్ష్యాశౌచం - కిమపినాస్తి కేలిత్ । దూరవృత్తం పుత్రజననం జ్ఞాతిజననం వా దశాహమధ్యే ద్రుచేదశాహశేషే దైవశుద్ధి గణాహ దూర్ధ్వం త్రుతం చేప్రితుస్సచేలసామూత్రం - భ్రాతృశ్చాతాం జ్ఞాతీనాం కిమపినాస్తి - సమానోదకానాం తు త్రితమధ్యే జవనక్రమే త్రిరాత్ర శేషే శుద్ధిః - తిదూర్ధ్వ ప్రవేశే మపి నాస్తి - జాత్య శిశోణాకభిచ్ఛేదాత్పుర్వం మరణే మూతుః దశ గాత్రం జాశౌచం - అస్పృశ్యత్వంచ - కర్మాధికారలక్షణం స్త్రీప్రసవే మూసం - ప్రసవే వింశతి రాత్రం - పిత్రాదీనాం సర్వేషాం త్రిరాత్రం జాతాశౌచం శరత్రం వా - సుతవా శౌచం తు ఛావమూత్రాన్నివతకతే । నాభిచ్ఛేదూర్ధ్వం మరణే మూతాపిశ్చ భ్రాతృశ్చాతాం జన్మదవాహ శేషపర్యంతం తాశౌచం - తథాశ్చన్తదీనే మరణదశ గాత్రం ద్వితియ్యాది దినేషు మర

రాత్రాదికం - జ్ఞాతీనాంతు దశరాత్ర జాతాశౌచ మవ - మృతకాశౌ
చంతుస్సానమాత్రాన్నివతతేమృతప్రసవేమాతుః దశరాత్రం మృతకాశౌ
చం - పిత్రాదినాంసర్వేమాందశరాత్రజాతాశౌచమం - మృతకాశౌచంతు
స్సానమాత్రనివవత్యం - సూతాశౌచేసూతికాన్యతిక్రాంతాంపిత్రాదీనామ
స్పృశ్యత్వంనాస్తి - పితృపుత్ర జననా సంకరగభావసచేలస్సానాత్పూర్వమ
స్పృశ్యత్వం - పశ్చాత్తస్పృశ్యత్వంనాస్తి - మృతకాశౌచేతుసర్వేమాదూశౌచ
నివృత్తి పర్యంతమస్పృశ్యత్వం యదిఃతిఃపుతోజ్ఞాతీరన్నాన్యవాచకశ్చిత్పు
రుషావాస్త్రీవాదశరాత్రమధ్యేసూతికాంస్పృశతి - పస్యసచేలస్సానాగ్నిస్ప
శకసమృత్ప్రాశనైశ్చద్ధి - అన్నోపియః కశ్చిత్సూతికాస్పృశే సంపురుషం
స్త్రీయంవాస్త్రీప్తిమితి స్సానాదేపూర్వంస్పృశతిస్యాసీస్సానమాత్రం -
సూతికాయాసహాయ నానవాదికశతేకత్వం చ వ త త్తదవహారాద్రిమ
శౌచంయస్మిన్ దినేనహళయనాది కంకృతం చ వహారాత్రంకృత్వం
శౌచం - జాతకస్యశిశో స్తదానిమేవజాతకమకరణేపిత్రాదీనాంసర్వేమాం
జాతకమకసమాప్తిపక్ష్యంతంసూతికంనాస్తి - దానిమేయేతుకృత్సేవజన్మ
దినేసూతికంనాస్తి - అన్యకమకసూతకంస్త్యేవ - తత్రకక్వాన్మృత్యుతిక్రీ
సర్వంచేతుః బాహ్యజాతామపిశిష్టి శిష్టిచే ననోమః - పక్ష్యాన్నభోజనేషు
సూతికాం యావత్సూతక సమాప్తిసావత్కాలంభోక్తు రకీసూతకభవతి
అజ్ఞానాత్సూతకాన్న భోజనేతువైష్ణు రీష్యపర్యంత మేభోక్తుస్సూతకంత
ధాచలఘుభోజనేత్రోత్రంధ్యోది గురుభోజనేక్తరాత్రం అంతేనచేలం
స్సాత్వాచాంధ్రాయంవ రేత - యదిశావాశౌచీసూత్యాశౌచినంసంచయ
నాత్పూర్వంస్పృశతి - తదాబుద్ధిపూర్వకస్పృశే సాంకషణంచ రేత - ఆబుద్ధిపూ
ర్వకేతుతదధకం - సంచయనామాధ్వకంచేదుద్ధిపూర్వకస్పృశే సాదక్యభిం
ఆబుద్ధిపూర్వ కేత్యేక రాత్రముపనాస - యదుసూత్యాశౌచి శావాశౌచి
సంస్పృశతి తదాసంచయనాత్పూర్వబుద్ధి పూర్వకస్పృశే కృచ్ఛద్వయం
ఆబుద్ధిపూర్వకస్పృశేకేకకృచ్ఛం - సంచయనామాధ్వకం బుద్ధిపూర్వక
స్పృశేపాదకృచ్ఛంఆబుద్ధిపూర్వకస్పృశేకేకేక రాత్రముపనాస - దా
విదానాంతుకన్యజనయా తాపిద్యభాగ్యేహౌపిద్యకృత్పుత్రయోపిహౌమ
హతద్భాగ్యోశ్చశౌచం అన్యేమాంకిమపీనాస్తి పితృవ్యో భిక్ష్వీకరశ్చేత్త
వైశ్వాశౌచంతపుత్ర్యాశౌచంనాస్తి - ప్రసవా శౌచినంచకుంజనవర్ణం
తమస్పృశ్యత్వమస్తీశతకాః - నాస్తీతస్సపిముక్తాశ్చలకాః - సూతికా
యాస్త్రీప్రసవేచత్వారిశద్ధి వాన్యశౌచం - పుంప్రసవేనుసంహార -

౧౫ గర్భపాతమృతప్రసవదశాహంభ్యంతరశిశుమరణాశాచనిర్ణయః.

తావత్పర్యంతముపన్నశ్యత్వమస్తీతశతకకాః । దశాహపర్యంతమేతాస్పృశ్యత్వంతదూర్వంభూనదికారమూ త్రమితిస్పృశిముక్తాఫలకారః - పితృగృహేపుత్రప్రసూతాచేత్రన్తాతాపిత్రోఽస్మిరాత్రం - తద్భ్రాతృశతకరాత్రం - జ్ఞాతీనాంకిమినాస్తి - దశాహమభ్యేశుమరణేమాతాపిత్రోదశాహశేషవ్యంతంమృతకాశాచం - భ్రాతృజాతాశాచమేవ । దశమదినేశిశుమరణమాతాపిత్రోదశాహదూర్వంద్విరాత్రం - తస్మిన్నేకదినేలప్తమయామేశిశుమరణే త్రిరాత్రం - అన్యత్సర్వం సమఃసం ॥ ఇతివేంకటాచార్యభాసంభూతక్షేమబ్రహ్మణ్య సుధీవరవిరిచితాయా మభినవషడశీతి వ్యాఖ్యానాం-ధర్మప్రదీపికాఖ్యానాంప్రసవాశాచనిర్ణయః॥

మూ॥ పాతేమృతస్యప్రసవేదశాహంతమృతౌతథా ।

శ్వావాశాచంతుబుధూనాంపిజ్ఞాతీశ్చమనేకథా॥

వ్యా॥ పంచమప్రవయోగభావేనప్రమాదిషుమృతప్రసవేపీసవానంతరంనాభిచ్ఛేదనాత్పుర్యం మరణేచసర్వేషాం శిశుమరణనిమిత్తంగద్యసాన్నినమాత్రం మృతప్రసవేమాతుడశాహంమరణాశాచం - నాభిచ్ఛేదనాదూర్వంమరణే మాతాపితృభ్రాతృణాం జన్తదశాహసమాప్తిపర్యంతం మరణాశాచం - జన్తదినేచేద్యదశాహం - ద్వితీయాదిదినేషుచేన్న పరాతాదికంజ్ఞాతీనాంతుసాన్నినమాత్రం - ఏతేషాంజాతాశాచంతుప్రాగుక్తమేవ । తథాచాపిపురాణం॥

స్తో॥ స్మృతాంతుపశితోగర్భస్సక్యోజాతోమృతోధవా । అజాతదంతో మానైర్వామృతఃషడ్విగతైస్తథావస్తాన్దైర్భూషితంకృత్యాక్షేప్రవ్యస్సతుకాష్టవత్ । ఖింత్యాతుశ్చైర్భూమింసద్యశ్చాచంవిధీయ్యతఇతి । గతైః ప్రాప్తైరకత్వత్రితాంతైః । తథాఅజాతదంతోవామృతఃషడ్విసాధ్యంతరేవామృతాభ్యంతరైః । పృథగిష్టపి ॥ సూ ॥ మృతేజాతేకులస్యసద్యశ్శుద్ధిరితి॥వ్యాఖ్యోపి॥

స్తో॥ జాతేశ్చతేపిందానాంసద్యశ్శుద్ధివిధీయతే । దశాహేనైవదంపత్యోస్సగరణాంతదైవచేతి । ఇదంనాభిచ్ఛేదనాదూర్వంమరణ విషయందశాహేనైవజన్తదశాహేనైవసాదరశబ్దాధిన్నోదరస్యామృతపలతుకః - సద్యశ్శుద్ధిస్తతాంలపరఃయదామరణనిశ్చయఃతదానీమేవ సాన్నినంకృత్యాశుభ్యత్యంతరైః - పునశ్చసేవ॥

స్తో॥ అంతదశాహేజాతస్యశిశోనీకమగ్రమయది । సూతకేనైవేనుదిస్సాన్నిత్రోశ్చాశాతపాబ్రవీదితి - పిత్రోరిహిసాదరభ్రాతృణామఃకుల

మొ - పూర్వవచననానుసారాత్ । సూత్రకేనైవసూతకాహోభిరేవ - త
భాచనాభిశ్చ నాదూర్వ్యంశిశు మరణేయత్విత్రాదీనామరణనిమిత్తమాశౌ
చంతత్సూతకాహోభిరేవగచ్ఛతీతిచంద్రికాచూడవీయాదోన్యాఖ్యాతం - న
నుజాతేమృతేనపిండనామితివ్యాఖ్యుపచనందశాహోధ్వమరణవిషయంభ
వితుమహతి - అన్యధాగర్భాన్ధిప్రేతేమాకురేవస్యాదాశౌచజాతదిభ
యోః - కృతేనామ్నిసదరాణాంభిన్నోదరాణామప్యేవమితిప్రొగవచనవిరో
ధాత్ । అత్రనామకరణకాలాదేశాదశదివాదారభ్యైవభ్రాతృమృతకాశౌ
చవిధానాత్ । అతస్సోదరాణాం విత్పతుల్యమృతకాశౌచవిధాయకంవ్యా
ఖ్యుపచనందశాహోధ్వమరణవిషయమేవ - నతునాభిశ్చేదనాదూర్వ్యం
దశాహమధ్యమరణవిషయమితిచేన్న ।

శ్లో॥ జాతమాత్రేమృతేదాపివశాహోభితకాశుచీ - కృతేనామ్నిస
భీనాందకరాత్రమమంధవేత్ । భిన్నోదరాణాంభ్రాణాం జాతదంతేమృ
తేత్వమం - దశాహంకృతచాభేతుదత్తాదీనాంవిధియ్యత ఇతిబృహస్పతివచన
విరోధేనప్రొగవచనమపిదంత జననాదూర్వ్యం మరణవిషయంస్యాత్ - తత్ర
భిన్నోదరభ్రాణాం దంతజననాదూర్వ్యమేవమృతకాశౌచవిధానాత్ -
తత్రనానాథకవిధాయకస్యప్రొగవచనస్యతదేకవిషయత్వావశ్యం భావా
చ్చసచకృతేనామ్నితినామరణానంతరమేవ మృతకోశౌచవిధానాత్ - నకా
లాంతరవిషయత్వమితివాచ్యం - తథాచసజిజాతేమృత ఇతిజననానంతరమే
వమృతకాశౌచవిధానేవ వ్యాఖ్యుపచనస్వాపికాలాంతరవిషయత్వానుపప
త్తే - తస్మాద్విరుద్ధానాంత్రయాణాంవచనానాం వికల్పఃఅతః యథాచారం
స్యవస్థా - అత్రతాదదాంధ్రాః వ్యాఖ్యుపచనానుసారేణదశాహమధ్యేశిశు
మరణేమాతాపితృభ్రాతరస్తుయోపి దశాహసమాప్తిపర్యంతమశౌచ
మాచరంతి - దశాహదూర్వ్యంచేత్త్విరాత్రంద్రావిదాస్తువశాహదూర్వ్య
మేవభ్రాతరోమృతకాశౌచమాచరంతి - దశాహమధ్యేతుజాతాశౌచమేవ - త
త్రాపితే చిష్టులాచారానుసారేణ బృహస్పతివచనసూత్రవ్యాఖ్యేనోదరభ్రాత
రోదంత జననాదూర్వ్యమేవమృతకందశాహమాచరంతి - తస్మాద్దేవకులధ
ర్మాపేక్షయా యథాయథాశౌచమితియుక్తముగృహ్యముః । గర్భాన్ధిప్రేతే
మృతమృతేవస్యావాశాదమితిప్రొగవచనస్యానువధః । మృతప్రసవాదినిమి
త్తభేదేనమాత్రాదిషు వ్యవస్థితస్యేవ విధియ్యమానమూశాచంమృతకమేవ
జాతాశాచవిధానేస్ససాధారణ్యమమృతమృతేవస్యాదిత్యాదివ్యవస్థిః । ధా
నాసంధవాత్బృహస్పతివచనేనాభివృద్ధస్సోదరభ్రాతృపరత్వం - దత్త

౨౦ గర్భపాతమృతప్రసవదశాహాధ్యంతరశిశుమరణాశౌచాన్తయః.

దీవాంపుత్రాణాంకృతచాల మరణదశా హావిధానం దానాదివాపుత్రపరిగ్రహానంతరంజాతస్యార సభాగ్రహారణవేదికాన్తయః- అంధాగ్రాంతులస్త్రివిషయేత్రిరాత్రంతల్యన్యాయత్వాత్-శంఖాపి।

శ్లో॥ దశాహాంతమృతేబాలేశ్శుద్ధిస్సృజన్త నానహేతి జన్తవాసహజగ్రహాహేనసహ- యద్వాజ్ఞాతినాయజ్జననాశౌచం తేనసహమూతా పితౌ) రుకతకాశౌచన్యాపివివృత్తిరిత్యర్థ- ఆప స్తంబాపిసూతకేహోత్థానాదాశౌచమితి॥ సూతకోత్థానచర్యంతమిత్యుతః - తథాచ - దశమదినేబాలమరణేశ్శుద్ధిసమవాశౌచవసత్సహాభ్యేషేద్వాన్యాం - ప్రభాతేతస్యభితి విశేషః(త్రేతిచంద్రికాయాముక్తం శతక కాశౌతులత్రాపి విశేషః స్తిత్సుక్తం శ్లో॥ సూతకాంతస్తుజాతస్యమృతేశ్శిష్టాహవివృతే ॥ పితృస్తుత్సహామంత్యాహేతత్ప్ర) నాతేభ్యగ్రహంధవేదితి దశాహమభ్యే బాలమరణేసితౌః పూశౌతాచత్వేపి ॥ శ్లో॥ సూతకేనైశ్శుద్ధిస్సృజ్విత్రోశ్శాశా తపాబివేదితి - పచనబలాద్దశాహకేషేతైశ్శుద్ధిః । అంతిమదినేబాలమరణేతమాధ్యం పితృద్వికరాత్రం - తత్ప్రభాతేతుల రాత్రీమితి । నాత్రసోదర స్నేహదుశౌచవక్యవేనామ్ని సోదరాణామితిదశాహాత్పగమేవత్యమ్నికాశౌచవిధానాదితత్తదం ద్రావిడేశోక్తత్వాత్।ద్రావిడవిషయేచంద్రికాదౌతు- కృతేనామ్నిసోదరాణామితవచనస్యధాన్యాభ్యాతం పారస్కరాపి సూ । అసూతకోత్థానాదాశౌచం సూతకవేదితి వతి సత్యయేన శిశుపరమ నిమిత్తోదకదాసరాహిత్యముచ్యతేఇతిజ్ఞానేవైరాదయః।జ్ఞాతివిషయేశ్శుద్ధిశునుః॥

శ్లో॥ దశాహాధ్యంతరేబాలేశ్శుద్ధిప్రమితేత్యహంధప్రైశానాశౌచంసకర్తవ్య-సూత్యాశౌచంసహచరేదితి॥యమోపి॥

శ్లో॥ తదాహాధ్యంతరేబాలకదాశిన్ద్యుతేనది శానాశౌచంసకర్తవ్యం సూత్యాశౌచం విధియత్య ఇతిమృతకస్యస్నానమా త్రాన్నికృత్తి అత్రకేచిత్ ॥

శ్లో॥ సూతిమధ్యేమృతేబాలేశావంత్యంశరాకృతమితి । ప్రాచీనమదశీతివచనస్యన్యాభ్యానేనద్యశ్శుబ్ధస్యాహమాక ప్రకర్నతప్రతిపాద నాదస్తమయసర్వంతమాశౌచమాచరంతి । కేచిత్తు-ఏకత్రయణికేతశ్శాస్త్రాగ్రహే ఇదిన్యా యాదాశౌచ ప్రకరణేనువృత్తస్సద్యశ్శుబ్ధస్యాహమాక త్రపరత్విమిత్యాదంత జన్తనస్సద్యశ్శుద్ధివచనవిషయేపి సూర్యాస్తమయపర్యంత మాశౌచమాచరంతి।త్రయేతాదిదశాహాంతబాలమరణవిషయేసద్యశ్శుబ్ధస్యాహమాక-

శ్లో॥ దశాహాంతం శతేషాం॥

మూ॥ గణేయదివిభక్తిస్యాద్దశాహంసూతకంధవేత్॥ మృతకేస్నానతశ్చిత్తపిండానాంవిశ్చయః । నాభిక్పంత సతః పశ్చాద్దశాహంసూతకంధవేత్॥

వ్యా॥ మృతకేస్నానతశ్చిత్తః । సర్వేహంసపిండానాంచస్మాదేవమరణాశ్చిత్తః ॥ శ్లో॥ నాభిక్పంతసతఃపూర్వశిశోనిమగ్రమణంబుదిజాతాశాచంతుసర్వేహంతిరాత్రమితిశ్చయః । సద్యశ్చిత్తస్తుమృతకేపిత్రాదేహుగామమచ్యతే । పిత్రోస్తుమగణాశాచంసద్యవదనపిండవదితిపారసరవచనవిరోధః । సద్యశ్చిత్తపూసేస్నానశబ్దప్రయోగాత్ । అప్రనాభిక్పంతనత్పూర్వంబాలమరణేపిత్రోభావేతుశ్చపూణాశాచవిధానంవైకవికంబోధ్యం - తదైవాచారస్యకవితేక్యచిదుపలంభాత్ ॥

॥ శ్లో॥ బాలేదేశాంతరంనేచపతితేచనతాన్యతే । సద్యశ్చాచంయథేచ్ఛానోజలాగ్నౌన్యంధనాదిస్విత్రపరాచనవిరోధశ్చ ॥ తత్ర సద్యశ్చిత్తస్యాహర్తాత్రపరత్వాసంధబాత్ । అత్రబాలమరణే సద్యశ్చిత్తస్యతాత్రపరత్వస్యావశ్యంవక్తవ్యతాత్ । అన్యథాదేశాంతరమగణేస్యహమాత్రమాశాచంస్యాత్ । నచేష్టాపత్తిస్సాత్వాదేశాంతరేశుచిరితిప్రాచీనపడశీతివచనవిరోధాత్ । తథాయితమరణేదుమగణేచఅహమాత్రమాశాచంస్యాత్ । నచేష్టాపత్తిః - స్నానమాత్రవిధాయకబహుస్త్పృతివచనవిరోధాచాచారవిరోధాచ్చసహిషణిమరణేజ్ఞాతయః కదాచిత్కర్తవ్యహమాత్రమాశాచమూచరంతి॥ శ్లో॥ సద్యశ్చేతుతావత్స్యాదాశాచంసంస్థితస్యతు । యావత్సాన్నినంనకుర్వంతిసచేలం బాంధవాబహిరిత్యంగిరోపచనవిరోధశ్చ । తత్ర సద్యశ్చాచస్యతాత్రాకేకస్నానమాత్రజన్యశ్చిత్తపరత్వేనవ్యాఖ్యాతత్వాత్ । విజ్ఞానేశ్వరవ్యాఖ్యానవిరోధశ్చ - తేనహిదేశాహమధ్యేబాలమరణేజ్ఞాతీనాంసూత్యాశాచం ప్యవస్థాప్యఅనంతరముక్తంయత్పునర్బుక్తాద్విష్టునోక్తంవచనం । జాతేష్టుతేష్టుతేజాతేనాకులస్యసద్యశ్చిత్తదితి । తచ్చిత్తపరమనిమిత్తస్యాశాచస్యస్నానాచ్యుద్భిద్దిపాదవచనంసత్రసవనిష్టికీర్తియేత్వాచంతజన్తనస్సద్యశ్చిత్తాదావప్యాశాచప్రకరణేనర్వజనవ్యశ్చిత్తస్యఅహమాత్రపరత్వంపిస్యతే-తేహంశ్లో॥ అనుజాతస్యశాశత్సాధికాశాచంసంస్థితస్యతుయావత్సాన్నినంనకుర్వంతిసచేలం బాంధవాబహిరిత్యంగిరోపచనవిరోధః । అనుజాతోజాతదంతాద్యలతరః అనుత్పన్నదంతభిచంద్రికాదౌవ్యాఖ్యాతంశ్లో॥ ఋద్విజానాదీక్షితానాంగజ్ఞేయంకవశకుర్వంతాసత్రప్రతిబ్రహ్మ

౧౨ గర్భపాతమృతద్రవపదశాస్త్రాభ్యంః రశిశుమరణాశౌచస్త్రియః.

చారిదాతృబ్రహ్మవిదాంతథా। దానవిరాహేనుజ్ఞేచసంగ్రామేదేశవిప్లవేఆప
ద్యపిచకస్తాయాసద్యశ్చౌచంవిధీయతఇతి। యాజ్ఞవల్క్యుదివచనవిరోధశ్చ।
తత్రసద్యశ్శబ్దశ్చతతా-లపరత్వాత్। కమలోహాను భూదిత్యేకమర్థంఋ
త్విద్యీతాదీనాంసద్యశ్చౌచంవిహితం-యదితత్రసద్యశ్శబ్దాహర్వాత్రపరస్యా
త్తదాప్రవర్గోసదాదికమకలాపస్యసూతకదినకమలోపవస్యాత్॥

శ్లో॥ శిశునః కారవోవైద్యాః దాసోదాసాల్ప నాపితాః। రాజానో
రాజ భృత్యాశ్చ సద్య శ్చౌచా విశీతతా। ఇత్యాది బహుస్త్వతి వచ
నవిరోధశ్చ। యదితత్రసద్యశ్శబ్దాహర్మాత్రపరస్యాత్। తదావైద్యశ్చ
యస్మిన్విదినేసూతకంతస్మిన్ దినేదోషబ్యరాదియ్యుక్తస్యాపి రోగిణా ధాతు
ఃశీతాద్యసంభవేన ప్రాణాత్యయవస్యాత్ - ఏవంరాజ్ఞోరాజభృత్యానాం
చయ్యుక్తేప్రసక్తేప్రాస్తాపిక హూమదేవతా ప్రాథమ బ్రాహ్మణాశీవకచ
నపరిగ్రహ దాచేకస్మిన్విదినే ప్రవృత్త్యభావేన యద్ధాభావా దుదాసీనో
రాజాశత్రుభిహితవస్యాత్తద్దాశౌచప్రకరణే సద్యశ్శబ్దస్తతా-లపరః
స్త్వతివచనేషు సమాసవిషయేషు సద్యశ్శబ్దస్థానేస్థానశబ్దప్రయోగాత్- కే
షుచిద్యచనేవ్యవశ్యం తతా-లవచ తాత్పర్యనిశ్చయాత్ అంగిరోఽచ
నేన తతా-లపరత్వేన వ్యాఖ్యానాత్ విజ్ఞానేస్వరాదిదిస్తదా వ్యాఖ్యానా
శ్చఏవంబహుస్త్వతివిరోధం లోకద్రుద్ధ ప్రాధనబంధవ్యాఖ్యాన విరోధం
చానాదృశ్యకస్య చిదనామధేయస్య ప్రాచీనపదశీతిన్యాఖ్యాతురక్షత్వ నిబద్ధ
మత్యంతా ప్రమాణికంచ వ్యాఖ్యానమవలంబ్యకేహం చిత్తస్త్వతిసరశీలన
హీనానాం సద్యశ్శబ్దస్యా హామూత్ర పరత్వేభిమః- దతమసారంలేమా
నూచారః-తదుపదిష్టాథానాం కేహందిద్దతానుగతకశ్చచారో జాత్యం
ధాయరోచత-నను।

శ్లో॥ ద్వీసంధ్యంసద్యశ్చిత్త్యాచుస్త్రిసంధ్యమహరేఃతు ద్వీదినారాత్రి
రేకావ పక్షిణీత్యధిధియతఇతి సద్యశ్శబ్దశ్చౌచాహూరాత్ర వాచకత్వేనవి
చనమస్తీతినేత్ - అహూబతాయమస్తద్భాగ్య విశేషదాక్షిప్తనాదితః-
పండితస్సాన్వభౌమః ప్రజా ప్రకమకపగ్నంతం యోయంసద్యశ్శబ్దస్యాహ
మూత్రేపివృత్తిరస్తీత్యేతావతా సర్వత్రాపితత్రై)వతాత్పర్యం కల్పణ
తిఏవతాదృశాహిభంజనైబ్రాహ్మణైపైస్సంధవమానయేత్యుక్తో దేవానాం
ప్రియః పక్షిమధ్య శ్వమవస్థాపయేత్ అశ్వేపిసంధవపదస్య వృత్తేషుల్య
త్వాత్-నానాధానానాశబ్దానాం అధావిశేష విభాకరణ మనాద్రి గుమా
ణశాబ్దముత్త తమ రోగదానభిజ్ఞః కథనుస్తాభిశ్చక్యతేసయాధాతుం - ననుభ

వేదేవంతుదిసద్యశ్శబ్దానానాధాన్యత్ - సహితదహమాత్రేవతకలేన
తు తత్కా-లేప్రమాణాభావాత్ - భవదుపస్యస్తానాం ప్రమాణానాం స్మృతివ
చనరూపత్వేన శక్తిగ్రహణే మామతంత్రస్పృశే వేదికానాం హి శబ్దానాం లోక
ఏవ శక్తిగ్రహణ-అతః కోశాదికంతాకిక మేవ ప్రమాణం శక్తిగ్రహణంచ వక్ష
వ్యమితి చేత్ - అపహబతౌ సావిధిరేవాస్తాభిరుపాలబ్ధవ్యః - యోహిస
ర్వసాధారణ్యేన బాహై రవ్యధియ్యమానం కోశమప్యజానతాభవ తాస్తాకం
వివాదమూపాదయతి॥

శ్లో. సద్యస్సవదితశ్చ గణ్యభిదానాత్ - కోశోహి సద్యశ్శబ్దస్య తత్కా-
లేశ శక్తిమద్భోషయతి-తుణానామ ముహూర్తద్వాదశాంతః సచాశౌచిత్రవ
రానంతరం సచేలస్సా నాయపర్యాప్తః- అయంచ కోశోవిశ్వాదికోశాంతరా
మేక్షయాపర మాభ్యధికతః వైయాః రగమూర్ధాన్యేన పాణిన్యమరజైనేం
ద్రాజయంత్యష్టాదివాల్లికా ఇత్యభియుక్త్యా ఆదిశాబ్దికేషు వ్యాకరణసూ
త్రకారేణ పాణినీనామ్యుత యాపరిగణితేనా మరసింహేన ప్రణీతత్వాత్
అయమేవకోసస్సరై ర్వరప్యథావ్యవస్థాథకముపాదీయ్యతేచ- అన్యైవకోశ
స్యవైయాకరణస్సార్వభౌమైరనేతైర్బట్టాజిదీక్షితాదిభిః కృతానివ్యాఖ్యానాని
బహూనిదృశ్యం తేవత వై ప్రచారేణ విశ్వాదికోశాంతరాణాం విరళప్రచార
స్సంప్రత్య- తస్మాదన్వికోశే కనీధాంసద్యశ్శబ్దస్య తత్కా-లేశ శక్తిం వుత్పన్నో
నాక్షిపతి-నచ సద్యః పరుత్పరాదితి వ్యాకరణసూత్రే భావ్యకారేణ అహన్యభి
ధేయేన్యస్పృత్యయోనిపాత్యత ఇత్యభిధానాతర-థమేతదివాచ్యం- అన్తిన్నే
వనూత్రే సప్తత్యుః కాలఇతిచానువతః త ఇ తివృత్త్యా దీప్యభిధానాత్ కాలేపి
సద్యస్సిధ్యా సద్యస్సిధ్దేః ఏతతోక-శ వ్యాఖ్యానేమచ తద్దేవ తత్కా-లేకదహ
మాత్రేవ శక్తిద్యయస్య ఉభయత్ర ప్రయోగధే వ్యధస్యచ దశికతత్వాచ్చ
ప్రత్యుతతత్కాలఏవ ప్రయోగాణాం బహూనాముచలంభాత్॥

• శ్లో. కచ్ఛిద్విపాభిద్యహృతోత్తమాంగస్సద్యోవిమాన ప్రఘుతాముపే
త్య-వామాంతపంసక్తమరాంగసఃస్యం నృత్యత-బంధం ముచేనదశక హారో
యంకేరళ శ్రీనిహసితకుదిభిఃపక్షే క్తిభిరూకాకితానాం సద్యః పాణ్డసికానాం
హమమదిదృశాదస్తచంద్రోదయక్రీః । సాత్రాంతకంతయా లేర్పుడితికుచత
టాదోన్న మోహన్న ధా యేత్యస్తాయన్నధ్వరత్నం ఛరయతి కకుభః కాంకు
మీభిః ప్రభాభిః ధారాయంత్రగవిముక్తసంతతపయః పూరిపుతే సర్వతస్సవ్య
స్సాంధ్రవిమదకకడక మరసక్రీడాక్షమేసాంగజే-ఉద్దామే ప్రమదాకపోనివత

౧౪ దశాహార్యశశిశుమరణశాశాచానుపసితాశాచనిర్ణయః.

ద్విందూరశేఖరుం నైందూరం క్రియతేజసేనచరణన్యానైః పునఃకుటిమం
అపిప్రాజయ కుంజరేణ తుంగా నిర్వణయన్వల్లభాన్ సంగీతధ్వనినామ్నా
తఃకీతిధ్వజోగోష్ఠీతురీష్ణకణ్ణాత్ - సద్యో విస్తృత సింహళేంద్ర విభవః
కన్యాప్రదేశేష్వహూదార్శనై వకుతూహలనమహతా గ్రామ్మాయదా
హంధృతః ఇత్యాదిమతదహమూత్రపరత్వస్యసర్వభైవాసంభవాత్ - ఇథం
తాకేప్రమాణం గవేషయతోభవతః త్రత్యయాథకం లఘుకిం ప్రమాణము
క్షం - అవశంచప్రమాణం సాగే వాస్తాభిరుచన్యస్తం - తస్మాన్వ్యత్యత్యత
తాతాతాక్తానకన్యైవాదమహతీతమాస్తువాతతాతాతాతీః తువ్యతుదజా
నఇతీన్యాయాత్ తథాపిస్త్వతిష్ఠాశౌచప్రకరణేషు బహుస్త్వతివచన విరో
ధపరిహారాయ విజ్ఞానేత్వరాది వ్యాఖ్యాన విరోధ పరిహారాయచ లక్షణయా
వాతతాతాలపత్వం అవశ్యేవ క్తస్యంబుతవద్భిః ప్రమాణైర సందిగ్ధానివయక
స్తసిద్ధ్యథేవ లలకీలపయోవిద్యాది వివర్ణయాపన్నా మూఢస్సంభాషణౌ
యాపనపర్యాప్త ఇత్యలబుతి దుర్విదగ్ధకలహవమ సేన ఇతిశ్రీవేంకటాచార్య
గర్భానంభూత శ్రీశుబ్రహ్మణ్యసుధీవరివిరచితాయాం - అభినవపదకీర్తివ్యా
ఖ్యాయాం ధమక ప్రదీపికాఖ్యామూందశాసంత్యశుమరణశాచనిర్ణయః

దశాహార్యశశిశుమరణశాశాచా నుపసితాశాచనిర్ణయః.

మూ॥ అర్యాగుపనయాత్పిత్రోర్భాతూణాంచదినత్రియం
అర్యాగ్నంతో గమన్తౌలాత్యభోషనయనాత్కృషాత్ । స
ద్యోదిసంత్రరాత్రంచనపిండనాం ప్రకీర్తితమ్ । దహనేతుమి
రాత్రంస్యాదశాచపివిగోచిణమ్ । అజాతదంతదహనేత్యా
గేచైకహమిచ్యతే । అక్రాంతింశ్చూపనయాదర్యాజ్ఞా
స్త్ర్యేవకస్యచిత్ ॥

వ్యా॥ జన్మదశాహార్యశశిశుమరణశాశాచా నుపసితాశాచనిర్ణయః
త్యాగదహనేషుప్రవృత్తిసంసారశేషు మూతాపిత్రోర్భాతూణాంచదినత్రి
యమశౌచంజ్ఞాతీనాంతుదంతోగ్ధోమూత్పాగ్నంచేషవనశజే స్నానమ
త్రంతదూర్వశ్చాలాత్పాగేకరాత్రం తదూర్వశ్చ ముపనయనాత్పా
క్తిరాత్రం దహనంపడేషు దంతోగ్ధమూత్పాగేకరాత్రం - తదూర్వశ్చతు
ర్యశశిశుమరణశాశాచా నుపసితాశాచనిర్ణయః కథేత్వింశతిరో వత్సృతే - తస్మా

క రాత్రం దంతో ద్గమదిగ్రహణంత తాగలానాముపలవణం- తథాచదంతో
 ద్గమాద్యభావేపితాగ్రాలస్థా ప్రియాత్రేణ తద్దాశౌచంభవతి - ఉపనయనా
 త్పూర్వకంబాలంకరణపిత్రాదీనాంసర్వేమామితక్రాంతా శౌచంనాస్తీతి శ్లోక
 త్రయస్యాధికారిప్రజనుదగ్ధి॥

శ్లో॥ యదిమక్రియాపూర్వపుష్పత్వంహిసగచ్ఛతిః గతః ఏనోపజాహ్నే సంతా
 నాచ్ఛుభ్యంతిగోత్రిణిః ఉత్సవంనావక్రియా యాస్తుభాలోమదిధివేన్మృతః
 సద్యశ్శుద్ధిసపిండానాంభూమావిభవనైకతేదిహేద్వాకాష్టపద్భాలంపేదే
 కామామవహించాలెక్కతెక్కతేనాపిజాత దంతోమృతోయది అప్రజమాత్తు
 దహనేత్రరాత్రేణవిశుభ్యతి భవనైశిశీకుద్ధిస్సపిండానాంవినిర్జాయతి తథా
 చాకృతచాలస్యత్రివర్షాద్యోపనాయసం అశౌచంతుత్రిరాత్రంకృత్పిత్తో
 త్తైవతుసవకదేతిప్రోమాకతాపిత్తో స్వర్వదాఅజాతదంతత్యాదిస్వ
 దశాసుత్రిరాత్రమత్యధికమనువహి శ్లో॥ విశుభ్యంపుమాత్ శుక్లముపన్మృ
 శ్యవిశుభ్యతి బైజికాదపిసంబంధాదనురుంధ్యాదమంశ్యోహోమితి । బైజిక
 బంధోజన్మజనకభావంతథాచచయోవస్థావిశేషమనాద్యన్య జన్మజనకసంబంధ
 మాత్రేణ పిత్రో స్త్రిరాత్రమతి విజ్ఞానేర్వరాదిభి వ్యాఖ్యాతం- కశ్యపోపి
 సూ॥ బాలానామజాతదంతానాంత్రిరాత్రేణేతి ఇదంమాతాపితృవిషయము
 తితైరేవవ్యాఖ్యాతం వైవస్వతోపిసూ॥ బాలేనాజాతదంతేనా త్రిరాత్రమతి
 పై తీనసీరపిసూ॥ అకృతచాలకానాంత్రిరాత్రమతిఅదిభురాణేపి

శ్లో॥ అవిశేషేణవతాకానా మవాకస్స సాహచికమణః । త్రిరాత్రే
 భవేచ్ఛుద్ధికన్యాస్వహ్నవిధీయతేఇతి ॥ అహ్నిత్యజాతదంతావిషయం ఇదం
 సవంత్రరాత్రాశౌచవిధాయకంవచనజాతం మాతాపితృ భార్యవిషయం
 యత్తుశ్లో॥ త్రిరాత్రందశరాత్రంనాశావమా శౌచవిషయతే ణ్ఠనద్విసవకడ
 భయో సూతకమాతురేహీతి । యాజ్ఞవల్క్య వచనంతద్దేసభేదేన వ్యవ
 స్థాపనీయం-అనుసనీతమరణే మాతాపిత్రోదేశరాత్రాశౌచాచారస్య ద్రా
 విడదేశేద్దేశకాత్ । ఋగ్యపి చంద్రికాయామిదం వచనయాన ద్విసవకవిష
 యేత్రిరాత్రవిధి తత్తేనైవవ్యాఖ్యాతంతథాపివిజ్ఞానేర్వరేణ దశరాత్రవిధిపర
 తేనవ్యాఖ్యాత త్వదేవము క్తంజ్ఞాతివిషయశంఖం॥

॥ శ్లో ॥ అజాతదంతేబాలేతుసద్యశ్శౌచంవిధీయతేఅహూరాత్రా
 త్తదాశుద్ధిర్బాలేత్వ కృతచాలకే । తద్దేవానుపనీతేపి త్రిరాత్రము విద్యేత
 ఇతి యాజ్ఞవల్క్యే ॥

శ్లో॥ అదంతజన్మనస్సద్యశ్శౌచాలాన్వేషికోస్తుతా । త్రిరాత్రమాత్ర

తర్వాన్ని ముదావృత సతీతమైన జ్ఞపదచ నేనామకరణ ప్రభృతివాసస్యవి
ధానాచ్చ ఉపకరియయాదహ సమాక్షిపర్ణయోతవిధాభావాత్-అప్రిమక
స్యప్రప్రాప్త్యతీసుపకన్యేభ్యక్షకః॥ ఇదంచదహసంభేదాచారానుసారేణ
కర్తవ్యమైన కర్మకేమపద్యభేదాద్విధాచారస్య వియూహక స్వత్ ఐననప్రకా
రాయమేవదశితః॥

శ్రీ॥ ఊరవర్తిరామేశ్వరం శ్రీమద్భక్తలక్షణం నిధిసేవ్యవినయగాధాంగ
గుణానామమనూక్తమనన్త్యైశ్వర్యం యోగం ధానానయోగ్యకౌస్త్యైశ్వర్యం
తత్త్వైశ్వర్యం ప్రాప్త్యుచం - యదయమోక్షం చలేయం గం సమలీకతం -
ప్రశ్నోతునేతదవచకామితేకేటిత్ - అంబ్రేషం హోత్వా సేవిత - వ్యవహారిక
తాంబూలం నవభక్త్యం

[illegible]

చందాలాగ్ని మేధాగ్ని సూతకాగ్ని శ్చ సహకరితే । ఇతితాగ్ని
శ్చితాగ్ని శ్చ సకీర్త్యక్రమణాచి నా । ఇతిదేవతాగ్ని సహకారే । అనుగోళశ్చేదక
వద్యావస్తంతిమువయుద్ధాతే తావజైవాహితాగ్ని తంత్రేణ స శ్రవణునా
దివిహితేనకపాలాగ్ని నాకన్యభ్యుత్పన్నకలిలోకాగ్నిస్తులసిం ప్రకంధహనమా
హుతో । తూర్షీ మేవోదకంధవ్యాహుర్షీం సంసారం మేవచ । సహకారాగ్నిశ్చ

చోదానానస్యత్రాపీచ్ఛయాద్వయమితి కృతమాదాదస్యత్రాపీచ్ఛయాపేతా
భ్యుదయకామయాద్వయందహనముడకదానంచకుర్యాదిత్యథః॥ అస్తిన్నతే
యసుగాధాదేర్నివృత్తిః - స్త్రీణామప్యేవచాలప్రభృతిదహనంకుర్యాత్॥
చాలాభావేతృప్తీయవిమోచనప్రభృతికుర్యాత్॥ అపస్తంబస్తు॥ అస్తాత్త్యనుధిబా
తోసీతిపునదకానమంత్రేదహనమూహ॥ సూ॥ అనుపేతాకన్యాశ్చపున
దకహనమంత్రేణదహేయిరితియథాసూత్రభ్యవస్తాఇదంచదహనం సం
పూర్ణాద్వివేకానైర్గవనిత్యం ఏకానాపిదినేనద్వితీయ్యవిమోచనాన్యసేతవైక
త్వికంచతుర్విమితివిజ్ఞానేశ్వరాదయః॥ ఆత్మభానాదనుక్రమ్యఇతివచనదహన
సంసారపరస్యఇతిరశ్యస్యపూర్ణాద్వివేకపరత్వేనతైవ్యాఖ్యాతత్వాత్
కమోదదీపికాయాంతం॥

శ్లో॥ కన్యాచాలకయోయాధ్యక్షంత్రయోవింశతీమాసతః॥ ఉపామగం
తుకతకస్యంతత్పుర్వంభిక్షనంతయోరితి॥ వచనముదాహృత్యచతుర్వింశతీమా
సదహనముక్తంస్తృతిముక్తాఫలేః॥

శ్లో॥ త్రయోవింశతీమాసాత్పున్యుతయోబాలకస్యయో॥ ఏకచాక
హనంత్యస్త్రీపంచమాత్పరమావ్రతాదిహి-స్త్వత్యంతరవచస ముదాహృత్యత
దైవోక్తం॥ వస్తుకస్తుశ్చురీయ్యవరస్తేగ్రవదహనం నిత్యంనాత్రివేక
స్యేతి - మననార్థిత్యవిమోచనావేదహనస్యసేవేధాత్ - తస్యై
విచారకాలత్యాచ్యచాలకమోక్షాల్పకాలస్యచవిహసేమిస్తత్వంత
వోత్తరత్రవత్త్యామి-నహిచమన్వంతిమాసస్యచాలకాలత్వంస్తృతిమృత్యా
ప్యవగతితత్త్వైర్విత్తియ్యవేకప్రభృత్యేవదహనం నిత్యంతిరాత్రంచతత్రా
శౌచం-తచ్చస్వవేకసాధారణం॥ ఉత్తరస్యద్వాదశాహానిత్యాదిపూర్ణాశౌ
చవచసేవ్యవేకవిశేషముపాదాయ-విధానాభావాత్ - తథాచవిజ్ఞానేశ్వ
రః-ఇదంవయోవస్తానిమిస్తమాశౌచంసర్వవేకసాధారణం॥ యథాపిండయ
జ్ఞాత్రతాదేయమితిపిండదానవిధిసర్వవేకసాధారణం॥ యథావాసమానో
దకాశౌచవిధిఃఅంతరాజన్యమరణితిసన్నిపాతాశౌచవిధిః॥ భక్తసానేమాప
తుర్భాగ్యితిస్రావాద్యాశౌచవిధిః॥ ప్రాపిణ్యకాలశేషస్సాగ్రితివిదేశస్థాశౌచవి
ధిః॥ అశేషుత్త్యహమేవత్వతితిక్రాంతాశౌచవిధిః॥ గువాకద్యాశౌచః॥ ధిశ్వస
వేకవేకసాధారణం॥ తథావయోవస్తానిమిస్తమాశౌచం సర్వవేకసాధార
ణంభవితుమహాతీతిపుఃశ్చతేనైవేఘ్నముక్తం॥

శ్లో॥ ఉత్తరేష్యైకృతేనాతేవైశ్వేనవభిదుచ్యతే ఊర్ధ్వం త్రివేకా
చ్చుద్రేతుద్వాదశాహానిధీయతేతథా॥

స్తా॥యత్ర త్రిరాత్రం విప్రానామూశౌచం సంప్రద్యతే । తత్ర కూడ్రేద్వాద
శాహాష్టణ్ణవక్షత్రైశ్చ యోగిత్యాదీని యాని ఋష్యశృంగాదివచనాని తాని స
త్వబుధ్యానాద్రియమూజైః పిర్వయాపధాశేష్వరమేధాతిధిప్రభృతిభిః-అయమే
వసాధారణిః పక్షింగీకృత ఇతి- తథాచ మేధాశిధిప్రభృతినామని ఋషిత్యాత్త
ద్వచనానాం ఋష్యశృంగాది వచనానాం శతబలత్వేన వికల్ప ఇతి తాత్పర్యం-
అంగిరాసిః॥

శ్లో॥ అవిశేషేణవర్ణానామర్వాక్యసారకమణః । త్రికాత్రాత్మభ
వేద్భుద్భిశన్యాస్యహల్వావిధియతథిత- వ్యాఘ్రహిపి - తుల్యంపయసినర్వేష
మతిక్రాంతేతిధైవచ - ఉపనితేతువిషమంతస్తిన్నేవాతికాలజమితపయసీత్య
వస్థాయా ఉపనితేతం - వయోస్థానిమితిమతిక్రాంతాశౌచంచనర్వవణ
సాధారణం - ఉపనితేశుష్కతేవిషమందశాశుద్వాదశాహాదికంవిలక్షణమా
శౌచం - తస్తిన్నేవఉపనితేపవస్యతేఅతికాలజమతిక్రాంతాశౌచంచనస్థాదను
పనితేమ్యతేపిత్రాదీనాం అతిక్రాంతాశౌచంనాస్తీత్యవగంతవ్యం - చంద్రకా
యామపినర్వవణసాధారణమాశౌచముక్తం ।

శ్లో॥ అశౌచమనపిండపుష్కాపి క్షేత్రోత్తయే గురౌ । అతీర్ణేనృపతౌ తద్వ
దృతుకాలేచ యోషితాం - అప్రజాసు తథా స్త్రీమనూతుతే బాంధవేషుచ ।
ఏవమాదానశౌచస్సచతుర్థావపితుల్యణేతి అప్రజాశుగభాః స్రావాదినాన
ష్టప్రజాసు - తస్మాదుపనయనాదేః పూర్వాయద్వయోవస్థానిమితి మాశౌచం
తత్సద్వపణాసాధారణం - ఉపనయనాదేః పరంపూర్వాశౌచంతువణాభే
దేనః పృష్ఠితిం - ఉపనయనాద్భూభావేతత్తతాగల స్రాప్తిమాత్రేః పూ
ర్వాశౌచమేవ ।

శ్లో॥ అమాంబేబంధనాద్విక్రమోద్భవశ్చాధనుగ్రహాత్ । అప్రతోద
గ్రహాద్వైశ్యేశ్శూన్రోవస్తుద్భవగ్రహాత్ । మియతేయత్రతస్యాదాశౌ
చంత్యగిహమేవతి । ద్విజన్తనామయంకాలస్త్రయాదౌతువదబ్ధికిః । పం
చాబ్ధిస్తుశూద్రాదౌంస్వజాత్మ్యక్తమతఃపరమతి । హరీతవచనాత్ ॥

శ్లో॥ విభుః పృథ్వీపనీతోహేత్యత్రియశ్చాదనుగః॥ అగ్నిహేతప్ర
తాదస్తువైశ్యశ్చాగ్రద్వివస్రస్థుతే॥ బ్రుయతేయగ్రతస్యాదాశౌచంత్ర్య
హమేవతు॥ ద్విజన్తనానుయంతాలస్త్రియాకాంతుషడబ్దికః॥ పంచాబ్దికస్తు
శూద్రాకాంతస్యజాత్యుక్తమతఃపరమితి॥ బ్రహ్మపురాణఃచనాచ్చ॥ షడబ్ది
కఃసంపూర్ణః జన్తషడబ్దిసంపూర్ణగర్భఃసప్తమః ప్రాప్తగర్భామమతి
యావత్॥ పంచాబ్దికశ్చాప్యేవ కువన్యాభ్యయః॥ స్యజాత్యుక్తంశుధ్యేద్విప్రో

101 కళాహాస్యశిశుమరకాశాచానుశీతాశాచ్యర్థయః.

కళాహాసేత్యాదివచనై బ్రాహ్మణాదీనాముక్తం దశగ్రాతాదికమిశ్యథః -
తథాచ ఉపనితానాదబాంశాదాంధసుర్గ్రహణక్రమే తథాంత్యక్రియాయాం
ప్రత్యోదగ్రహణక్రమతాం వైశ్యాంవస్త్రుద్వ్యంధ్యతాంత్యూద్రా
ణాంమృతాపూణాశౌచం - ఉపనితావ్యభాషితీశాస్త్రభాష్యమపరా
ణాంతయాణాంవరాణాంపూణాశౌచం - శూద్రాణాంశుభస్త్రువ్యయ
గ్రహణాభావేప్రాప్తగర్భానస్త్రువానాంమృతాపూణాశౌచం బ్రాహ్మ
ణానాంగభృష్టమ ఉపనితనకాలః । తథా ఏతద్వియవైశ్యయోధానః
ప్రత్యోదగ్రహణకాలః - ఉపనితాదిశీయాపేక్షితదాంత్యోదగ్రహణాభ్యాం
మకాదివిషయజేహంతి తే సామవశ్యత్వప్రసక్తిం చ వరాణానంతరమే
వసంధవాత్తేజోప్రాగ సంధవాత్ - శూద్రాణాంశుభస్త్రువ్యయోధాన
యగ్రహణకాలః - తత్సూర్యుతి బాల్వేనలభ్యానానాంలభాపేక్షితాభావ
స్తాణాం సంపదానంతరం జ్ఞాయామదిత్యాంశుభాస్త్రువ్యయోధా
త్ - శీతనివారణాధానమైతియశ్యుర్లోకసూత్ర మేకాచ్యుతచంద్రతా
త్వయ - యత్తుశూద్రాణాంవ్యాధాభ్యోస్త్రువ్యయజేహంత్యుక్తం - తేదే
శభదేనవ్యవస్థాపనీయంబుచ్చు ।

శ్లో॥ అనూకభాగ్యక్రూరప్రప్రహాకళాశక్తిరాన్వర - మృశ్యంసమ
ధిగజ్యేచ్ఛేన్నాసా త్తస్యావైబాంధవాః శుద్ధింసమభిశక్య ఉదాగ్రకార్యాచా
రణైశింఖతచనంతరివీ చేశభదేనవ్యవస్థాపనీయంబుచ్చు ।

శ్లో॥ అశ్శుభ్యోహాస్యకాంవమేళాశ్శుభ్యధిరాక్రమ్యజానేశీ - మేధాధి
వాకించద్వచనముదాహృతం - తపవీచితభదేనయోజ్యం - తైవణికానాం
ప్రాప్తగర్భాప్తనూనామపూణాశౌచంవ్యవశేనాథాంశుభ్యయో
విరుద్ధవచనాభావాత్ - తే - త్రయప్రతాజేహాదిత్యగ్రహణభాష్యమకా
లాంపలక్షణాధానమితేధాధివాదాత్తకల్యాణానిత్యోధిభావాత్ - తే
త్రియవైశ్యయోధానమైతిశీయావప్తనేభ్యశిశుమరకాశాశ్శత్యత్ - ద్విజ
న్తనామయంకాలి ఇత్యదివచనాచ్చ - శూద్రాణాంవస్త్రువైశ్యతానాంగ
భాష్యమశ్శుతి క్తకాల్యూపూణాశౌచంసమ ఉన్నేతస్యవైశ్యమన్యోగ్యత
నాచ్చ - తస్తద్భాష్యం ఏ త్రయూదాంత్యాంపూణాశౌచంమిత్తం
యస్యతుగర్భాంపంచమ ఏ ఉపనితనక్రమం నిస్సాపీయ్యహే పూణాశౌ
చమవలక్షణంబిలధనాద్యయః త్రిగ్రాతం - ప్రతాదీశాద్ధ శకాత్రమతవ
షరమిత్యాదివచనైతుపనితావ్యాపి తస్మిమిత్తత్యుగవాత్ - తథాత్రి
యవైశ్యయోధానగర్భాప్తనూనాస్త్రుగర్భానః ప్రత్యోదగ్రహణాపూణాశౌ

శౌచం - తుత్రిగ్రహచ్చ దమగ్రహత్ - అప్రతీదగ్రహాద్వైశ్య ఇత్యౌషధ
చనైధగముఃప్రతీదగ్రహాగస్యాపిన్నమితి త్యావగమాత్ - సచపంచమా
దేరవ్యుపనయనకాలత్వేనతత్త్వేనావశిష్టాశ్శౌచంస్కరితవాచ్యం-స
హిశ్చేచ్ఛాధీపంకాలస్యాచావనిమిత్రిత్వం - కింతుజవనాధీనం - జవనావనిమి
జన్మనామయంకాల ఇత్యాదీనిగభావ్యమనైశ్చ స పూర్ణాశౌచనిమిత్రిత్వం
ప్రతపాదయంతి । అతోగభావ్యమపభ్యత్యేనపూర్ణాశౌచమితిసంధం
తథాచాలాభావేపిగృహీతం-పక్షప్రభృతిత్రైత్రాశౌచం - జన్మనోధిత్వతి
యేవషాక చాలమిత్యాది వచనైజజన్మత్వత్రయ పక్ష్యాచాలకాలత్వా
వగమాత్ సచ॥

శ్లో॥ ప్రథమేభ్యేషి శ్లోవాకటః ప్యం శ్రుతిచోతనాదిత్యాదివచనైః ప్ర
థమవషణస్యాపిచోలకాలగ్నంతుల్లభ్యతేనాచ్యం॥

శ్లో॥ తథాచాకృతమూర్త్యైః పాదాద్దోచనాయనం । ఆశౌచంతుతి
 రాత్రీంస్యాదిత్యాదివచనైః స్మృతీ రుపమానైః ప్రతిరాత్రా శౌచసిద్ధిత్వ
 ప్రతిపాదనాత్ - యస్మత్తుల్యమనంతస్సరిషచాలంశ్యతంతిస్యచాలంశ్యతి
 త్రిరాత్రమేవనిమిత్తత్వప్రతిపాదనాత్ ఆచాలాన్నైతికీర్త్యతా । త్రిరాత్ర
 మాప్రతాదేశాత్ - ఏకాత్రచాలానాంతుతిరాశౌచ్యస్థితివ్యత్యత్యా
 దివచనైశ్చైవకమచాలపిత్రాత్రాశౌచనిమిత్తస్యప్రతిపాదనాత్ - తథాచ
 జాతచంతో మూనైర్వాన్యసిద్ధిభ్యోనైస్తథేకస్థితివచనైరజాతచంతత్వా
 వస్థాయాక్షత్వాసాధ్యంతరకాలధ్వంసస్థిత్యాచింతిత్యావగమ్యాద్ధంతజన
 నాత్పుర్వంపశ్యసాధ్యంతరేవసద్భక్త్యం - తథాచదంతజనాభావేఽ
 పశ్యసాదూర్ధ్వకంసంసద్భక్త్యాం - కింతుఏకరాత్రం - తథాచసంచమేమాసి
 తంతజననేపిసంసద్భక్త్యం - తథాచాజ్ఞామకరణాన్యవీకాహదంతిజన్త
 యః - నాన్నివాపకృతేనదిభ్యోనివచనైర్వాన్యకరణస్యదహనైకరాత్రాశౌచ
 మూసకమిత్తత్వవగమ్యాత్ । యస్యకందశాశుడేకరాత్రమిత్యాదివచనైశ్చ
 కాదశాహమాప్య నామకరణకాలస్యాపితన్నిమిత్తత్వావగమాత్వాచకర
 నాత్కషేకేకాదసాహంభ్యది తిక్సీనదహేనైకరాత్రాశౌచేభవతి
 సచదతరాత్రాన్యస్థిత్యాగాత్రీసంపత్త్యైవేత్యాదివచనైర్దామకరణకా
 లానాంతిమూనాముపలంభాత్కథమేతదితినాచ్యం - యథ్యకందశాశుడే
 కరాత్రమిత్యాదివచనైశ్చ కాదశాహస్యవర్తినిమిత్తత్వావగమ్యాత్ - నా
 మకరణదంతిజన సచాహంసంసద్భక్త్యానాంబహుభ్యోపిసంసర్వేమాహ శౌచ
 సిద్ధిమిత్తత్వం - కింతుయస్యవచనేభ్యోనిమిత్తత్వావగమ్యాత్ - తస్యైవేతదివచనై

ద్ధానికారయేత్ - అబ్ధాదేవాప్తమాదూర్వకంబోద్ధిష్టానిషోదశ - త్రవమాణ
దుదకంపిండం శ్రాద్ధాంతం వంచకూత్పరం - అప్తమాత్సకలంగ్రాహ్యంసపిం
డీకరణంవినా - సప్తమాద్యాదశాహ్వయోగ్యశాస్త్రంపాచారిణోసపిం
డీకరణంకుర్యాన్నప్రాగతియమోదిత మిత్త్యాదివచనేభ్యః అష్టమద్గభాశా
ప్తమోపక్రమాదిత్యథః - సపిండితకణాభావేనారాయణబలినిషిద్ధసాపిం
డానాంతద్విధానాత్ అశ్రదభావప్రసూత్యనుజనితస్య మరణేమత్రాద్ధా
నిషోదశశ్రాద్ధానిచఅమంత్రకమామద్రవ్యేణకుర్యాదితివిశేషః ద్రవ్యవ్యః-ద్రా
విదానాంకుగభావప్రమాదర్యాగ్యాలమరణేమాతాపితృభ్యాశ్రాద్ధాం దశా
హ్వయోచిత్యేన సంసృతాః ప్రథమతపవదిశంత్యేహిందకంసమాప్యవశా
దశవకోద్ధిష్టంకృత్యాద్యాదశేనారాయణబలింకుర్యాత్ || ౧౧ || త్రవమాణ
దకంపిండంసర్వేషాం తపఃకంభవేత్ - త్రిగ్రాహింపిండదశకంత్రింశద్ద్యాత్రి
లోదకం | ఆదిత్యస్త్రిదినేకుర్యాద్బాలానాంకుద్గరీయసీత్యాదివచనాత్ యత్తు |

|| ౧౧ || కన్యాబాలకుమారేభ్యస్త్ర్యసంపింహోదకక్రియాః - కుర్యాద్ద
శాహమాశాచం వతః తేనాత్రసంశయః | కన్యబాలకుమారాదౌవప్త
మాదిదిశేత్రయేహిందకేచనిర్వత్య ద్యాదశేబలిమాచరేదితి - వచనంత
ద్విదల్పాభిప్రాయం - జ్ఞాతికళాచేదాంధ్రాదివదేవకుర్వాత్ - తస్య
త్రిరాత్రాశాచిత్వాత్ - తతశేతుతస్యదశాహ్వయేచ ముక్తంతత్స్మృతిము
క్తాఫలేదూషిణం - యథాచారస్తభాచరణేయం - అసపిండస్యసంసృత్య
త్యేతుహిందకదానాభావేసద్యక్ష్యుః - ఊసితవహనేభ్యఃపిండస్యగ్రాహ
ద్యహిగ్యానః విషయభేదేనసద్యక్షిరాత్రాద్యాశౌచవిధానాత్ ఆశౌచమా
త్రివివేచనవశేష్యస్త్రింశథే బాలానాంసంసృతరాదీనాంపాంస్తృతినిబం
ధేషువిశిష్టేనాప్రసిద్ధత్వాదిత్యవగంతవ్యం - కన్యామణివిశేషమాహ ||

—(*)కన్యామణిశాఖాచార్యశాస్త్రము||౧౧||—

మా||అనూథాయామృతేహిందకే||శ్రాద్ధాంతంచదినత్రయం|
దినమాదంతకననాదితిధర్మవిరోధి||జ్ఞాతీనాంన్నానమాచౌ
లాదావాగ్ధానాద్ధినంభవేత్ | వాగ్ధానేతు త్రిరాత్రం స్యాత్
పితృభ్యోకులవ్యయోః అనూథాచేద్రవిపశ్యేద్గభాహంతస్త్రి
తౌభవేత్ ||

నా|| అనూథాయాఃస్త్రియఃపితృజననాత్పూర్వం మరణేమాతాపితృ
భ్యాశ్రాద్ధాంధకరీత్రం-త్రిరాత్రమపిశేచిత్ - దంతజననాదూర్వకం వివాహ
సర్వతంత్రరాత్రం - జ్ఞాతీనాంచౌలాత్పితృగువమాద్యాపూర్వం గద్యశౌ

చం-దాలాదూధ్యంత్రియదమకశ్రుభృతవాగ్దానపర్యంతిమేకం- వా
 ద్వానానంతరంవివాహపర్యంతంపితృభర్తృకులయోద్యయోరపిత్రరాత్రం-
 యదితువివాహత్పరేవరజస్వలాజాతా- తదాతస్మత్తేసర్వేజాందశరా-
 త్రమిత్యథః-ఉపకదానంతకన్యావిషయేవైకత్వికం-ఏకేప్రతానామితాకాతమే-
 నవికల్పస్యరణౌ-ఆత్రయమి- శ్లో- పిత్రౌపరమేస్త్రీణామౌశాచతుక-
 ణభవే- త్రరాత్రేణవిభుద్ధిస్సృదిత్యానభగవా- తమగతి- అనూ-
 ధానాం స్త్రీణాముపరమే మౌతా పిత్రోస్త్రీరాత్రే- విశుద్ధితీత్యథః-
 కాష్టాకజనిరపి-

శ్లో- ప్రతాప్రతాసుయోపిత్సంసంకృతాసంసంకృతాసుచ- మౌతా
 పిత్రోస్త్రీరాత్రంసృదితశేహం యథావిధి- సంసంకృతాయ-పిత్సృహే-
 మురజేత్రరాత్రంవేదితవ్యం-క్రితా-క్రాంతజానావాగ్దతేత్యథః- అప్రతా-
 వావాగ్దానంహితానంసంసంకృతావివాహంహితాభవంత్రరాత్రందంతజ-
 ననాదూధ్యంవేదితవ్యం- తత్పూర్వంతుఅజాతదంతాసుపిత్రోరేకరాత్రమి-
 తశంఖాష్టాకజనిభ్యాంవిశేష- స్మరణౌదేకరాత్రమితేమంభవి యేభిహితం-
 తత్కమలాకశేణాప్యసమోదితం- గ్రంథాంతరేచక్వాపినదూషితం-విద్యా-
 రణ్యక్తిశ్చతత్ప్రమిత్యాయనగ్రంథాంతరసంవాదమశేషతే- జ్ఞాతివిష-
 యైరపస్తంబః- సూ- ఆచూడాచారకన్యాయాంసద్యశ్శౌచమితిపాద్యే-

శ్లో- ఆజన్మనస్తుబాలం తాకన్యాయత్రవిరుద్యతే- సద్యశ్శౌచంభవే
 తత్రసర్వవస్తేషువిత్తికఃతతోవాగ్దానపర్యంతంయవదేకాహమిషహి- త-
 తస్త్రపిప్రతాయంత్రరాత్రమితీశ్చయః- వాగ్దానేతుకృతేయతీతత్ర-
 హ్యభయతస్త్రిహం- పితృర్వరస్యచతతోదత్తానంభతు- రేవహి-స్వజా-
 త్యుక్తమశౌచంస్వాన్నృతకెజననేపిచతి- తత్రపిప్రతాయాంవాగ్దానాప-
 స్థాయామేవపృతాయామిత్యథః- వమకద్వయాత్పూర్వంవీవాహితాయాః
 కన్యాయాఃస్త్రిణ్యంతరేవిశేషాదధికతః- శ్లో- ఊనద్వివమకన్యాయాఃపా-
 నిగ్రహేకర్షణి- ఖనిత్యేనిగ్నిపేద్యామంపశ్చాద్ధా-పానాభిధియతి- వివా-
 హాత్పూర్వంరణోదర్శనశంఖః-

శ్లో- పితృవేళ్ళనియానారీరజఃపశ్యత్యసంసంకృతా- తస్యాంమృతా-
 యాంవాశౌచంకదాచిదవిశామ్యతీతి- దశాహాత్పూర్వంనశామ్యతీత్యథః-
 సంగ్రహస్తు- అనుషణితస్యత్రయస్సంసారాః- ఖనంత్యాగోదహనం-
 చతత్రజన్మదశాహంభ్యంతరేచాలమరణేఖననమేనసంసారః- దశాహాత్పూ-
 రమాన్తానపర్యంతంఖననందహనంవా- సత్తతుసాదారేభ్యవమకద్వయ- పూ-

తికపర్యంతంఖననసం త్యాగోదహసంవా - తృతీయవమకప్రభృతిదహనమేవ
 సంసారః పంచమమసిదంతజననేపిత్రయోపిసంసారావికల్పేనభవన్తి
 సప్తమదిమదంతజననాభానేపిత్రయోపిసంసారావికల్పేనభవన్తి । పృ
 థమవమకఎవచౌలంశృతంచేచ్ఛాలప్రభృతిదహనమేవసంసారః । వమకద్వ
 యాదూధ్వకంచౌలాభానేపిదహనమేవసంసారః । తథాకన్యామరణేవభి
 యాంస్తువిశేషః । వమకద్వయాదర్వాగుద్వాహితాయాఃకన్యాయాఃమర
 ణేభవంకృత్యామమమత్రం భూతిర్భృష్టా పయిత్యాపశ్చాద్దహనంకు
 ర్యాత్ । కైముక్తికన్యావంమకద్వయాదర్వాగృతచౌలాయాఃకృతచౌలస్య
 చభననంకృత్యాపశ్చాదుద్భవ్యదహనంకార్యం । కృతచౌలస్యవమకద్వయా
 దర్వాద్దహనంచేదాచానుసారేకతకవ్యం । దహనపక్షేతృతీయవమకప
 ర్యంతంమతాపిభృష్టం దధాకరహితాయాం భూమాడకదానంకతక
 వ్యంవభాకరహితాయాంభూమాసంసృతాః పిండదానంచకార్యంతమం
 త్రకంసంచయనం - తృతీయవమకప్రభృతిజ్ఞాతిభిరుదకదానంకతకవ్యం-ద
 భాకౌంవికల్పః - సంసారాఃపిండదానంకార్యం అమంత్రక సంచయ
 నంచయవమకప్రభృతిసప్తమవమకపర్యంతంసంచయనం ప్రధానమం
 త్రంసమంత్రకం-అస్థిప్రదాదికంతూష్టిమేవ- హూమస్తూష్టిమపినకతక
 వ్యం । చతుర్థదినఏకోద్దిష్టంకతకవ్యం । పంచమనారాయణబలిః సప్తమ
 వరస్య గర్భాష్టమత్వేతిభృతీ ఉసితస్యానుసీతస్యవానవ శ్రాద్ధా
 నిషాడకశ్రాద్ధానిచకర్తవ్యాని అనుసీతస్య అమశ్రాద్ధాని అమంత్రకాగ్నేతి
 కేదీత్ । ద్వాదశవమాదూర్ధ్వంసపిండికరణంబద్ధికంచ । గృహస్థానాంతుల
 ప్తమూర్ధ్వంసపిండికరణ మార్ధికుంచమర్యాత్ । స్త్రీకాంతువివాహాత్పూర్వం
 పింజోదకాదికంచైకబ్ధికం - తిదుర్ధ్వంతుభత్రాసర్వంకతకవ్యం-వమకద్వ
 యాదూధ్వకంగర్భాష్టమూత్పూర్వంత్ర్యహశౌచిత్యేపిదహనంపిండః పంచసప్త
 తితిలోదకానిచదినత్రయమధ్యే సమాశనీయాని । ప్రథమదినేత్రయఃపిండః
 ఏకవింశతితిలోదకాని- ద్వితీయేచత్వారింపిండః-త్రయస్త్ర్యింశ త్తిలోదకాని
 త్రియోదశయఃపిండః-ఏకవింశతితిలోదకాని- ఆశౌచాంతేఏకోద్దిష్టం - దినాంతరే
 నారాయణబలిః-పంచమాదర్వాగోద్దిష్టాదికంనాస్తి - బ్రహ్మచారిణంభోజ
 యేత్ । ద్రావిడానాంతులనుసనీతమరణే యాతాపిత్వభాత్యైదాందశాహ
 శాచిత్యేపిప్రథమతస్త్రిదినేవాలప్తమూదిదినత్రయేవాపింజోదకదానాదికం
 శానంతుజనదశాహదూర్ధ్వంగర్భాష్టమూదర్వాగ్నౌలమరణే ద్రావిడ్య

తిరిక్తానాం మూతాపిత్తభ్రాతృణాం ఖననత్యాగదహనేషు త్రిషు విసింహా-
 రేషు త్రిరాత్రం - జాతీనాం తుజన్మదశాహాదూర్ధ్వం వత్సాసమర్థ్యంతం ఖననపక్షే
 స్నానమాత్రం - తదూర్ధ్వం వమకద్యయపూర్తిపర్యంత మేక రాత్రం - తదూ-
 ర్ధ్వంగరభిష్టమాదర్శ్యక్తిరాత్రం - పంచమేమాసిదంతజననేతత్ప్రభృ-
 త్యేక రాత్రందత్రజననాభావేపిసప్తమాదిష్యేక రాత్రం - ప్రథమవమక ఏకకృ-
 తంచాలంచేచ్ఛోలప్రభృతి త్రిరాత్రం - తృతీయవమక ప్రభృతి చాలాభావేపి త్రి-
 రాత్రం - పంచమవమక ఏక ఉపనయనంకృతంచేతత్ప్రభృతి సర్వేమాందశరా-
 త్రం - ఉపనయనాభావేపి గర్భాష్టమాదారభ్యదశ రాత్రం - జన్మదశాహాదూ-
 ర్ధ్వందహనపక్షే తుదంతజననాత్పూర్వం వత్సాసమర్థ్యేనా జాతీనామేక రాత్రం -
 తదూర్ధ్వంత్రరాత్రమేవ - త్యాగపక్షే త్యేక రాత్రం - కన్యామరణే తుజన్మదశా-
 హాదూర్ధ్వందంతజననాత్పూర్వం వత్సాసమర్థ్యేనా ఖనన పక్షే మూతాపిత్తభ్రా-
 తృణామేక రాత్రం - త్రిరాత్రమితి కేచిత్ - తదూర్ధ్వం వివాహపర్యంతం త్రి-
 రాత్రం - పంచమేమాసిదంతజననేతత్ప్రభృతి త్రిరాత్రందంతజననాభావేపిస-
 ప్తమాదిమత్రిరాత్రం - దహనపక్షే తుదంతజననాత్పూర్వమపి త్రిరాత్రమేవ -
 త్యాగపక్షే పి త్రిరాత్రమేవ - జ్ఞాతీనాం తుజన్మదశాహాదూర్ధ్వం వమకద్యయ-
 పూర్తిపర్యంతం ఖననపక్షే స్నానమాత్రం - తదూర్ధ్వం వాద్దానపర్యంత మేక రా-
 త్రంతదూర్ధ్వం వివాహపర్యంత పితృభర్తృకులద్వయోరపి త్రిరాత్రం - దహ-
 నత్యాగపక్షయోః పుంసత్ - సమానోదశానామనుశీతమరణే స్నానమాత్రం -
 అతిక్రాంతాశ్చ చంతుపిత్రాదీనామస్తీ-స్నానమాత్రం - కర్తవ్యం - త్రిత్రయవై-
 శ్యశూద్రాణాం తుక్రమేణ ధనుర్గ్రహణప్రత్యోదగ్రహణ వస్తుద్వయగ్రహణే
 భ్యోః పూర్వం మరణే బ్రాహ్మణజేవాశ్చ చంద్రుధనుర్గ్రహణాద్యనంతరం తుక్రమే-
 ణ ద్వాదశాహాదికం పూర్ణమాశ్చ తం - ధనుర్గ్రహణాద్యభావేపి త్రిత్రయవైశ్య-
 యోగగర్భాష్టమాధారభ్యపూర్ణం - శూద్రస్యగర్భసప్తమాదారభ్యోః పూ-
 ర్ణం - క్వచిదేకే అష్టమాదూర్ధ్వం - క్వచిద్వాదిద్వాదశాదూర్ధ్వం - క్వచిత్ హే-
 డశాదూర్ధ్వం - త్రిత్రయవైశ్యయోస్తు బ్రాహ్మణవదేవితీ - ద్రావిడానాం తు-
 జన్మదశాహాదూర్ధ్వం బాలమంతే మూతాపిత్తభ్రాతృణాం - దశరాత్రమా-
 శ్చ చం - భిన్నోదరాణాం భ్రాతృణాం దంతజననాదూర్ధ్వమేవ దశరాత్రమి-
 కేచిత్ - అన్యత్సర్వం సమానం ॥ ఇతి శ్రీవేంకటాచార్యసంఘాతశ్రీసుబ్రంహ-
 ణ్యసుధీవరవిరచితాయాం - అభినవమడశీతి న్యాభ్యా యాం ధర్మప్రదీపికాభ్యా-
 యామనుషసీతాశ్చ చనిణాయః.

ఉపనీతమృతాశ్చ చనిణాయః.

మూ॥ ఉపనీతమృతాశౌచాంసర్వహంమృతంబవేత్ |

ఏకోదకానాంత్రిదినంసగోత్రాణాంతుషష్ఠన॥

వ్యా॥ ఉపనీతమృతాశౌచస్త్రిశామప్రసవతః॥

శ్లో॥ స్త్రీణామపసయస్థానవివాహాఃపరిత్యజ్యస్తరణాత్ - మజ్జనం
స్నానంఅత్యమునః॥

శ్లో॥ దంశావాంశాదమశౌచంసపిండేమవిధీయతఇతి-కార్యేపి॥

శ్లో॥ దశాహంశావమశౌచంసపిండేమవిపశ్యతఇతి-బృహస్పతిరపి॥

శ్లో॥ దశాహేనసపిండాస్తుశుద్ధ్యంతప్రేతసూతకేఽపి॥ శ్రీసమల్యా
స్తుస్నాత్వాశుద్ధ్యంతగోత్రేజాత్య-సమల్యాస్సమానోదకాః - గోత్రవా-స్సగో
త్రాః-యత్తు॥

శ్లో॥ సమానోదకానాంత్ర్యహుగోత్రేజానామహస్త్యతఃపిఠ
జన్తనామస్త్యతిమిథ్యగోత్రేవిషయం - సమానోదకానామపనీతమరంపవతీ
రాత్రిం-అనుపనీతమరణాతుస్నానమత్యి॥

శ్లో॥ బాలేదేశాంతరిచ్ఛేదపృథక్పిండచసంస్థితే- సహవాసాజలయాప్లు
త్యసద్యఏవవిశుద్ధ్యతీతి-మనుస్తరణాత్ | సూ | బాలదేశాంతరిప్రవ్రజితా
పిండానాసద్యశ్శేచం మితిగాతమస్తరణాచ్చ అసపిండ స్సమానోదకః - ఇద
మనుపనీతవిషయమితి స్మృతీసారసర్వస్యకారాదయః - మితాక్షరాయామ
శి-శ్యహాత్తదకదాయిశ ఇతిమనువచనేన సమానోదకాంతరాత్రముక్త్యా
ఇదముషోతవిషయం తతోర్వాక్యాన్ని సమేపే త్యుక్తం యత్తుఃక్షణీయకపిండ
యోనిసంబంధఇతిగాతమవచనవ్యాఖ్యానావసరే తత్ప్రేవమనునోదకానాం
పక్షీణ్యశౌచముక్తం-తమపనీతపరోక్షమరణవిషయమితిస్మృతీసార సర్వ
స్వకారం-అసపిండాశౌచమాచ ॥

మూ॥ బహుప్రకారమశౌచమసపిండమృదాభవేత్ |

వ్యా॥ అస్యపిండామాతులాదయః-అత్రబృహస్పతిః॥ శ్లో॥ త్ర్యహంమృతామహ
చాయాశ్రోత్రియేవ్యశుచిర్భవేదితి- ఆచార్యానామ॥ శ్లో॥ ఉపనీతమృతమస్మి
వ్యంవేదపమధ్యాపయేద్విజ్ఞః - సకల్పంసరహస్యంచతమాచార్యంప్రచక్షత
ఇత్యుక్తలక్షణాశ్రోత్రియపకళాభార్యాయా | సూ॥ ఏకాంశాభామధీత్యశ్రో
త్రియేభవతిభిభామనిస్తరణాత్ - సచోపసంపన్నోవిష్యతః శ్రోత్రియ
చోపసంపన్న ఇతిశ్లోతమవచనేన తాదృశ శ్రోత్రియమరణవిషయిత్రాత్రాశౌ
చనిధానాత్-ఉపసంపన్నో నామమైత్ర్యాగృహవాసేనవాద్రవ్యక్రదావది
తదానంతరం-అపిఠాంతరవిదానం పరేందహంసా దోక్తం

కూడేనేదితవ్యం- స్వయంసంసారశరణత్రం - తథోత్తరత్రవత్పాపః
 ద్విహమిత్యనువృత్తాతవః॥ నూ॥ ఆచార్యతత్పుత్రస్త్రియజ్యశిశ్యేషుచై
 విమిలి-లంగిరాఅపి॥నూ॥మాతామహమాతుమాతామహిమాతులానీనాం
 త్రిరాత్రోశ్వశురస్యచతి-ప్రచేతాఅపి॥

శ్లో॥ మాతృవ్యమమాతులయోశ్వశ్రూశ్వశురయోగూరామృతేచ
 ర్విజయాశ్చేచత్రిరాత్రమశుదిర్భవేదితి- ఋత్యిగ్యాశ్వశులక్రమోగతావి
 వక్షిత్వా-అతథాభూతయోపక్షిణ్యోదేర్వత్యమాణత్వాత్ శ్వశురయో స్త్రి
 రాత్రంజీవద్భాగ్యవిషయం॥ శ్లో॥ అశోచంతుత్రిరాత్రంస్యాచ్ఛ్చకూశ్వశుర
 యోర్మృతౌజీవంత్యామేవభార్యాయాంమృతాయాం దీవనాచ్ఛుచిః త
 త్సంతతాస్థితాయాంతుత్రిరాత్రమశుదిర్భవేదితి- వ్యాసవచనాత్ - రాజపు
 రోహితయోశ్వశురస్యశ్రూశ్వశురయోగూరామృతేచ

శ్లో॥ పురోహితీశ్వశేరాజ్ఞస్త్రిదివానాచ్ఛద్ధిరివ్యతే- పురోహితో
 తేరాజ్ఞదివాదేవశుభ్యధి- గాదగ్రవాణంవైశ్వస్యాప్యగ్రలక్షణంబద్ధమనుగపి
 శ్లో॥ పిత్రోరుపరమస్త్రిదామూఢానాంశేకధంధనేతే - త్రిరాత్రోశ్వశుద్ధి
 స్స్యాదిత్యాహ భగవాన్యనుగతి - పిత్రోమరిణివివాహితానాం స్త్రిణాం
 త్రమిత్యథః-దాహిత్రభాగినేయవిషయేపిసపవాహ॥

శ్లో॥ సంస్థితేపక్షిణీకాల్యాదాహిత్రభాగినీసుతే- సంస్కృతేతుత్రిరా
 త్రంస్యాదితిధర్మావ్యవస్థితేతి - సంస్కృతఉస్థితః యద్యవ్యనుగతీతానా
 మనసిండానాంసద్యశ్చైచంవత్సృజే- తథాపిపక్షిణీధాదాహిత్రభాగినేయ
 యోరనుగతీయోరపిపక్షిణ్యశ్చాచం- బాధాయనోపి - శిష్యసతీధర్మశబ్ద
 మ్మచారిషుత్రిరాత్రమహూరాత్రమేకరాత్రమితి ఆచార్యత్రియోగీశిష్యః
 కాలభేదేనాధ్యయనం కృతంవాచకగురుస్సతీర్థ్యః- ఏకాచార్యోనీతస్సబ్ర
 మ్మచారిసహాధీతవేదైకదేశోనా-ఉభయధావిస్మృతిముక్తాఫలే వ్యాఖ్యానాత్
 సరితోపి॥ శ్లో॥ పరపూనాశీసుభాయాశుపుత్రేషుకృతీషుచ- మాతామ
 హేత్రిరాత్రంస్యాదేవాహస్తుసపిండేతి- పరపూనాశుపునర్భామృ కృతకే
 షురత్తాదిషు పుత్రేషుమృతేషు పూవాపరభ్రోకః పూవాపరపిత్రోశ్వ
 త్రిరాత్రం- తేహంయోసపిండాః తేహమేకరాత్రమిత్యథః- మాతామహ
 మహమృతాదాహిత్రస్యాశానం-సతుశస్సపిండానాపి-అస్తికవచనే పూవా
 పరపిత్రోరిత్యధ్యాహృతస్సపిండతత్సర్వజానువృత్తీమంగీకృత్యపూవాపర
 పిత్రోస్తస్సపిండానాంచమృతాదత్యపుత్రీస్యాపిత్రిరాత్రమేకరాత్రం చేతిస్మృతి
 సారసంకన్యకారతకారిస పుత్రేణదనానాదాక్రియకూడేనేదితవ్యం- దత్త

స్వస్వీకారానంతరమారసపుత్రసంభవాత్-స్వయంసంసారే దశరాత్రం
తిక్త్యారసపుత్రీతుల్యత్వాత్ అగపవ॥

శ్లో॥ దశాహమధ్యాయదిదశకాలతేష్టద్యుదకాహం తిలవారిపిండాక
పుత్రిస్సృతోదత్తక బౌరసశ్చ శేవాస్సుతాతతీ సమాపయేయూరితి- స్వత్యం
తరవచనేనచంద్రద్యుద్యోషేషిదత్తస్య దశాహంతిలోదకాదికముక్తం ఏతా
ద్యుదతపుత్రమరణే ప్రతిగ్రహీతుః పితురపిదశాహమేవ అత్రాస్య మరణే
పూర్వాకరస పిండానా మేకరాత్రివిధానం ఉపనీతవిషయం - అనుపనీతేతు
స్నానమూర్తిం॥

శ్లో॥ పరాశ్రితేషుదాతేషు పరశారీసుతేషుచ- గోత్రిణస్నానశుద్ధాసు
రాత్రిత్రైవిత్వితేషు పౌజాపతస్తరణాత్ - ఇదంవదన మనుపనీతవిషయ
స్వృతిసార సర్వస్వకారిః- ఉపనీతవిషయోక్షయియంతి గింధాంతిరేషు
తస్తాదనుపనీతస్య దత్తస్య మరణే ఉపనీతస్య పరోక్ష మరణేచ పూర్వాకపర
సపిండానాం స్నానమూర్తిం - వ్యవస్థాద్వయస్యాపి న్యాయ్యత్వాత్ దత్త
స్యపరోక్షమరణేపూర్వాకవపగపితోరేకరాత్రిం- తదుత్తరతీవత్సృమః త
థానైర్విరిణిమరణేపి పూర్వాకపరపితోరేకరాత్రిం॥

శ్లో॥ అనారసేషుపుత్రేషుభాయాః స్వస్యకతాశుచ- పరపూర్వాకసుచ
స్వాసుతీరాత్రాచ్ఛుద్ధిర్వ్యతితీతంభస్తరణాత్- అన్యకతాఃపైర్విరిణిః- పర
పూర్వాకపునర్భవఃపైర్విరిణ్యాదీవాంప్రసవేపిత్రరాత్రమపి॥

శ్లో॥ అనారపుపుత్రేషుజాతేషుచమృతేషుచపరపూర్వాకసుభాయాః
సుప్రసూతాస్త్యతాసుచేతి-విష్టుస్తరణాత్ క్షేత్రజాదిషు జాతేష్విత్త్యధః-
పరపూర్వాకసుశబ్దేనైర్విరిణ్య వ్యభిధీయతే-అతీర్నైర్విరిణీ నామశౌచవిధాన
మనులోమవ్యభిచారవిషయం-పపితిలోమవ్యభితు ఆశౌచం నాస్తీతినిబంధకా
రాం-ఏకస్యాంమంతరవిత్పద్వయోపాదితమోఃపరస్పరంత్రిరాత్రీమస్తీ॥

శ్లో॥ నూత్రైకయోద్విపితృకాభౌతరావస్యగోచకా-ఏకాహంసూత
కంతతీతిరాత్రీంవృతకేతయోరితి-మరిచిస్తరణాత్ ఉపనయనం సన్నాశౌచ
భూహ-అంగిరాః॥

శ్లో॥ కృషేషుస్వమతఃకశ్చిదసపిండకథంచన-తత్రాశౌచంతు విజ్ఞేయ
తీరాత్రీం నాత్రీసంశయభిశ్శోతీయవిషయేతి- అసౌత్రియవిషయేష్వ
రాత్రీమేవ- శోత్రిమౌచోసంపన్న ఇత్యుదాహరివ్యనూగా వచనాత్ - అ
నైసేవాధిపాయేగవిష్టురపి ॥ సూ ॥ అసపిండేషు స్వవేత్త నిష్కతేష్వేకరా
త్రీమితి -అసపిండోనామ బంధుర్విరహితోయః కశ్చిదుచ్యతేనతు సమానా

దకాదిః - సత్యస్వగృహదన్యత్రమరణేషి త్పిరాత్రస్యా వజ్జనీత్వాత్ ఊహా విషపబ్జింశాపురాం॥

శ్లో॥దత్తానారీపితుః గేహే పశుసూపితమివ వా తద్బంధువగ్జన్యై కేనశుద్ధస్తజ్జనకస్త్రిభిః - జనకగృహంసాదరాణామభ్యవలత్యుమికిచంది కాయాముక్తంబంధువగ్జోజాతివగః - కేచిత్తుబంధువగ్జశబ్దేన భ్రాతృవ గ్గోభిధీయతే - జనకశబ్దేనజననీమాతృసంక్షమితి వ్యాచక్షతేతద్భ్రాతృవిద జేతవిషయం- ద్రావిదఅపిపక్షీణామాచరంతి ఇదంచస్వగృహేప్రసవ గృ హంత రేతుప్రసవేపిత్వోరాశౌచంశాస్తీతిచంద్రికాయాముక్తం- స్వప్రత్యంత రేతుకన్యాప్రసూతౌపక్షిణీత్యుక్తం- యదిపితృదయోవిభక్తాః భిన్నగృహ వాసినశ్చతదా పితృగృహేవుత్యాః ప్రసవమరణయోః పితురేవ త్రిరాత్రం భ్రాతృగృహేచేద్భ్రాతృరేవత్రిరాత్రంక్షాతిగృహేచేత్ జ్ఞాతీనామేకరాత్రం నతుత్రిరాత్రం-గృహేయస్యమృతఃకశ్చితిత్యంగిరోవచనవిహితశ్శ్యేపసంపన్న శౌచస్యపురుషమరణవిషయత్వాత్-శ్రోత్రయవిషయత్వాచ్చ॥

శ్లో॥శ్రోత్రియోచోపసంపన్నత్రిరామశుచిర్భవేత్ - అశ్రోత్రియైత్యహః కృత్సమునూచానేతథావిధావితి - మనునా శ్రోత్రీయాశ్చోత్రియ పురుషో తథానైషఉపసంపన్నశౌచవిధానాత్-నస్త్రిమృతావిదంకించదితి స్త్రిమృతా ఉపసంపన్నశౌచస్యవిషేధాచ్చేతిస్త్రిమృతాఫలాదివ్యభిధానాత్ - గువన నూచానశబ్దావంగాధ్యాపతత్పీతియోగివాచినపునీచైకరాత్రమపి నస్యాది తివాచ్యంనైలక్షీణ్యాత్నహీదమేకరాత్ర ముపసంపన్నశౌచం- కింతువిశేష విధానాదన్యదేవధర్మప్రవృత్తావపి॥

శ్లో॥పితృగేహేదతోన్యత్రయదికన్యాప్రమియ్యతతే తత్రస్యాత్పక్షిణీపి త్పిరాన్యేషామితిశ్చయః । పుత్రగేహేధవాన్యత్రాపితరాశ్రమృతాయది వశాహాభ్యాంతర పుత్ర్యాస్త్రీరాత్రం కావసూతకం స్వసుగేహేమృతౌ భ్రాతృభ్రాతృకుర్వాధ్యహిస్వసా । ఆశౌచంత్రిదినంతత్ర పక్షిణ్యేవపరత్రతు । గనీసూతకంచైవభ్రాతృచైవవాధసూతకం నైవస్యాద్భ్రాతృవత్కాన్యస్త కథాచధగనీపతే । తన్వైవయస్యయతోక్తమాశౌచంచాన్యగోత్రిణాం । కేనైవవాధతత్పత్న్యజిత్యేవంమునయోవిదురితి॥

శ్లో॥యావద్భృతౌరఘంలావత్తత్పత్నీనాంతర్భేదచతి - లిఖితవచనం దావిడవిషయంలత్రధగనీపతేరాశౌచాభావప్రతిపాదనవస్థంచ గృహంతర రణవిషయం స్వగృహమరణేతు ఉపసంపన్నశౌచస్య త్రిరాత్రస్యా వజ్జన యత్వాత్-పుత్రమరణయాతాపిత్రోఃపక్షిణీవిధానం గ్రాహంతరవిషయ

మితిస్త్వత్సర్వధాసాశ్రుతిపాదితం । తథాచస్వగ్రామస్వగృహేషుత్రీమరణ
గ్రామాంతరస్థితస్యపితుఃపక్షిణ్యేవస్వగృహేయస్యకస్యచిన్త్యణబంధుత్వా
భావేపిదంపన్యోస్త్రిరాత్రంనతుపురుషస్త్రివ । ఉపసంపన్నాశౌచస్యగృహ
స్వామిసాధారణత్వాత్ । పత్న్యైరపిగృహస్వామిత్వాత్ । విభాషాసత్కార్య
స్యేతిసూత్రే పత్నీవిషయే గృహపతిశబ్దస్య రూపభేదేన వైయాకరణైరు
దాహరణాత్ । యల్లాజీయైస్తత్వమేధికసంసారరీప్రకరణే పత్న్యైరప్యేవం
స్వామిత్వావిశేషాదివిషయశాశ్రుతిపాదనాశ్చ । నచపుత్రాదామపి సామిత్వ
మామిశంకనీయంక్వచిదపితృధాన్యవహారాభావాత్ । అథపక్షిణ్యాశౌచవిధిః ।
అత్రశౌతమః॥ సూ॥ పక్షిణమసంపిండయోనిసంబంధే సహాధ్యాయనిచేతిపితృ
వ్యాధియోనీసంబంధవ్యాప్త్యర్థమసంపిండవిశేషణం । తథావిధాయోని
సంబంధామాతులమాతుర్వ్యస్తీయాదయభిచంద్రికాదిమవ్యాఖ్యాతం-మా
ధవీయాదిమ అసంపిండయోనిసంబంధశ్చేతి ద్వంద్వఃఅసంపిండోనామయఃకశ్చి
ద్బంధుత్వరహితయితివ్యాఖ్యాత్యం । అత్రచంద్రికావ్యాఖ్యానమేవసమ్మక్ - కూ
ధవీయవ్యాఖ్యాపిన్యశ్చోత్రియేచోపసన్నస్త్రితరామితిమన్వాదితచననిరో
ధాత్ । ననుయోనిసంబంధానామకూటస్థైకమిధునోత్పన్నాఃతేచమాశృన్వ
స్యమాతులాదయోపితేషుచత్రితరాశ్రవిధానాకాధంపక్షిణిచేత్స- యోని
సంబంధేషుయత్రవిశేషవిధానాదదికాశౌచంతద్వ్యతిరిక్తవిషయత్వా పక్షి
ణ్యాశ్చాచస్యభిదంపత్రిపూరుషమేవపక్షిణియోనిసంబంధపాంధవేషు త్రిపూ
రుషమితివ్యాసకచనాత్ । యోనిసంబంధేషుత్రిపూరుషమేవాశౌచమితిచంద్రి
కాదివ్యభిధానాశ్చ-తథాచకూటస్థప్రభృతిగణితానాం త్రయాదౌమేవాశౌ
చంబాంధవాస్తుస్త్వత్సర్వంతరేదశికాః॥

శ్లో॥ ఆత్మ పితృఃప్రవృత్తిఃపుత్రాత్ర మూర్త్యవ్యసుస్సుతాః । ఆత్మమాత
లపుత్రాశ్చవిజ్ఞేయాత్ర బాంధవాః । పితృఃపితృప్రవృత్తిఃపుత్రాఃపితృర్నాతుమ
సుస్సుతాః । పితృర్నాతురపుత్రాశ్చవిజ్ఞేయాః । పితృబాంధవాః । మాతృఃపితృప్రవృత్తి
పుత్రామాతృర్నాతుమసుస్సుతాః । మాతృర్నాతులపుత్రాశ్చ విజ్ఞేయామాతృ
బాంధవా ॥ ఇతీఅత్రమాశృప్యప్రాచీనామపి బాంధవత్వవిజ్ఞేయం సహాధ్య
యని పక్షిణివిధానంద్వాదశాబ్దపర్యంతం - సహాధ్యాయనిషయంసహాధిక
త్వవేదవిషయంనా- అల్పకాలసహాధ్యాయనిసహాధివేదైకదేశేచ ఏకరా
స్య వత్సమాణత్వాత్ । తథేవంచంద్రికాదివ్యభిధానాచ్యవృద్ధమనురపి॥

శ్లో॥ వ్యభిచార్యార్థగన్యాంచమాతులాన్యాంచమాతురే । పితృప్రవృత్తి
ద్వచ్చపక్షిణి చపయేన్నిశాంమాతులేవ్యశురేమిత్రేగుకాగుర్వంగనాశుచః॥

శాచంక్షిణింరాత్రింవృతామతామహియదీతిశ్వరురాదీనంక్షిణివిధా
తుంఅసన్నిధానవిషయంపురర్హతులగ్రహణంతపైవశ్వశురత్యేషిణినాతో
ధికమితిప్రదశానాథకమితిచంద్రికాదిమన్యాఖ్యాతి॥

శ్లో॥నిషేకాదీనికర్తాణియంకరోతియథావిధి । సంభావయతిచాన్నేన
సవిప్రాగురురుచ్యతే । అల్పంవాబహువామయస్యశ్రుతస్యపకరోతియః । తిమసీ
హగురువిద్యాచ్ఛ్రితోపక్రియయాతియేతిమమనువచనోక్త లక్షణోగురుః
యత్తుజాతాలవచనం॥

శ్లో॥నూత్నబంధాగుకామితేమండలాధిపతౌతథధిగోత్రజానామహఃస్వత
మిత్యేకరాత్రంపర్యంతం తత్రగురోర్హతుబంధూనాం చైకరాత్రవిధానమ
సన్నిధానవిషయం-మండలాధిపతేముక్తానేకరాత్రంమహామండలాధిపతి
విషయం-అల్పమండలాధిపతౌసజ్యోతిరాశాచస్యవక్ష్యమాణత్వాత్-యచ్చ
యాజ్ఞవల్క్యవచనం॥

శ్లో॥ అహస్త్యదత్తకన్యాసుఖాలేషుచవిశోధనం । గువణంతేవాస్య
నూచామూతుంశోత్రియేషుచ । అనవరతేషుపుత్రేషుభార్యాస్యస్యగతాసు
చేతి-తత్రోత్రియే ఏవరాత్రిమసంపన్న సమసగ్రామశ్రోత్రియవిషయం-
ఏకాహంసబ్రహ్మచారిణసమసేగ్రామిణేచ శోత్రియఇత్యాశ్వలాయనస్త
రచాత్-గువాకదయస్త్యసన్నిహితావిషిటాః-అనూచానాం గాభ్యాయ
శిష్యమూతులాభిన్నమూతుః - యచ్చఃస్థవచనం-అచార్యపత్ని గురూపా
భ్యామూతులశ్వశురశ్వశ్రుసహాధ్యాయిశిష్యప్రేకరాత్రేగతుద్దితితత్ర
శిచార్యోజప్యమంతోవదేష్టేతిస్త్రుతిముక్తాఫలకారః-ఉపాధ్యాయస్తు॥

శ్లో॥ ఏకదేశంతువేదస్యవేదాంగాన్యధవాపునః-యోధ్యాపయతివృ
త్త్యధామపాథ్యామస్మత్రుచ్యతయితిమనువచనోక్తలక్షణః-మూతులోభిన్న
మూతుః-శ్వశురోప్యగదుహిభుతిత్సంతతికః-దాదశశాబ్దన్యూనకాలంస
పాథ్యాసహాధితవైదేకదేశోవాసహాధ్యాయిశబ్దేనవివక్షితిః-అస
హితశిష్యః-మాతులగ్రహణంభిన్నమాతృవ్యసాదీనామత్యపలక్షణం॥

శ్లో॥ భిన్నమాతృవ్యసుభిన్నపితృవ్యసురహస్త్యతర-తత్సూతానామ
పాతృయరణేశ్యగురవ్రవీదిత్యత్రస్తరచాత్-భిన్నమాతులన్నపత్నీయూ
భాగితాభిన్నమాతృవ్యసాతభిగినీ-దత్తస్య-ప్రతిగృహీమాతృభాగ
భిన్నమాతులఃతద్భగినీభిన్నమాతృవ్యసా-జారపితృపత్నీభాగితాభిన్న
మాతులతద్భగినీభిన్నమాతృవ్యసా-దతస్యప్రతిగృహీత్వపితృభగినీభిన్న
పత్నీవ్యసా-జారపితృభగినీదభిన్నపితృవ్యసా-సర్వోపయమహఃస్వతివచ

సేషునివక్షిత్వపేతీస్తృతముక్తాఫలాదిమన్యాభ్యాతం - తథాచక్షత్తదూపా
ణాంసర్వేహంభిన్న మాతులాదినాం మరణేసాపత్న్యదత్తకుండ భాగినే
యాదీనామకరాత్రందత్తస్య జననీసంబంధి మాతులాద్యమృతాతుపక్షిణ్యా
శౌచమస్తితేహంయోనిసంబంధిత్యాత్ జ్ఞో॥ దత్తస్యసరిస్వస్త్రియేదతభా
త్పసుతాస్యసి । పితృవ్యసోశ్చతత్పు- త్రదుహిత్రోఃపక్షిణీమృతౌ । పితృవ్యే
తద్దుహితరతత్పుత్రేషుచపక్షిణీభిత్స్యస్త్రియంతరవచనాచ్చ - యత్తు॥

జ్ఞో॥ దత్తస్యపుత్రజననేమరణేపూర్వగోత్రిణాం । స్నానమాత్రంసచే
లంస్యాన్నాశౌచంవిద్యతేక్షచిదిస్తృత్యంతరివోక్తం- తత్త్రిపురుషబహి
ర్భూతవిషయం - తథాపరిణితాయాస్సపత్నీసుతాయానాపత్నీమౌతుశ్చ
పరస్పరమేకరాత్రం॥ జ్ఞో॥ యానవత్నీసుతామాతృసపత్నీయాచతేమిథః ।
తావరాత్రేభకుభేతాహమాపారసరూఢోమునిరితి- పారసరస్తరణాత్ ।

—(*)అథసంజ్యోతిరాశౌచం(*)—

తత్రనునుః ॥ జ్ఞో ॥ ప్రతేరాజనిసంజ్యోతిర్యస్యప్యాద్విషయేస్థితేఇతి
దంస్వల్పమండలాభిః తివిషయం । వృద్ధమమరపి ॥ జ్ఞో । గ్రామేశ్వరేకులపతౌ
శ్రోత్రియేచతపస్విని । శిష్యేపంచత్వమాపన్నేకుచిణ్డత్రదశకానాదితి । కు
లపతిస్స మూహపతిః - అత్రశ్రోత్రియశిష్య గ్రహణమసన్నిధానేవికల్పా
భిప్రాయం అఃస్నిహిణోతదిష్టజన్యనుత్ర శిష్యాభిప్రాయంవా - తథాచ
తాదృశసంరాజపిసంజ్యోతి-యత్త్వంగిరోవచనం॥ జ్ఞో ॥ గ్రామేశ్వరేకులప
తౌపితృనాత్రాత్త బంధుషు । మిత్రేజామాతరిప్రతేస్థాలకేతతుతేతథా
చరే దేకాహమాశౌచం విదేశేస్నానమాచరేదితి । అత్ర గ్రామేశ్వర
కులపతమిత్రగ్రహణం- బహువిధకాభిప్రాయంబంధుగ్రహణమసన్నిధా
నవిషయం-జామాతృగ్రహణంతథైవ॥

జ్ఞో । జామాతాశ్చకులఃశ్వశ్రూమణ్యతేస్యగృహేయది । ఆశౌచంతి
దివంతత్రపరవేత్తనిపక్షిణితి - ధమప్రవృత్తైవైవచ్చ్యస్తరణాత్-గృహశబ్ద
సన్నిధానపరః- పరవేత్తశబ్దస్త్యసన్నిధానపరః । సచస్యగృహమణావవతి
కాత్రండపసంసన్నశౌచమితివాచ్యం - తస్యశ్వశ్రూసమన్వయాభావాత్ ।
స్త్రీపుతాపిదంకిచిదిత్తస్త్రీన్పు, తావపుసంసన్నాశౌచస్యసేధాత్ । సచ
ధర్మప్రవృత్తి పవనేషుబహుషు స్త్రీపుతావప్యసంసన్నాశౌచస్యవిధా
నాద్వికల్పః- విహితప్రిధానాంవికల్పస్యన్యాన్యాత్వాదితివాచ్యం-తథావిప
రవేత్తనిపక్షిణిత్వశ్వశ్రూసమన్వయాభావాత్ సన్నిధానమాత్రేశ్వశ్రూ
విషయేత్రిరాద్రస్యప్రాగుక్తత్యాత్ । తథైవశిష్టాచారాచ్చయచ్చక్తం(జ్ఞో॥

మృతాపుపసంపన్నాశౌచస్యవిల్బుత్తి - తదస్యసత్ - ఆశ్రోత్రయేత్వహః
 కృత్స్న మితిమనుచనేనపురుషస్యాప్యశోత్రియస్య । స్వగృహమరణే ఏ
 కరాత్రస్యాపసంపన్నాశౌచస్యవిధానాత్ । క్రముత్తికన్యాయేన స్త్రీన్పు
 తాతస్యలేశతోఽప్యసంభవాత్ । పరంతు - పక్షిణ్యాశౌచవిషయాణాంపితృ
 వ్యసాదీనాంస్వగృహమరణే విశేషవిధానాదస్య దేవతరాత్రమితియుక్త
 మ్మయథాపుత్రాః పితృగృహమరణే పిత్రోస్త్రీరాత్రం - ఉపసంపన్నాశౌ
 చంతుశరీరసంబంధరహితస్యపురుషేనైగ్వి వస్వగృహమరణే వేదితవ్యం - త
 చ్చశ్రోత్రియేతిరాత్రం అశ్రోత్రయేత్వేకరాత్రం - యత్తు ॥ శ్లో ॥ భగిన్యాం
 సంస్థితాయాంతు భ్రాతృధృపిచసంస్థితే । మిత్రేజామాతరిప్రేతే దాహిత్రే
 భగినిసుతే । స్వాల్కేతన్మృతేచైవసద్యోస్నా వేనశుద్ధ్యతీతచనం - తదతి
 క్రాంతవిషయం - స్వాల్కేత్యసన్నిధానవిషయం - సన్నిహితస్వాల్కేత్యే
 కరాత్రం ॥ శ్లో ॥ శ్వశురస్యసుతేప్రేతేత్వహారాత్రేణశుద్ధ్య తీతచనము
 దామృత్య విజ్ఞానేశ్వరేణాపితథా భిధానాత్ । దాహిత్ర భాగినీయయో
 సుద్వశ్చౌచంచాలాత్పూర్వకాలవిషయంతథాచన్త్రికాయా మభిధానాత్
 పరికితానాంస్త్రీణాం పితృపక్షే మాతృపక్షేచ మంతాపితృ భ్రాతృవ్య
 తిరిక్తానాం మరణేస్నా నమాత్రంతాసామరణే లేహంచ స్నానమాత్రం
 తథాచధర్మప్రవృత్తౌ॥

శ్లో॥ భగిన్యశ్శాత్తనంపిత్రోమాతామహశ్చతత్సుతాః । మ్రియంతేద
 త్రకన్యాయాంస్నానంతేహంతథోచ్యతేఇతి అస్సార్థః । ఆత్మభగిన్యః- మాతా
 పిత్రోభగిన్యః- మాతామహః-చకారాన్తాతామహీ-తన్మృతాఃభగినిత్రయ
 స్సుతాఃమాతామహః సుతోమాతులశ్చ ఏతేమ్రియంతేచేత్ దత్తకన్యాయాం
 స్నానమాత్రం - తథాదత్తకన్యాయమరణేలేహంతభగినిత్రయమాతామహాదీ
 నాంస్నానమాత్రమితిపునస్తుతైవ॥శ్లో॥ పితృవ్యసామాతృవ్యసాన్యసంభవా
 తామృతోయది । దశాహభ్యంతరేస్నానాచ్ఛుద్ధిరూర్ధ్వంనశించనేతి - పితృ
 గృహేపుత్రమరణేతుజ్ఞాతీనామేకరాత్రమితివిశేషఃప్రాగుక్తావస్తుతస్తుభగినిత్ర
 యాదివిషయేఃక్షిణ్యాశౌచమస్తే- ధర్మప్రవృత్తివచనేస్వమూలభూతస్త్వ
 తివచనాదశకనాత్ । ఇదంత్యిథమవధేయం అనుససితానామసపిండానాంఅ
 మాధానామస పిండస్త్రీణాన్ప మరణే తత్ప్రతియోగినాం పురుషాణామ
 పిస్నానమాత్రం॥

శ్లో॥ పక్షిణీయోనిసంబంధేనాతికారేనసూతకేనోపసేతేరభః పుంసా

వాణిగ్రహణాత్ స్త్రియౌఽపిస్త్వర్గంతరవచనాత్ అతికాలేతిక్రాంతస్యా
 కాచకాశేసుతకేసుత్యాశౌచవిషయేచ - తేహమాశౌచంనాస్తీత్యభావః -
 మృతకేతుస్సానమాలమస్తి - తథాచచఉపనీతవిషయేతుఃసాధావిషయేచఅ
 తిక్రాంతాశౌచంనాస్తిఅనుపనీతవిషయే అనుభావిషయేచతు అశౌచకాలే
 ప్యాశౌచంనాస్తిరితిస్థం - స్త్రుతిసారసర్వస్యాదావప్యేవమేవోక్తంఉపనీతా
 నాయంత్రయత్రప్రతిరాత్రాదీకముక్తం తత్రసర్వత్రపా - గుపనయనాస్తరణే
 స్నానమూర్తిమితి - అతఏవపమనోదకానామనుపనీతానామరణేస్నానమూ
 త్తమిత్వధస్తాదేవోదితం - యత్తుమూతుశ్చయోససంబంధేభ్యఃపితౄశ్చాసత్త
 మాత్పురుషాద్యావతావాసంబంధోజ్ఞాయ తేతేహంప్రతేషాదశోపస్థశ్చ
 సంకథాః ౬౬౪౪౪ ప్యాపరిసంపత్స రానిత్యాపస్తంబవచనం తత్సపిండస
 మనోదకాదిమృతేషుస్నానవిధానమాలపరం - నతుస్నానమూర్తివిధా
 నవరం - తథాచతస్యవచనత్యతర్థదాశౌచవ్యాఖ్యత్యేన తాత్పర్యంయత్తుత
 స్తిస్తేతవచనేఅసంపూర్ణప్రథమత రేమబాలేషుమృతేషుస్నానవర్జనముక్తం
 తద్వికల్పాభి ప్రాయఃపస్తంబమతంవాభివతుమహతి - యుగాంతరీయ
 వృత్తస్యాధ్యాయసా పేషామసంకోచవరంవేతనకశ్చి ద్వితోధః - అత్రోదా
 హృతేషుయతీయత్ర విరోధోద్భవ్యతేతత్రసర్వతస్మిధానాసస్మిధానాభ్యం
 బహూపకారతదభావాభ్యం అతికాన్తకాలానతిక్రాన్త కాలాభ్యావిష
 యభేదంకల్పయి త్యాతుల్యైకత్వేన చవ్యవస్థానాథాసంభవంయోజనీయా -
 చంద్రికాదినిబంధేషుతథాదశేనాత్ - యత్తుగుణావగుణాభ్యాంవ్యవస్థాప
 సంపచనేమదృశ్యతేతద్దేశభేదేన వాకాలభేదేనవాయోజ్యం - కలియుగేపాత
 బాహుల్యేనగుణావగుణాయోర్వివేచయితుమ శక్యత్వాత్ । పరాశరేణధస్తా
 న్తసుతకవిషయేపిదశాహశౌచవిధానాచ్చ - అతోగుణావగుణభేదేనవ్యవ
 స్థాపకానివచనానికాలభేదేదవాయోజనీయాని - తత్రమత్యుపురాణకానిది
 త్తాదృశానివచనానిదృశ్యేనే

శ్లో॥ మాతామహేతథాజాత్యేబహుయజ్ఞకృద్వత్విజ । స్వనీయేచైత
 దాహిత్రేగురోయాజ్ఞేచసన్నిధౌ । మృతేత్రిరాత్రమాశౌచంవిదేశే పక్షిణీ
 భవేత్ । గుగహీనేమచైతేషుపకగ్రామేతుపక్షిణీ । ఏకాహమన్యదేశేతుస్నా
 సంకాలాత్యయతథేతి । విదేశశబ్దాన్యదేశ శబ్దా గ్రామాంతరపరా - గురూ
 యాజ్ఞేచసన్నిధౌ-ఏకగ్రామేతుపక్షిణీత్యుక్త్యా - తత్ప్రతిద్యంద్విత్యేనతయో
 రుపాదానాత్ । బృహస్పతిరపి॥ శ్లో॥ ఋత్విగ్యాజ్యసహధ్యామమతుల శ్వశురే

మచ । తథోపసీతదాహిత్రేష్యే చాచార్య పుత్రీకే । భాగినేయభగిన్యాం
చక్యశూపూతామహీమచ । మాత్రువ్యస్యపితృ వ్యపృథూతులా నీషుచైవ
హిగుర్యాచార్యాదిపత్నీమ పితృమతాగ్రీత బంధుషు । ఏకగ్రామేతు రమణ
పక్షిణ్యాశౌచమివ్యతే । గుణహీనేమచైతేషు సన్నిధావేకరాత్రకం । గ్రా
మంతరేవగుణిషు గుణహీనేషు చాప్లవణి-గ్రామీస్తరేవగుణివ్యతి పూ
ర్వేణసంబధ్యతే-ఇదంయగంతరవిషయమిరిస్పష్టమచ - ఉపసీత దాహిత్రీ
భాగినేయాదీనామపితృణ్యాశౌచవిధానాత్ తస్మాద్యథా నిబంధేషు వ్యవస్థా
దన్వితాయథాచశిష్టానామచారస్తథైవకందిత్వైకారమృశిత్యవ్యవస్థాయా
జనీయా - దావిదానాంతుసర్వసాధారణ్యసమాతులాదీనామసంజ్ఞానాం
మరణ పరిణీత స్త్రీణా మష్యాశౌచమస్తీతి విశేషః । అంత్రా దీనాంతు ధ
ర్మ ప్రవృత్త్యు సారిణాం అస్తి-విషయే స్నాన మాత్రం తక్షణ సారే
ద్రావికవదేవపక్షిణ్యాశౌచమితిప్రాగుక్తం-తథాచతదియేశతకే॥

శ్లో ॥ మాతృవ్యస్యసూతాపుత్రాపితృవ్యస్యసూతస్త్రియా- స్వసాపితృ
వ్యపుత్రీచస్వపుత్రీపితృవ్యసా - భాతృపుత్రీచదాహిత్రీపాత్రీతృగ్రియో
గినా-స్త్రీపుంసాచక్యదిత్వేతేపక్షిణ్యాశౌచినామిభి - శ్చేష్టమాతృవ్య
స్వపుత్రీపుత్రయోః । ప్రతియోగినపుస్త్రీపుంసాకనిష్ఠమాతృవ్యస్వపుత్రీపుత్రా-
కనిష్ఠ మాతృవ్యస్వపుత్రీపుత్రయోః । ప్రతియోగినపుస్త్రీపుంసాశ్చేష్టమాతృ
వ్యస్వపుత్రీపుత్రా-పితృవ్యస్వపుత్రీపుత్రయోః । ప్రతియోగినపుస్త్రీపుంసామా
తులపుత్రీపుత్రా-స్వసూ-ప్రతియోగినపుస్త్రీపుంసాభగినీభాగికా - తతశ్చేష్ట
భగిన్యాఃప్రతియోగినపుస్త్రీపుంసాకనిష్ఠభగినీ భాగికా - కనిష్ఠభగిన్యాఃప్రతి
యోగినపుస్త్రీపుంసపుశ్చేష్టభగినీభాగికా- పితృవ్యపుత్ర్యాఃప్రతియోగినపు
స్త్రీపుంసపుపితృవ్యపుత్రీపుత్రా - స్వస్వపుత్ర్యాఃప్రతియోగినపుస్త్రీపుంసపు
మాతృవ్యస్వమాతులా-పితృవ్యసూ - ప్రతియోగినపు స్త్రీపుంసపుభాతృపు
త్రీపుత్రా-భాతృపుత్ర్యాఃప్రతియోగినపుస్త్రీపుంసపుపితృవ్యస్వపితృవ్యా-
దాహిత్ర్యాఃప్రతియోగినపుస్త్రీపుంసపుమాతామహీమాతామహీ - పా
త్ర్యాఃప్రతియోగినపుస్త్రీపుంసపుపితామహాపితామహా- ఏతేషాంపరస్పరం
పక్షిణ్యాశౌచమిత్యర్థః-స్మృతిముక్తాఫలేపి॥

శ్లో॥ మహామహాశ్యాపితామాతాపితృవ్యోమాతులస్తథా॥ మాతృవ్యసామాతు
లానీపితృవ్యస్త్రీపితృవ్యసా॥ మాతృవ్యసూర్మాతులస్య పితృవ్యస్వపితృవ్యసూపు

క్రిపుత్రస్సు సాస్వస్యస్వసాధా తాతదంగనా । స్వసుధా క్రాత్రుఃస్సు మాపు
క్రిపుత్రాస్వదుహితాపిచ- స్వసాత్రిచస్వదాహిత్రస్వదాహిత్ర స్తదంగనా ।
అప్యప్రింజ్జనాహ్యేతేస్త్రిపుతౌ పక్షిణిజః । సపిండాకద్యాదశైలేమము
క్వాస్యపుంపుతౌతథతి- మహాపితామహమతామహా - తథామహ్య
వపి- దుహిత్రాదీనాంపక్షిణివిధానంపరోక్షవిషయం-పునస్తత్రైవ॥

శ్లో॥ మౌతుఃప్రసామౌతులశ్చస్వసాధా తాపితుఃప్రసా - పంచవైత
త్సుతాపుత్రాశశపాత్రపితామహః । మౌతామహాశ్చదాహిత్రపితుఃప్రసా
తాత్తజౌ- ద్యావింశతిజనాశైలేపరోక్షదుహితాపితా - దాహిత్రశ్చత్రయ
శైలేతేతత్తత్ప్రయోదశ- స్త్రిపుతౌపక్షిణిభాజః- అష్టలింశదితితిః
మౌతుఃప్రసాపితుఃప్రసాసాధా తాపుతౌచతత్త్రియా- పితుఃప్రసాస్వ
సాపుతిభా తౌపుతిస్వసుతా । పితుఃప్రసాపుత్రదాహితాహితౌతులస్వసుతా
సుతాతత్తేస్త్రిచాసన్నిధౌపుత్రస్వసాసాధాతౌచతత్త్రియాక్వచిచ్ఛమౌతుః
పితరాస్వసాచభాతౌతత్త్రియా- పక్షిణ్యాశౌచినప్తేతేమముతాదంచ
వింశతితితత్తత్ప్రయోమౌతుఃప్రసాపుత్రమౌతుల తత్పుత్రస్వప్రయోభా
తుఃతత్పుత్రపైతుఃప్రయోపితామహమతామహాపితృ వ్యతత్పుత్రపితృదా
హిత్రపత్నీభ్యశ్చభా- అత్రక్వచిదిత్యనేనపరోక్షముచ్యతే - మౌతుఃప్రసా
సాదివ్యపిసంబంధః- అత్రయేమయాసువాపక్షిణ్యాశౌచంవిహితంతేమామే
వతాసామేవచమౌతౌతద్భవతి- సతుతత్పత్నీనాంతద్భాగ్యాశౌచమౌతౌ -
తథోక్తంశతకే॥

శ్లో॥ మౌతృశఃపితుఃప్రసాపితౌపుంసపక్షిణి । సతుశ్చత్త్రిపుతౌ
సాస్వాశ్చాన్ననమౌతంవిధియథితితథాచ॥

శ్లో॥ మౌతాపి- మౌతులానీమౌతులానాంముతౌస్త్రియాఃపక్షిణీపు
రుషాణాంతుత్రరాత్రమఘమివ్యతిత్యాదివచనైర్యతయోనిసంబంధపత్నీవి
షవవిశిష్యాశౌచవిహితం- తద్వ్యతిరిక్తానాంతత్పత్నీనాంముతౌవాశౌచం
నాస్తీతి సిద్ధం - భిన్నమౌతామహాదీనాం మరణే పరిణీతానామేకతంత్రం త
థాచశతకే॥

శ్లో॥ భిన్నపిత్రోపితుభా తౌపుస్వసాధాతౌచతత్త్రియా- శుభ్యంతస్మా
దిభ్యశ్చావేజనాస్తత్త్రియాగినశ్చ- భిన్నపితుశ్చేదనసావత్సమౌతుభిన్న

దరపితృవ్యాసభీయతే - పితృవేపితృత్వ ప్రసిద్ధేః - తత్పితృభాగ్యస్వస్థుత్తి
పుత్రాంతత్వ బ్రాహ్మణీనశుభ్యంతి-పారసూర్యోఽపి॥

శ్లో॥ యాసపత్నీసుతామాతృసపత్నీయావతేమిథః-అహోరాత్రేణకు
భ్యేతామాహపారిసూర్యోమునిరితి- సంగ్రహస్తుడవసీతానాంమరణేసపిండా
నాంపూణకమాశోచం సమానోదకానాంతిరాత్రంసగోత్రాణాంస్నానమా
త్రం - జన్మనామస్తృతిమతాంసగోత్రాణామేకరాత్రం-అనుపసీతసమానో
దకమరణేస్నానమాత్రంఅవివాహితకన్యామరణేస్నానమాత్రం-అవివాహిత
సమానోదకానాంమరణేపితృధైవ - వివాహితస్త్రీమరణేభర్తృకసపిండస
మానోదకసగోత్రాణామిదమాశోచంతమపితృసపిండాదీనాం-యాతాపహీ
మాతామహమాతువ్యసృమాతృలమాతులనిదోహిత్రభాగినేయానాంసన్ని
ధానమరణేతిరాత్రం-అసన్నిధానేపక్షిణీ-శ్వశ్రూశ్వశురయోసన్నిధానేచ
ద్భార్యసృజామాతుస్త్రీరాత్రంఅసన్నిధానేపక్షిణీ-మృతభార్యసృజ్జామాతు
సన్నిధానేవ్యేకరాత్రం-భార్యసంతతాస్థితాయాంతుతిరాత్రం-అచార్య
తత్పుత్రతత్పత్నీనాంమరణేసన్నిధానేతిరాత్రం-అసన్నిధానే-క్షిణీ-శిష్యస్యస
న్నిధానమరణేఅచార్యాదీనామవ్యవమేవ - ఉపసంపన్నశ్రోత్రియమరణే
సన్నిధానేతిరాత్రం - అసన్నిధానేపక్షిణీ - అశ్రోత్రియోపసంపన్నమరణే
సన్నిధానేవ్యేకరాత్రం అసన్నిధానేస్నానమాత్రం - అనుసంపన్నశ్రో
త్రియే గ్రామమృతేతద్ద్రామ వాసినామేకరాత్రం- అసన్నిధానేసంజ్యోతిః-
ఆగంతుకశ్రోత్రియస్యస్వగృహేమరణేతిరాత్రంఅశ్రోత్రియేత్వేకరాత్రం- మ
రణకాలేష్టలదానెనతస్యావ్యుపసంపన్నత్వాత్-ముత్సిగ్యాదయోఃకులగ్రమా
గతయోఃపరస్పరంసన్నిధానేతిరాత్రం - అసన్నిధానే-క్షిణీ-రాజపురోహిత
యోః పరస్పరంసన్నిధానేతిరాత్రం - అసన్నిధానేపక్షిణీ-వైశ్యపురోహిత
యోరవ్యవమేవ - వివాహాద్భార్యసంపితృగృహే పుత్రమరణేమాతాపితృభా
గ్యత్వాదాంఅనూభగివీవాంచతిరాత్రం జ్ఞాతీనామేకరాత్రం భాగ్యపత్నీనాం
స్నానమాత్రం - వ్రావిదానాంతుమాతాపిత్రోస్త్రీరాత్రం- భాగ్యభాగినీనా
మేకరాత్రం-జ్ఞాతీనాంకిమపినాస్తి- యదిమాతాపితృభాగ్యోవిభక్తాభిన్నగృ
హవాసినశ్చేత్పితృగృహేమరణే పిత్రోరేవతిరాత్రం- భాగ్యగృహేచద్భా
గితృరేవతిరాత్రం-జ్ఞాతిగృహేచత్రేమామేకరాత్రం - అన్యత్రమరణేమాతాపి
తృభాగ్యత్వాదాంపక్షిణీ-జ్ఞాతీనాంకిమపినాస్తి- ఏకగ్రామపుత్రమరణేస్వగృహ
వదేవాశోచం-గ్రామాంతరేపక్షిణీతిస్తృత్యుపసంజ్యోతిః-యథాచార
స్తథాచరణి-మ్యంస్యగృహేపరగృహేవాసాతాపిత్రోవిధేమరణేపుత్రాగిస్త్రీ

రాత్రం - భగినీకృహభాగ్యమరణేభగిన్యాస్త్రీరాత్రం - పరగృహేపక్షి
 ణగ్రామాంతరేవకరాత్రం - భగినీపక్షేస్తుస్వగృహే పరగృహేవాన్యాల
 మరణేవకరాత్రం - స్థాలపుత్రమరణేప్యేకరాత్రం - స్థాలకశ్రోత్రియశ్చే
 త్తస్యస్వగృహమరణే త్రిరాత్రముప సంపన్నశౌచం - గ్రామాంతర
 మస్నానమాత్రం - అనుషనీతభాగ్యమరణేసన్నిధానేభగిన్యాస్నానమా
 త్రం - భాగ్యపుత్రమరణేప్యేవమేవ - భాగ్యగృహభగినీమరణేభాగ్యత్రాస్త్రీ
 రాత్రం - పరగృహేపక్షిణిగ్రామాంతర ఏకరాత్రం - దత్తపుత్రమరణే పూర్వా
 పరపితౌస్తత్పుత్రాణాంచత్తిరాత్రం అసన్నిధానేత్యేకరాత్రంపితృద్వయజ్ఞా
 తీనాంసన్నిధానివేకరాత్రంఅసన్నిధానస్నానమాత్రం - అనుషనీతదత్తపుత్ర
 మరణేతు సన్నిధానేపిస్నానమాత్రం - పితృద్వయతత్పుత్రాణాంతిరాత్రమే
 వ - దత్తస్యపుత్రజననమరణేవాడపనయనాత్పరమపిజనకవగ్స్వస్నానమా
 త్రం - దత్తస్యజనకపితృమరణేత్తిరాత్రంప్రతిగృహీతృపితృమరణేదశరాత్రం
 తన్తరణేప్రతిగృహీతురపి దశరాత్రం యదిదత్తస్వీకరానంతరంజాతభౌరసపు
 త్రస్సంసృతాత్తదాదస్యత్తస్యత్తిరాత్రమేవ - అనులోమవ్యభిచారిణ్యోఽన్ని
 ధానేమరణేపూర్వాపరభర్త్రాస్త్రీరాత్రం - తత్సపిందానామేకరాత్రం - వ్యభిచా
 రిణ్యోఽప్రసవేపితృజననమరణేవామవ్యభిచారిణ్యోఽప్రసవేపితృజనన - ప్రతలోమ
 వ్యభిచారిణ్యోఽప్రసవేమరణేవాశౌచంనాస్తి - పితృద్వయోత్పదితయో
 ర్వ్యభిచారిణి పుత్రీయోః పరస్పరం త్రిరాత్రం మృతకాశౌచం జాతా
 శౌచంత్యేకరాత్రం - ఆత్మబంధూనాంమృతృబన్ధూనాంపితృబన్ధూనాంచమర
 ణేసన్నిధానేపక్షిణి - అసన్నిధానేత్యేకరాత్రం సావత్తుయమృతవగ్మమృతు
 లాదేర్తరణేసన్నిధానేవకరాత్రంఅసన్నిధానస్నానమాత్రం - దత్తస్యపితృగృ
 హీతృవగ్మస్యమృతులాదేమరణేదత్తస్యసన్నిధానేవకరాత్రం - అసన్నిధానే
 స్నానమాత్రం - జాతపివగ్మస్యజాతపితృపతీభాగ్యదేర్తరణేసన్నిధానావేక
 రాత్రం - అసన్నిధానస్నానమాత్రదత్తజనకవగ్మస్యమృతులాదేర్తరణేసన్నిధా
 నేవకరాత్రం - సంపత్తిపుత్రమరణేనాపత్న్య మృతురేకరాత్రం మృతృస
 పత్నిమరణే సంపత్తిపుత్రాప్యేకరాత్రం - అసన్నిధానస్నానమాత్రం -
 దాహితీభాగినయవ్యతిరిక్తానామసపిందానా ముపనయనాత్పూర్వం మరణే
 సన్నిధానేపి స్నానమాత్రం - దాహితీభాగినయయోస్తుపాగుపనయనా
 త్తరణేపక్షిణి - తనూర్ధ్వం తిరాత్రం చౌళాతూర్వంతు స్నానమాత్రం
 మృతృవ్యసాదీనా మసపిందాస్త్రీణాం వివాహాత్పూర్వకం మరణేసన్నిధానే
 పిస్నానమాత్రం - జీమూతృమరణే సన్నిధానేపక్షిణి - అసన్నిధానేత్యేక

రాత్రం తస్మైవస్యగృహేమరణాత్రిరాత్రం - యోనిసంబంధేషు యేషాః
 పురుషాతత్పత్నీసామరణే సన్నిధానేపి స్నానమాత్రం - మాతులాన్య
 స్తువిశేషవిధానాత్త్రిరాత్రం - యోనిసంబంధేషు యాః స్త్రీయః తథా
 త్పూమరణేపి స్నానమాత్రం- గురుశ్చత్తుతత్పుత్రమరణే సన్నిధానే షక్తి
 ణి! అసన్నిధానేత్యేకరాత్రం- శిష్యమరణే తేమామపితృదైవ - ద్వాదశాబ్ద
 పయఃతం సహాధ్యయనం కృతవతస్సహాధీతకృత్స్నవేవస్యవా సహాధ్య
 యనామరణేసన్నిధానేషక్తిణి - అసన్నిధానేత్యేకరాత్రం - అల్పకాలంస
 హాధ్యయనం కృతవతస్సహాధీతవేదైకతేకస్యవా మరణేసన్నిధానే ఏకరా
 త్ర- అసన్నిధానేస్నానమాత్రం- మిత్రైమృతే సన్నిధానే ఏకరాత్రం- అ
 సన్నిధానే స్నానమాత్రం- తస్మైవబహుపకారిత్వే సన్నిధానే షక్తిణి-
 అసన్నిధానేత్యేకరాత్రం- మండలాధిపతౌ రాజనిమృతేసన్నిధానే ఏకరా
 త్రం- అసన్నిధానేసజ్యోతిః స్వల్పమండలాధిపతౌ సన్నిధానేసజ్యోతిః అ
 సన్నిధానే స్నానమాత్రం - గ్రామేశ్వరేమృతే సన్నిధానేఏకరాత్రం- అ
 సన్నిధానేసజ్యోతిః- తపస్వనిమృతే సన్నిధానేసజ్యోతిః అసన్నిధానేస్నా
 నమాత్రం- సమూహపతౌ మృతే సన్నిధానే ఏకరాత్రం- అసన్నిధానే స
 జ్యోతిః - జప్యమంత్రోపదేశ్చరిమృతే సన్నిధానేఏకరాత్రం- అసన్నిధానేస
 జ్యోతిః - తచ్చిద్యమృతౌతస్యాపిరిధేవ ఉపసంపన్నా తౌచంతు త్రిరాత్రమే
 కరాత్రంవా దంపత్యోరుభయోరపి భవతి పత్న్యా అపిగృహపతిత్వాదితి
 ప్రాగుక్తం! అగ్రసంపదసమాసోదకానామాయమాతామహాయోశ్చత
 ప్త్రీతియోగిభి స్తీరాదకందేయం అన్యధాతేమామాశ్చచనివృత్తిణాం స్త్రీ
 సరస్వేకస్త్రికాదినాశాచం కృత్యాతిలోదకందేయంపరిణీతానాం స్త్రీణాం
 మాతాపితౄ భ్రాతృ తత్పుత్రాస్తీనా పితృవర్గ్యబంధుమరణే స్నానమాత్ర
 మితీధమక్షప్తస్త్రిగృహసారిణింధాగ్రాదయః-ఇతరైశుషక్తిణాదక మాచర
 స్తీద్రావిడస్త్రుసవసాధారణ్యసపరిణీతాః స్త్రీయస్తత్పత్నియోగినశ్చ షక్తి
 ణ్యాదిక మాచరంతి - తత్ర సంగ్రహశ్లోకాః ప్రాగుదా. చ్యుతా. దష్టాన్యాం-
 విస్తరభయాదుపరమ్యతేలశౌచాంతేసంగవేస్నాత్వాబ్రాహ్మణోహస్తాభ్యా
 నుదకంస్పృష్ట్యాశుభ్యతి- క్షత్రియోనాహసమాయుధం వాన్యస్పృష్ట్యాశుభ్యతి-
 వైశ్యః క్రతొదురత్తింవా-శూద్రోయష్టమితి! ఇతిశ్రీవేంకటాంబా గర్భాసం
 భూతశ్రీసుబ్రహ్మణ్యసుధీరవిరచితాయా-మధినవవడశీతివ్యాఖ్యానం-భమక
 ప్రదీపికాఖ్యానముససితాశౌచనిశానం.

అతిక్రాంతా శౌచనిర్ణయః.

మూత్రతదాశౌచమూఖ్యాశమతిక్రాంతమనేకధా.

వ్యాసంపిండాదీనామరణతన్నిమిత్తమాశౌచమతిక్రాంతమనేకధా

భవతిత్యధా-అతిదేవలః

శ్లో॥ అతిరూసాత్రిరాత్రంస్యాత్పక్ష్యాసాత్పక్షిణీతనా॥ పరమేశాహ
మావమాదూర్ధ్వంస్నానేనశుభ్యేతీతి-వృద్ధమనురపి॥

శ్లో॥ సంవత్సరేక్యతీతేతుస్సృష్టేవాహవిశుద్ధ్యతీతి-ఇదంపూర్ణాశౌచ
విషయం- కృతక్రియవిషయంచ- అకృతక్రియవిషయపునరదాహనాశౌచంవ
శ్యతీయత్తు॥

శ్లో॥ మాసతయైత్రిరాత్రంస్యాత్పక్ష్యాసాత్పక్షిణీతవేత్- అహస్తుజన
మాదవాగదూర్ధ్వం స్నానేనశుభ్యతీతి- వృద్ధపసిష్ఠవచనం తద్వికల్పాభిప్రా
యం యథాచారస్తవాచరణీయం-పుత్రవిషయేతుబహుసంవత్సరా త్యయే
విదశాహమేవ-కృతక్రియవిషయేతువిశేషవిషయకం-తందశాహం-తదూ
ర్ధ్వంత్రిరాత్రం-అత్రవృద్ధమనురపి॥

శ్లో॥ వష్టివమాధికాన్నాగ్నినాన్యైత్యాపిత్వవిషయకం-సంసార
రస్తుకథంతతదశాహదూర్ధ్వం దైహికం-మాతాపిత్రోద్దశాహంతు యథావి
ధిసమాపయేత్మవధ్యేపిండసమాప్తిశ్చేతులలతయ కరంధవేదితి- వష్టివ
మాధికకాలాన్యూనకాలేచసవకదాదశాహమిత్యధః - వష్టిసంఖ్యాగ్రహ
ణంలోకోక్త్యనుకరణంవైతీనరపి॥

శ్లో॥ పితౄణాదేన్ద్రైతాన్యాతాందూరస్థాపిహపుత్రకః - శ్రుత్వాతద్దిన
మారభ్యదశాహంసూతకీధవేదితి-స్త్యుత్యంకరేపి॥

శ్లో॥ యత్రకుత్రస్థితఃపుత్రశ్రుత్వాపితృవిపర్యయం-జ్ఞాత్వాతద్దినమార
భ్యదశాహంసూతకీధవేదితి-మాతాపిత్రోక్యధక్రియత్వేతువిశేషః॥

శ్లో॥ అవాగ్వింశతివమాత్తుమాతాపిత్రోమ్మృతాశ్రుతో-కృతక్రియేపి
పుత్రాణాందశాహంసూతకంభవేత్-ఊర్ధ్వకంవింశతివమాత్తు మాతాపిత్రో
మ్మృతిత్రుతాకృతక్రియైత్రిరాత్రంస్యాద్దశాహమకృతక్రియైతిస్త్రరణాత్కేచి
త్తుపథమ సంవత్సరాంతరమేవ కృతక్రియేపిరిపుత్రాణాం త్రిరాత్రమితా
హుః-అన్యేతుకనిష్ఠానాంతిరాత్రం జ్యేష్ఠానాందశరాత్ర మిత్యాహుః - తద్వ
హుస్త్యతివిరోధానాదరణీయంఇదంసవకందశాహోర్ధ్వం మరణశ్రవణ
విషయం-దశాహోర్ధ్వంతరవిషయంశ్రవణేపుత్రాణాంజ్ఞాతీనాంచ సవేశాహం
దశాహశేషేణశుద్ధిః-తథాచమనుః॥

శ్లో||విగతంతువిదేశస్థశృణూయాద్యోహ్యనిదేశం|యచ్చేషం దశరా
త్రస్యతావదేవాశుదిర్భవేదితిభద్రంతిరాత్రాదేరవ్యుసలక్షణం- తథాచత్ర
రాత్రాద్యాశౌచనిమిత్తసంబంధమరణస్యతిరాత్రాదిమధ్య శ్రవణతచ్చేష
శుద్ధిః-శంఖాపి||

శ్లో||దేశాంతరగతంశ్రుత్వాకల్యాణంమరణంతథాయచ్చేషందశరా
త్రస్యతావదేవాశుదిర్భవేదితి-యాజ్ఞవల్క్యే-పి- ప్రాపి తేకాలకేషస్సాన్య
దితికేచిత్తుదశాశుభ్యంతరేపిచతుర్దివసాదవాక్ పితృమరణశ్రవణేదశాహ
శేషేణశుద్ధిః - తదూర్ధ్వంతు శ్రవణప్రభృతి దశరాత్రమిత్యాహః - త
త్సంపదాయః||

శ్లో||పితౄర్నృతాదేదూరస్థశ్చత్వపితృవిపయాయం పుత్రశ్చ భేద
శాహసంసంచయాత్పాక్షకేషతయితివచనంచోదాహరంతి - తద్ద్రావిడదేశ
విషయం-తిరాత్రాదివిషయేతే అతిక్రాంతాశౌచం నాస్తి కింతుస్నానమా
త్రం- యత్తు||

శ్లో||అత్యాశౌచందినంసద్యస్త్రుప్తహైకాహరశౌచినో- పక్షిణ్యఘిన్వ
ఘాంతశ్చ త్యేకకాలోన్యదాప్లవదతి- ద్రావిడియశతకవచనం తద్ద్రావిడేనైవ
స్తృతిముక్తాఫలకారణదూషితం- తస్మాత్తిరాత్రాది వ్యతిక్రాంతేషు దశా
హమధ్యేపిస్నానమూత్రమేవ-యత్తుశ్చత్వచోర్ధ్వందశమ్యా ఏకరాత్రమితి
శంఖవచనం శతకకారణా దాహృతం - తదతిక్రాంత పూర్వాశౌచవిష
యంవద్యానోత్తరకాలవిషయంచేతిచంద్రికాదిషు బహుషు నిబంధేషు వ్యా
ఖ్యాతం-యచ్ఛ||

శ్లో||అతీతపక్షిణికాలేదశాశుభ్యంతరేశ్వతా- దివాబాయ దివారా
త్రానేకకాలేనశుభ్యతీతిస్త్రుగ్ధంతరవచనంతేనోదాహృతం-తదపి నిబంధకా
రైరనుదాహరణాత్ స్తృతిస్వదేశేనాచ్చచింతియమితిస్తృతిముక్తాఫలపౌ
తివాదితంతచారస్తుద్రావిడానామితరేహంకేహంచిచ్ఛతకవచనానుసారేణై
వయదత్రయం క్తంతద్ద్రావ్యం-వస్తుశస్తు- తిరాత్రపక్షిణికాలేచాతిక్రాంతేద
శాహమధ్యేపిస్నానమూత్రంతథామితాక్షరాదివ్యభిధానాత్||

శ్లో||పక్షిణియోనిసంబంధనాతికాలేనసూతకభి మారంజేయ వచనేన
పక్షిణివిషయేతిక్రాంతాశౌచసీమేధాచ్చ - పితృభాతాదివిషయే పుత్రిభగిన్యా
దీనాందశాశుభ్యమప్యతిక్రాంతాశౌచంధమకపౌపుత్రైనిహితం||

శ్లో||పితౄర్దేశదినాదూర్ధ్వంమరణందత్తకస్యకా శృణోతియదీచే
త్రస్యాపక్షిణ్యాశౌచమిష్యతేపుత్రికేహేధనాన్యత్రే వీతరాపృత్యాయదీ

దశాహాభ్యంతరేపుత్రాన్యస్త్రిరాత్రం శావసూతకం మరణంశూయతేభా
 తుదశాహాత్పరతోయది । దినమేకంస్వసుఃప్రాక్తంస్నానంస్నాద్భుగిసీపతేః ।
 దశాహాత్పరతోభాతామరణం శూయతేస్వసుః । తస్మైకదినాశాచం
 తత్పత్నాన్యస్నానముచ్యతేదశాహాత్పరతఃకన్యామరణంశూయతేమదితశా
 చంతద్దినంపితౄణాన్యేభామితిస్వయంధి । పుత్రిధగిన్యాదివ్యతిక్రమి
 యేతుదశాహాభ్యంతరస్నానమవేతితత్రైవోక్తం॥

శ్లో॥ మరణంత్యసపిందానాందశాహాచేద్భూషిఃపుత్రం । తతఃస్నానైసశు
 ద్ధిస్నాన్యదింధమౌవిదోవిదురిత-వతేహంచచనానాంఅస్యః బనెవ్వసుదాహ
 రణాత్ముషికర్తృకత్వస్థరణాభాశాశ్చ-పామూఙ్యంసందిగ్ధమేవ-అచార
 స్తుశిష్టానామాద్రాణాంకేహాచితేతద్వచనానుసారేణైవద్యత్యతే - మరణం త్య
 సపిందానామితివచనంతుస్త్పతినిబాధసంవాదాద్భిమానం- పాతుభట్టియా
 దాతుపక్షిణివిషయేవిశేషఉక్తః-తత్రహితంవచనముచాహ్యతం॥

శ్లో॥ దేశకాలవ్యవాయేపిపక్షిణినేవహీయతే । సంపూర్ణైవతుకత
 వ్యాగతైవకవకసత్తైరపీత - తథాచతదీత్యాపక్షిణివిషయేయావజ్జీవంపక్షి
 ణ్యాశాచమేవసత్వకాంతేసంకాచః-తథాచపక్షిణివిషయేద్వాపక్షిణీ
 కాలేతికాంతేస్నానమేవయావజ్జీవంపక్షిణిత్వపరః-కక్షి-శతకానుసారితాం
 తుపక్షిణికాలేతికాంతే దశాహాభ్యంతరవికకాలః - తదూర్ధ్వంకుస్నాన
 మాత్రమిత్యేకవిషపక్షిః । తథాదేశకులధర్మస్తదాచరణీయం పుత్రాదివిష
 యేవిశేషాదర్మప్రవృత్తాదర్శితః॥

శ్లో॥ పుత్రస్యభవయాదూర్ధ్వంమరణంశూయతేయది । దశాహాత్పర
 తోయావదబ్దంస్యాత్త్రిదినంతథా । అబ్దాదూర్ధ్వంకుస్నానమాత్రం దతిరిక్తా
 శాచేమానాభానాత్అకృతక్రియేతుఅబ్దాదూర్ధ్వమపిత్రరాత్రం॥

శ్లో॥ మౌపత్న్యమాతృమరణస్తశాహాచ్ఛేద్భూషిఃపుత్రం - ప్రథభేతుక
 తవ్యంత్రిదినంచాదపక్షిణీ । పితృపత్నాన్యమతీతాయా మపుత్రాయాంతు
 నైయదిసంవత్సరేవ్యతీతేపిత్రరాత్రమశుచిర్భవేదితిధరం । త్రరాత్రమసంవత్సరా
 పత్న్యమాతృవిషయంసస్మైవసంశుక్తృత్వాత్ । అత్రసువత్సరాదర్వా
 గ్దశరాత్రంతతఃపరంత్రరాత్రం-తథాచవిరసరాశేయే॥

శ్లో॥ ప్రాగబ్దాజ్జననీ సమందిశతుత స్నేహోదకాదిక్రియాం తస్మాత్తూ
 శరిగామూత్యమరణంకుత్వాసదాఘంత్రిహమితిఅత్రప్రోదకాదిక్రియా
 సమభివ్యాహరాదకృతక్రియావినివత్సజ్జమ్యతేతతకేతుకృతక్రియవిషయేసాప
 త్యమాతృసంవత్సరాదూర్ధ్వమేకరాత్రమిత్యుక్తం - తద్ధానిదదేశేవిష

యం - దంపత్యో స్సపత్నినాంచ పరస్పరం పితృ వదతి క్రాంతా శౌచం॥

శ్లో॥ మౌతాపితౄణాం ధాశౌచం దళాహంక్రియతేనుతైః । అనకే బ్రహ్మ
దంపత్యోస్తథైవస్యాత్పరస్పరమితీధమకప్రవృత్తివచననదంపత్యోః పరస్ప
రం పితృ వదతి క్రాంతా శౌచవిధానాత్ ॥

శ్లో॥ ప్రాపితభాగ్యమరణే దత్తపిండోదకక్రియ - త్రిరాత్రం సూతకం
తత్ర దళాహంపుత్రభాగ్యయోరితి ప్రతీనపివచననభార్యాయాః పుత్రతుల్యా
తిక్రాంతా శౌచవిధానాశ్చ ॥

శ్లో॥ అశౌచేవ తిలకమౌనత్యునదాహంక్రియాయది - ఇత్యుదాహరిత్య
మాబృహస్పతివచనన దంపత్యోస్సపత్నినాంచ పుత్రతుల్యాతి క్రాంతా శౌ
చవిధానాశ్చ స్త్రీస్యధాసాశేపుత్రస్యభాగ్యాయాశ్చ పితృవిషయపతివిష
యేచపునదళాహనాశౌచముక్త్యాపత్యాపునస్సంసాశేపత్యుత్తైచ మ
త్యభిధానాచ్చ తస్మాద్దంపత్యోస్సపత్నినాంచ పరస్పరం పితృ వదతి క్రాంతా శౌ
చం - సపత్ని దమ్మతి మాతాపితృ వ్యతిరిక్తవిషయేతిక్రాంతా శౌచమేకదేశవిష
యం - దేళాస్తరేతుస్మానమూత్రిం ॥

శ్లో॥ దేళాంతరమృత, త్రుత్వాక్లి బేవేఘననీయతా । మృతేస్మానేన
శుశ్మనిగర్భస్రావేచగోత్రిణ్యతి - యాజ్ఞవల్క్యస్తరణాత్ । దేశ్చానరలక్ష
ణమహామనుః ॥

శ్లో॥ మహానద్యంతరంయత్రగిరిర్వావ్యవధాయకః । వాచోమత్రేవిభి
ద్యంతేతద్దేశాస్తరమౌచ్యత ఇతి । బృహస్పతిస్త్యన్యథాలక్షణమహా॥

శ్లో॥ దేశ్చానరం వదంత్యస్త్యేపప్తియోజనమాయతం । చత్వారింశద్వ
దంత్యస్త్యే త్రింశదనైతక్రైవచేతి । ఇదం మహానదీవ్యవధానాదీకం సజ్యమపిదే
ళాంతరేత్వే ప్రయోజకమితి విజ్ఞానైశ్వరాదయః - స్మృతిసాధనవ్యవహారా
దయస్తుబృహస్పతినోక్తంయోజనవ్యవధానమేవదేశభేద ప్రయోజకం - న
శుమహానదీవ్యవధానాదికమితి ప్రసంగాదిత్యాహం ॥ అచారస్తుబృహస్పతి
వచనానుసారేనైవ - మహానద్యోవామనపురాణే ప్రదర్శితాః ॥

శ్లో॥ గోదాపరిభీమరథీకృష్ణవేణీచజాహ్మపీతుం గభద్రాసుప్రయా
గాకావేరిసతనామిలో । దుగ్ధోదానభినిరేవా నిభిధాకలభస్వనా । అన్య
తపిమహానద్యస్సహ్యమూలాద్వినిగతా ఇతి - పరతాస్తు ॥

శ్లో॥ శ్రీశైలం హిమవాన్తేరుమైకనాగోమలయస్తథా । ఋషభః కూ
ంజైలస్సహకూటస్తథైవచ । గోవర్ధకనశ్చగోకర్ణోనీలచ్చకశుభస్తథా । స్వ
గోగోవింశ్యశ్చమందారోవిఖ్యాతాః పర్వతా అమితి ॥

శ్లో॥ దశాహంతపునరాహౌషాచ్యుద్ధిరశాచినాం తదూధాన్యం ద
హనెపూర్వమశౌచస్యాగ్రహేత్త్యహం ! అమంత్రపూర్వం దగ్ధానామజ్జడై
కల్యణేషిణాం అథభావమృతానాంచపునర్దహనమిష్యతే మస్త్రీవత్సంసృ
తస్యాపిహ్యసమప్తాదకస్యతు । అంధాన్యశేదినాదూధాన్యంపునరాహౌషా
విధీయతే । దేశాంతరమృతానాన్తరాభిర్వావివాదిభిః । తేషామంగంపలా
శాద్యైకృత్వాదేహంపునరదహేత్ । శవవత్ప్రీతిపత్రిశ్చలద్యాగ్నిస్సశకానం
విమరిత్యాదివచనైః పునరాహౌషావిహారిః । తత్రదశాహాన్యంతరేపునర్దహ
నపుత్రాశాంచ దశాహాశేషాదేవశుద్ధిః - దశాహౌషాన్యం పునరదహ
నెపూర్వమగృహీతా శౌచానాంజ్ఞాతినాం త్రిరాత్రీంపుర్వమేవాశౌచగ్ర
హణేతుమవినాస్తి.

మూ॥ అనెకాభ్యాత్వయేపిస్యాత్పునరదహనసూతకం॥

వ్యా॥ అగృహీతాశౌచానాంజ్ఞాతినాం బహుసంవత్సరాత్వపిత్తిరా
త్రీంపునరదహనాశౌచమిత్థంకః । పూర్వోక్తస్యసంవత్సరాదూధాన్యంసద్య
శ్చౌచస్యకృతక్రియవిషయత్వాత్ - కతుర్విశేషమహం.

మూ॥ ప్రాగ్గ్రహేపితదాకతుఃస్త్రిదివాశౌచమిష్యతే।

వ్యా॥ కతుఃపూర్వమశౌచగ్రహణేపునరదహనతీరాత్రమస్తి
కేచిత్తుకతురకతుశ్చ సంవత్సరాదూర్ధ్వమేకరాత్రం పునర్దహనాశౌచ
మిత్యహం - యథాచారస్తథాగ్రాహ్యం - పుత్రవిషయేవిశేషమహం.

మూ॥ కతాపుత్రోయదితదాత్రిదినంపాగ్గ్రహేనతి ।

ప్రాగ్గ్రహేతుపూర్ణంస్యాదితిధమవిదోమిహం॥

వ్యా॥ కతాపుత్రశ్చేత్రధాపూర్వం మరణప్రభృతివా శ్రవణప్రభ
తివాదేశవిప్లవేనద్రవ్యాభావేనవాఅన్యేనవాయేన కేనచిన్నిమిత్రేన సర్వా
త్తనాబహు ప్రయత్నై రపిమాతాపితౌ స్సద్యయేవప్రేతకృతంకతుకమ
శక్తస్య మరణప్రభృతివాశ్రవణప్రభృతివాదశాహౌషాచనియమన్య
తస్థితః సదశాహవిధ్యుషవప్రేతకార్యకరణసమథా శ్చేత్రదాతద్దేవేణ
శుద్ధిః తదూధ్యుక్తిరాత్రమేవ పునరదహనాశౌచం • యస్యతు పూ
ర్వమశౌచగ్రహణంనాస్తి తస్యమాతాపితౌః పునరదహనేపూర్ణమేవాశౌ
చం-అస్థిదహనేవిశేషమహం॥

మూ॥ అస్థిదాహేతుసర్వేషాంపూర్ణమశౌచమిష్యతే।

వ్యా॥ అస్థిదహనేపుత్రాణాంజ్ఞాతినాంచపూర్ణమేవాశౌచం- దశా
హమధ్యేతుశేషాదేవశుద్ధిఃఅహితాగ్నివిషయేవిశేషమహం॥

మహాపాలాశదహనేపిన్యర్పుర్వమేవాహితాగ్నిమ్।

వ్యా॥ అహితాగ్నిమ్మృతేషుపాలాశవిధావపిప్లుతాణాంజాతీనాం
శత్రుణామివాహితం-అత్రైతీనిసిఃసూ॥ అహితాగ్నిశ్చేత్ప్రపసక్త్రయే
తిపునస్సంపారంకృత్వాశవచ్చౌచమితి - ప్రత్యక్షశవదహనభవదశాహన
శుద్ధిరిత్యధః । అహితాగ్నివిషయేబ్రహ్మపురాణం।

శ్లో॥ అహితాగ్నేదాహస్తకార్యోగృహ్యగ్నినాద్విజైః । తదభా
వేపలాశోత్థేపజైఃకార్యంశరీరకం । శవంపణామయందద్వాత్రిరాత్రీమశు
చిధావేదితి- ఇదంపుత్రాప్యతిరిక్తవిషయం- పుత్రవిషయత్వేపూర్వవత్. గృ
హీతాశౌచవిషయం - స్మృత్యంతరేపి॥

శ్లో॥ దద్వాస్థిపిత్రాఃపుత్రస్తుదశాహంసూతకీభవేత్ । తయోఃప్రతికృతీ
దద్వాత్రిరాత్రీమశుచిధావేదితి - ఇదమపిత్రరాతంపూర్వగృహీతాశౌచవిష
యం- దేవరాషి॥

శ్లో॥ దద్వాస్థిపిత్రాఃపుత్రీస్తుదశాహంసూతకీభవేత్ । తయోఃప్రతికృతీ
ద్వాశవచ్చౌచమివ్యతభిప్రత్యక్షశవదహనభవదశ రాత్రమిత్యధః । ఇద
మగృహీతాశౌచవిషయం అహోమూతాహోవి పాలాశవిధావప్యగృహీ
తాశౌచస్యదశరాత్రమేవ- తిధాచస్మృత్యంతరేః

శ్లో॥ నిరంపణామయందద్వాత్రిరాత్రీమశుచిధావేత్ । మాతాపిత్రా
దశాహంస్యాదస్థిదాహేతిధైర్యచేతి - యత్తు॥

శ్లో॥ ఆశౌచచాంశికసాదేప్రదాహేశేమాచ్ఛుద్ధిగృహీశ్చేత్త్రిరా
త్రాత్పుత్రీస్యాపిపూగశౌచ గ్రహశ్చేన్నచేతిస్యాన్యత్రసంపూర్ణమ
మరితి-వచనం- తిచ్చిష్టచారివిరోధాదనాదిరణీయం-చైకశ్చేషుపదాధే
షుశిష్టచారిస్యనియామకశ్వాత్-గృహీతాశౌచపుత్రవిషయేవ్యవర్తత॥

శ్లో॥ ప్రమితపిత్రికపుత్రప్రబేధ్యోదహికమూచరేత్ । యదికరుణాశ
క్తశ్చేదాశౌచనియమాన్వితః । అదశాహందధోధ్వంవాయదాకార్యమ
స్తదా । త్రిరాత్రీంసమతిక్రమ్నశ్రాద్ధంకుర్యాద్గృహాఽభిదాహకన్యేదమాశౌ
చమితరేహం నివద్యతే । కాలాతివృత్తివిషయే యద్యర్హగపిత త్సమమ
3- యత్తు॥

శ్లో॥ గృహీతేపూర్వమాశౌచేషితుశ్చసంసృతస్యతు । దాహేదిపున
రాశౌచందశాహమితికథ్యతభివచనం- తదిష్ఠిదాహవిషయం- జ్ఞాతివిషయే
స్మృత్యంతరం॥

శ్లో॥ పూర్వంగృహీతాశౌచానాంపునదహనేత్వమంతస్త్రిష్టవిత్

దాశాశాచము నురబ్రవీదితి - పూర్వమాశాచగ్రహణేడదకదానన
 కృతేతశాచంకిమవినాస్తి - పూర్వముదకదానాభావేగృహీతాశాచానామపి
 జ్ఞాతీనాంత స్తికపునదహనేడదకదాత్యుశామక రాత్రీ మాశాచమిత్యర్థః -
 అస్మిహాశాశాచానాంత పునదహనేతిరాత్రి॥

శ్లో॥ దశాశాచ్యకతోయస్యపునస్సంసారోగీయా॥ ఆనేకాబ్దేపినర్వ
 హంబిదిసంభావకంభవేతి-ధమంప్రస్థత్రివణాత్ యత్తు॥

శ్లో॥ అతీతేభ్రతుసంసారశేషకాహంబింశదశయేత్ । శ్రాద్ధంబద్యా
 ద్విశ్రియేహ్ని శ్రీశ్రియేహ్ని సంపదసమితి॥ గగనవనసహారకతుశ్చసంప
 త్సర త్పరంపునదహనేషిక రాత్రీవిధానంతద్వైకత్వసంబోధ్యం- యథాచా
 రస్తథాచరణీయం । అత్రప్రసిద్ధతశచదహనేపునదహనేవాసపిండనామ
 సపిండనాంబాద్యదాశాచంతర్వర్తమాహిజాగ్ని సమయేదహనకృత్యే
 చాచరణీయం- అనాహితాన్నివిషయేమగలప్రభృతిగావ్యం- తథాచపార
 శ్రవిషవిద్యుజ్జలాధిభిః । చండాలైరథవాచోరైనిహతోఽలకృత్యేచిత్ । త
 స్యదాహావీకంకార్యంయస్తాన్నపతిస్తుసభితిఅంగిరాఅపి॥

శ్లో॥ యదికశ్చిత్ప్రమాదేవబ్రుయతేక్షుర్గదకాదిభిః । తస్యాశాచంబి
 ధావశ్యంతతకవాచోదకక్రియేతి । విహితేభ్యగ్వాది మరణస్తృతిమతి॥ రా
 త్రాశాచముక్తం- తత్ర-లియుగేంతకవ్యం- తాదృశభృగ్వాదిమరణస్యకలి
 సమయేమగ్నిదిశ్వాత్ సంగ్రహస్తు॥ జ్ఞాతీనాంమరణంబదశాహమధ్యక్షతం
 చేద్దశాహశేషమితి॥ దశాహమాధ్యక్షతం మాసత్రీనుమధ్యక్షితరాత్రీం-
 తేనష్టదాసమధ్యక్షిణీ- తత్రసంవత్సరసర్వంతేకరాత్రం- సంవత్సరామా
 ధ్యక్షంతున్నానమాత్రి-గత్యేకపక్షం- అధవానవమీనామాధ్యక్షమేవన్నా
 నమాత్రిం - తిత్తపరంపక్షం- త్రరాత్రాశాచినాంమరణంబిరాత్రీమధ్యక్ష
 తంచేత్తచ్చేషేతుద్ధి- త్రిరాత్రేతికాంతేన్నానమాత్రిం పక్షిణ్యాశాచినాం
 తుమరణంపక్షిణీమధ్యక్షతంచేత్తచ్చేషేతుద్ధి- పక్షిణికాలేతిక్రాంతేన్నా
 నమాత్రిమధ్యక్షపక్షం॥ యావజ్జీవంపక్షిణీత్యపరంపక్షం- యథాచారస్తథా
 చరణీయంపక్షాశాచినామక రాత్రీతిక్రాంతేన్నానమాత్రిం - మాతా
 ప్రివిషయేదత్తకన్యాయాదశాహాధ్యంతరేతిరాత్రం - తదూధ్యక్షంపక్షిణీ
 తిత్తమప్రవృత్త్యససారిణః - త్రిరాత్రేతికాంతేన్నానమిన్ద్యవ్యే - బహుః
 పుత్రికాభగినీభాగ్యేవిషయేతత్ప్రతియోగినాంబదశాహాధ్యంతరే-పక్షిణీ - త
 దూధ్యక్షమేకరాత్రీమితిథనుప్రవృత్తిపక్షం - యావజ్జీవంపక్షిణీత్యపరంప
 క్షంపక్షిణికాలేతేన్నానమితిప్రతియః- పుత్రవిషయేతిదశాహాదూధ్యక్షం

సంవత్సరపర్యంతంత్రరాత్రంతదూర్ధ్వంతున్నానమాత్రంపిక రాత్రమితకేచిద్య
దంతి-అకృతక్రియేపుత్రేసంవత్సరాదూర్ధ్వమపిత్రిరాత్రమిస్తి-సాపత్స్యమా
త్సమరణేసంవత్సరపర్యంతంత్రరాత్రం-సంవత్సరాదూర్ధ్వంయః-జ్ఞేవంపతీ
ణితస్యాఅకృతక్రియత్వేలనపత్వత్వేచసంవత్సరాదూర్ధ్వశరాత్రం-తదూర్ధ్వం
తిరాత్రం - ఇదంచసాపత్స్యమాతురాశౌచలత్రింశద్వ్యోజనదేశవ్యవభానే
పిథవతి - అనుపనీతానాంజ్ఞాతీనాంభాప్యతాం-పుత్రాణాంవామరణతత్ర
దాశౌచమధ్యేనవణతచ్చేషేణశుద్ధిః - తత్రదాశౌచకాలేత్రాంతేతున్నా
నమాత్రం - మాతాపిత్రోమకరణతయోరకృతక్రియత్వేచయావజ్ఞేవందశ
రాత్రం - కృతక్రియత్వేతువింశతివషణపర్యంతందశరాత్రంతదూర్ధ్వంతుత్రి
రాత్రందశాహమధ్యే శ్రుతంచేత్తచ్చేషేణశుద్ధిఃద్రావిడానాంతుసంచయనా
త్పూర్వంమాతాపితృమరణేశ్రుతేశేషణశుద్ధిః తదూర్ధ్వంశ్రవణప్రభృతిదశ
రాత్రం - దంపత్యోస్సపత్నీనాంచపరస్పరంమాతాపితృవణేవదశరాత్రాది
కం - ద్రావిడాస్తుసంవత్సరానంతరమేవపిత్రోరకృతక్రియత్వేపుత్రాణాంత్ర
రాత్రమిత్యవశః- తత్రాపికనష్టస్యత్రీరాత్రం- శ్చేష్టస్యదశరాత్రమితకేచి
త్ - అత్రసపత్నీదంపతిమాతాపితృవృత్తిరిక్తానాం శ్రంతవ్యోజనవ్యవభానే
శాంతరమరణేన్నానమాత్రంతత్రీవదశాహమధ్యే శ్రవణతచ్చేషేణ శుద్ధిః-
పూర్వోక్తానామేతేహంవంశేనచిన్ని మిత్రేయదామంత్రవత్సనదశహనం
క్రియితేతదావహుసంవత్సరాత్సవపిటగృహీతాశౌచానాంజ్ఞాతీనాంత్రరా
త్రం- సంవత్సరాత్సరమేకరాత్రమితకేచిత్ - పూర్వమేవాశౌచగ్రహణేషు
పునదశహనసమయేతేహ మాశానదినాస్తి పూర్వంతలోదకాభానేతిలోద
కార్థమేకరాత్రమాశౌచమిస్తి- కర్తుమస్తుపూర్వమాశౌచగ్రహణేషునదశ
హనసమయేత్రిరాత్రమస్తేవ - కర్తాపుత్రశ్చేద్దిగ్యపూర్వమాశౌచగ్రహ
ణాభానేదశరాత్రం - ఆశౌచగ్రహణేషుత్రిరాత్రంఅగ్నిదహనేతుదశరాత్రం
యదాతుదాధకదశాత్సవదశహనంకాలాంతరేరివ్యతితదాస్తేనైవంధు
భిస్సస్వస్వాశౌచం దీపకదానంచదభికస్తంభేపూర్వ మేవవశానామధ్యేకస్త
వ్యం-దశాహపిష్టాణాం శ్రుతంచేన్నకతావ్యం - కింసంభవద్ధాభిసమంసంసృ
దాకతకవ్యం - దశాహమధ్యేనైవంచేతాతావ్యంకేహంపునదశహనంసమ
యేకిమపినాస్తికర్తుమస్తదాసంత్రరాత్రమిస్తి - తవచహుసంవత్సరాత్సవపి
భవతినంవత్సరాత్సరంకర్తుంకర్త్యకరాత్రమితకేచిత్ దశాహమధ్యేపునదశ
హనంచేత్పుత్రాణాంజ్ఞాతీనాంచశాహణేమిత్రేవతద్ధి - అహితాగ్నేస్తుసం
సార-మద్భుర్వం పుత్రాణాంజ్ఞాతీనాంసంసార్య మాహితాదంతాస్త్యవశే

తుప్తనకకాశానపగ్నీయేనాశోచందశరాత్రం - తచ్చాస్థిదమానేనాశోచిహ్నా
చసమానం - అనాహితాగ్నేస్తుప్తాస్థిదమానేనల్పేషాండశరాత్రం - పాలాశవి
థాతుత్రి - త్రంత్రంసపిండానాంతుమతులాదీనాంఅహితాగ్నివివసగరః॥

శ్లో॥ అహితాగ్నేస్తుదమానాద్దశాహశోచమిచ్ఛతే । అనాహితాగ్నే
మకరదాస్యసదాహూదాభవేత్ । ఆశాచేవతరయానదేత్రస్యమేవ
విశుష్కతి । గతేశ్వాశాచేదవశేపుసదాహూయదాభవేత్ । ముగ్ధాదిగృ
హీశస్యతిరాక్రాచ్చద్ధివ్యతే । అగృహీతస్యపుత్రస్యసంపూర్ణాశోచమి
చ్ఛతే । దుర్బుతానాంకదాశాశంసబహుస్తువానాశుద్ధినికచాశోచం
శుద్ధింలభ్యాప్రదాహుతే । కదాచీచోదకంపిండమాశోచంశాశగ్ధమేవశేషి
అశుద్ధిదస్యశ్శత్రవం - ఆశోచకమానధికారగ్ం - శుద్ధిఃప్రాప్త్యత్రవా
నాయుగబిభౌంశ్శుతస్యహమకరగమితిమరిగతుః - అత్రరథనశ్లో
కాభకమహితాగ్నివివయనాస్యతే । అనాహితాగ్నేరిత్యుపకమా
తే - షైతీచసేరసి॥

శ్లో॥ అసగ్నిమకరతాగ్రింశేరాశోచమీద్విదాతిహ । వాహసగ్నిమ
తోవిద్వాద్విదేశస్థేఘ్నతేనతీతి । అంగిరాఅసి॥

శ్లో॥ అసగ్నిమకరతాగ్రింతేస్సాగ్నేసంసారకమణిశుశ్శంసంచ
యనంనాసన్స్రతాహస్తుయథావధీతి । సంచయనందహసగ్రభ్యల్లైలతీహీ
ణుచతుర్థాకదిదినశేషుశ్శేషశ్శుభ్యత్రైత్యం - తస్మాదాహితాగ్నేర్వాగ్ధవత్సం
త్రైత్యసంసారోనస్త్రియతేశావత్సంక్రాంతిహాసిత్యైవమితిక కమకలోహో
వాస్తీయదాహవిజ్ఞానేవ్యేరఃఅహితాగ్నిపితరిదేశాంతశ్శుతేతస్మత్తాదీ
నామసంసారరాశ్యంథ్యాదీకమకలోహోవాస్తీశ్శుశుసంభేయమితి - అనా
హితాగ్నేస్తుపునదకమానాహ్వార్యం - జ్ఞాతీనామశోచంకృతాశ్శతంచేత్తి
లోదకపవిత్రేయం - అన్యధాపుత్రేపునకహంససంయోగావాంతిలోదకా
ధకంకరాశమశపుచమస్తీ - ఇదంచదశాశంశశ్శ్రేణిశేదీతవ్యం - త
దూర్వకంతుశ్శేషభువనహానాత్ప్రగోశపునంశకతకవ్యం - కింతుపు
నకకమానంపథ్యైరఃరాత్రీమతిస్త్వత్కథాసాచేద్రతిపాదితః - సవత్సినాం
దంపత్యోశ్శృపగస్పరంపిశ్యవత్పురదాసోనాశపుచహమాబృహస్పతిః॥

శ్లో॥ ఆశాచేవతరయానదేపునకమాశియామితి । శచ్చేశేగవిశుద్ధి
స్సాగ్ధిదశితేసూరికంభవేత్ । దశాహదియధావణంపితో - శోచమాచ
రేత్సంశ్చినాంబుధోజ్ఞేయండంపశ్శోశృపరస్పరం । సపిండానాంత్రిరాత్రం
స్యాదిత్యువాచప్రజాపతిః॥ అత్రపూర్వోదాహృతేషారసురవచనేదుమ్మ

తానానాశౌచం సకతకవ్యమిత్యదు క్తం తద్వృద్ధిపూర్వక దుమారగవిషయంతథాచయస్త్రికవ్యాపారక్రియయాజమరగవ్యసేచ్ఛయః । సంశయోనాస్తీతవ్యాపారప్రపుత్రస్యమరజేనద్యః ప్రేతకృత్యమాశౌచంసకతకవ్యప్రమాదాదర్శితమమరజేతునదోషః - తస్యసద్యవప్రేతకృత్య మాశౌచంచకతకవ్యం-అగ్రబ్రహ్మపురాణం॥

శ్లో॥ శృంగీదంష్ట్రీనఖవ్యాభవివహ్ని మహజలైః । సుమారాశ్మరీహతకవై శ్శికుర్వక్రీడాంమృతేస్తుయః । నాగానాంవిప్రియంతుర్వకదగ్ధశ్చాప్యభవిద్యుతా । విస్ఫూహితాశ్చయెరాజాచాగ్ధదోషేణకుతచిత్ । పరదాక్షాచూరంతశ్చరామాత్రస్వతీభీకతాః । అసమానైశ్చసంక్షేపైశ్చందాలాస్తశ్చవిగ్రహం । కృత్వావైవిధితాస్తద్వచ్చందాలాదీకసమాశ్రితాః క్రోధాత్పాప్రియంవివహ్నింశస్త్రముద్బంధసంజలం । గిరివృక్షపపాతలంచ యేకుర్వంశినరాధయాః । మహాపాశినోయేచపటితాస్తైవకీర్తకాః । పతితానాంనదావాస్సస్యోగ్ధకంనాస్తిసంచయః । సచాశ్రుపాతఃపిండ్రోవాకార్యంశ్రాద్ధాదికంకృచిదితియమోఽపి॥

శ్లో॥ చందాలాదుదకాత్సవ్యాద్విషాద్భావైర్ముతానపి । దంష్ట్రీనఖశ్చపశుభ్యశ్చమగంపాపకమకథాం । ఉదకంపిండదానంచప్రేతోభ్యాచప్యగీదీయతే । నోపతిష్ఠతితత్సర్వంంతరిత్యైవినశ్కేతి । నాశౌచంనోదకంనాశ్మినదాహాభ్యంతకమచ । బ్రహ్మచందహతానాంచ పశువ్యాపితలధారణము । బ్రహ్మచందోబ్రహ్మశాసః- అభిచారోవా- కటశబ్దఃకేవలమనయోగ్య భూమితివాచకఃఅయంచాశౌచనిషేధఃసంవశ్చరాత్పూర్వమేవ సంశయరామాధ్యవప్రాయశ్చిత్తంకృత్వానారాజుబలించ కృత్వాపునమకంత్రవత్సంసారరఃకతకవ్యః-శిదానీమేవసర్వేహంయథాయథమాశౌచంయస్తుచంవత్సంపర్వంతంకాలప్రతిహంకతుమశక్తస్సద్యవప్రేతకార్యకరణమచ్ఛేతి-తేనసంచణణితంప్రాయశ్చిత్తంకతకవ్యంఏవంత్రిమాసాదిషు ప్రాయశ్చిత్తశారతశ్చమస్తీభీశదుపసాగనం అస్తత్కృత ధమకచితామశాస్త్రవ్యయం- ప్రమాదతో దంష్ట్రాగ్నిభివశగణంతువదుమకరణం - తతాశౌచంచ ప్రేతకమచసద్యఃకతకవ్యమేవ-తథాచబ్రహ్మపురాణం॥

శ్లో॥ ప్రమాదాపివశ్శంకసుకస్తాద్విధిచోదితః । శృంగీదంష్ట్రీనఖవ్యాయేదహనప్రభృతీస్త్యాశౌచకాలతత్కృత్తి । అసహితాగ్నివివయేతు మరణదినపీఢ్యతీస్త్యాశౌచ కాలతత్కృత్తి దుమారణంచే దాహితాగ్న్యనాహితాగ్నిర్దుభయకారపి పునరదహనాత్పూర్వం పుత్రాదాం జ్ఞాతీనాంచా తా

౬౨ అనేకాశాచసన్నిపాతాశాచనిర్ణయః.

చంపాస్తికింతువునడచానప్రభృత్యేవాశౌచం అబుద్ధిపూర్వకదుమకరణ
తుమరణప్రభృత్యేవసర్వేపామాశౌచం సద్యఏవసంసాగరశ్చకతకవ్యభితి

ఇతిశ్రీవేంకటాంబాగర్భాసంభూత శ్రీసుబ్రహ్మణ్య సుధీపర విరచితా
యా మధీనవపడతీతి వ్యాఖ్యానం - ధర్మ ప్రదీపికాఖ్యానా మతిక్రం
తాశౌచనిర్ణయః॥

మూ॥ అనేకాశాచసంసారేచాధ్యబాధకతాధవేత్;

యగసత్సన్నిపాతేతుతంత్రమేవవిధీయతే॥

వ్యా॥ ఏకాశౌచానువృత్తి దశాయామశౌచాంతర నిమిత్తప్రాప్తాన
త్యూహానప్రకారేణ బాధ్యబాధ్యకతాధవతి - ఏకస్మిన్నేవదినేత్యనేకాశాచ
సంసారేతంత్రేణైవశుద్ధితంత్రపక్షేనమయోత్వావిమయోవాశౌచయో
రేకఏవదశరాత్రాదికాల ఉపకారాయపర్వాష్టినపుకకాకాలాంతరమాద
తకవ్యంతావతైవోధయమప్యాచరితంధవతి- బాధ్యబాధకతాయాంతు నై
వముధయానుగ్రహాకింశ్వాశౌచాంతరస్యనివృత్తిః క్వచిత్సంకోచః॥

మూ॥ అధికంవాసమంవాపిశావంసూరికబాధకం॥

వ్యా॥ సూతకాదధికకాలంతుల్యకాలంవా శావంసూరికబాధకంజననా
శాచనివర్తకం- శావమేవస్వకాలసమాప్తిసయంతమాచరణీయం॥

మూ॥ శావంతుబాధతేసూతిఃస్వయంచేదధికాధవేత్॥

వ్యా॥ సూతిజకననాశ్వావంస్వయమధికకాలంచేత్ - శావాశౌచంబాధతే
నివర్తకయతి-క్వచిత్సంకోచయతిచ॥

మూ॥ సజాతీయఘనసంసారేత్వధికంబాధదేల్పకం॥

వ్యా॥ సజాతీయయోర్జ్జ్వయోజకనాశౌచయోర్జ్వయో మకరణాశౌచ
యోవాబహువాంవా సజాతీయనాం సన్నిపాతే - యదధికకాలంధవతి
తదల్పకాలమాశాచంబాధతే॥

మూ॥ సజాతీయఘనయోస్సామ్యేపూర్వము త్తరబాధకం॥

వ్యా॥ సజాతీయయోరఘనయోః కాలతస్సమానత్వేపూర్వం ప్రాప్తనూ
శౌచం - ఉత్తరబాధకం పశ్చాత్పూర్వబాధకం - బాధోనామనివృత్తిః
క్వచిత్సంకోచః॥

మూ॥ న్యూనమపుత్తరాశాచకాలాధాధికకాలకం పూర్వమేవ
త్తరాశాచబాధకంస్యాదిస్సృతిః॥

వ్యా॥ న్యూనశుశ్కలకాలమపిసూవాశౌచం-ఉత్తరాశౌచకాలాధా
ధికకాలంచేదుత్తరాశౌచస్యబాధకంధవతి - యథాసప్తమసానప్రసవని

మి త్తకంస ప్రరాత్రాశాచంతన్ద్యపతితస్య దశరాత్రాశాచస్య బాధకంత
స్యదశరాత్రాశాచకాలార్ధకపంచదినాదికసప్తదినమావకాలవత్సత్॥

మూ॥దశాహంతమృతేబాతేపిత్రోభాతుశ్చతత్రతు॥

తచ్చేషేజైఃసావస్యనివృత్తిరభిధీయతే॥

వ్యా॥ బాతేశోజన్మదశాహద్వంతరే మృతేసతి- మూతాపిత్రోర్భా
తుశ్చదశాహశేషేజైఃపశిశుమరణాశాచనివృత్తిః- సతుదశాహమభ్యేనివతక
తే-నచదశాహరోధ్వమనువతకతే॥

మూ॥పూర్ణాశౌచేరాత్రిశేషేపూర్ణాశౌచాతరంవిశేత్॥

సూవాదూర్ధ్వకంద్విరాత్రంస్వాద్యామశేషేత్రిరాత్రకం॥

వ్యా॥ పూర్వప్రాప్త పూర్ణాశౌచే అహూరాత్ర శేషేస్థితే పూ
ర్ణాశౌచాంతరంయది పాప్నోతి - తదా- పూర్వాశౌచా దూర్ధ్వకంత్రి
రాశౌచం ద్విరాత్రమనుష్ఠేయం - పూర్వస్త్రిపూర్ణాశౌచే యామశే
షేస్థితేసతి - అష్టమయామోపక్రమప్రభృతి సూర్యోదయా దవాత్మన
పూర్ణాశౌచే పాప్తై - పూర్వాశౌచా దూర్ధ్వముత్తేశౌచం త్రిరాత్రం
త్రిరాత్రాద్యా శౌచేమ నాయంవిధిః తత్త్రిపూర్వజైఃశుద్ధిః - అతోదశరా
త్రాశౌచేరాత్రిశేషే త్రిరాత్రాద్యాశౌచసంపాతేతస్యనివృత్తిరేవః- సతు
దినద్వయాదికంతత్రభవతి॥

మూ॥శాపమృతస్యపుత్రాణాందాహకస్యచనాన్యవఃనివతకతే

తథాన్యస్తాపిత్రోవాపైతిసూతకం॥

వ్యా॥ మృతస్యపుత్రాణాం మృతశవదాహకశ్శచ శావాశౌచం- పూ
ర్వస్తాద్వాపరసాద్వాఅన్యస్తాదాశౌచాన్ననివతకతే - తథాపిత్రోస్సూతకం
జననాశౌచం అన్యస్తాదాశౌచా నాపైతినివతకతే - పుత్రోజాతేమూతా
పిత్రోజననాశౌచం- తన్ద్యపతితా త్సూర్యోపక్రాంతాచ్చ జననాశౌచా
న్యరణాశౌచాద్వాసనివతకత్వభవః ఉరిలగ్నమెతతోసంక్షోచంచ నప్రా
ప్నోతీతిమంతవ్యం॥

మూ॥పిత్రోరాశౌచమూఖ్యాతమన్యాశౌచస్యబాధకం॥

వ్యా॥పితృమరణాశౌచాదన్యాశౌచంనివతకతత్వభవః- సంక్షోచంచపా
ప్నోతీతిమంతవ్యం॥

మూ॥పిశురాశౌచమభ్యేతు మూతాయదిమృతాభ్యవేత్

సిత్రాశౌచంసమూపాద్యమాత్రాశౌచంతుపక్షిణే॥

వ్యాపిత్వదశాహమధ్యయతాయదిమృతాభవేచ్ఛేత్-పితృదశాశా-

శాచంసమాప్య-తతఃపక్షిణీంసూత్రాశాచంకుర్యాత్॥

మూ॥ పరివృతాతుయూనారీభతాశాచమనుగచ్ఛతి॥

దిరాంతరేన్మృతావాపిపక్షిణీనధవేత్తదా॥౨౨౨॥

మూ॥ మాతురాశాచమధ్యేతుపితాయదిమృతాభవేత్॥

పీతుఃప్రయాణాదారభ్యపుత్రాణాం దశరాత్రకం॥

వ్యా॥ సూత్రాశాచస్యమధ్యేపితామృతశ్చేత్-పితృమరణాచార

భ్యపుత్రాణాం దశరాత్రకంసూతాశాచంధవతి॥

మూ॥ మాతురదేశాంతరవృత్తిఃపితృశాచేతుతాయది॥

కృత్రికియాయామాశాచంపితృశాచేనగుర్యతి॥

అకృతాయాంకియాయాంతుపూర్వపక్షిణీభవేత్॥

వ్యా॥ పితృశాచమధ్యే దేశాంతరగత మాస్తిమరణశ్చిదేమాతరికృ

తక్రియాయాం సత్కాం-మాతాశాచం పితాశాచేన సహనివర్తతే-అకృ

తక్రియాయాంతుపితృశాచంసమాప్య అనంతరంమాతుః పక్షిణీకరణవ్యా

మూ॥ పీతురదేశాంతరవృత్తిమాతాశాచేతుతాయది॥

ప్రవణాదిదశాహంతమాశాచంతుంధీయతే॥

యాశాచేనగుర్యతి॥ గురుగాలఘునధ్యేత్తులఘునానైనగుర్యతి విజాతీయ్య

వ్యా॥ సూత్రాశాచమధ్యేదేశాంతరగతపితృమరణశ్చిదేశేవగ్రహభ్య

తదశాహంపితృశాచంధవతి॥

మూ॥ మాతాపితృస్తుమరణానయ్యగవచ్ఛతే॥

తయోర్మృతగదాశాచంకుర్యాదితిపిశ్యతి॥

వ్యా॥ ద్వయారవ్యాశాచయోస్సస్తావోక్తమాపవగాదిత్యధికః-

అత్రమనుః

శ్లో॥ అంతరదశాహేస్యాశాచేత్పనమరణజన్తనీ-తావత్స్యాద

శుద్ధిర్విపోయానత్రత్స్యాదనిదేశమితి-యాజ్ఞవల్క్యే-పి॥

శ్లో॥ అంతరాజన్తమరణేశేమాహోధిర్మృతపితృప్రవచనద్వయేయ

ధాసంఖ్యంవిజ్ఞేయం-తిథాచసమానకాలయోజాతియ్యయోశ్చ ఆశాచ

యోసన్నిపాతేపూర్వేశుద్ధిరిత్యధికఃఅతఏవవిష్ణుః॥

సూ॥ జననాశాచమధ్యేయద్యపరంజననంస్యాత్తత్రపూవాశాచస్య

పరమశుద్ధితి-యమోపి-

శ్లో॥ జననేజననంచేత్సాన్తరణమరణంతథా । పూర్వకేమేగుభిః
స్యాదుత్తరాశౌచవజ్జనమితి - శంభాపి॥

శ్లో॥ సమానాశౌచసంపాతేప్రథమేనసమాపయేదితి - సమానత్వంస
మానకాలత్వం - సజాతీయత్వంచ - విజాతీయాశౌచసన్నిపాతేచతు
ర్వింశతిమతః॥

శ్లో॥ మృతజాతకయోగ్యోగేయాశుద్ధసాతుకథ్యతే - మృతేనశుభ్యతే
జాతంనమృతంజాతకేనవ్యతివత్త్రిశస్తతేస్సి॥

శ్లో॥ శాశాశౌచేనముత్పన్నసూరికంతుయథాభవేత్ । శావేనశుభ్య
తేసూతినన్సూతిశ్చావశోధనీతి - అంగిరాఅపి॥

శ్లో॥ సూరికేమృతకంచేత్సాన్తరణమేతత్సవిసూతకం - తత్రాధిక్యత్య
మృతకంశౌచంతుర్యాన్తసూతకమితి - ఇదంసమాధికమృతకసన్నిపాతవిష
యం । సజాతీయయోరల్పాధికయోయోగేయమితి॥

శ్లో॥ అఘమృద్దిశుదాశౌచంపశ్యమేనసమాపయేత్ యథాత్రిదాత్త్రై
కాంతేదశాహంప్రవిశేద్యరి - అశౌచంపునరాగచ్ఛేత్తత్సమాప్యవిశుభ్య
తీతి - ఉశనాఅపి॥

శ్లో॥ అల్పశౌచస్యమధ్యతుదీఘాశౌచంభవేవ్యది । నపూర్వేణవిశు
ద్ధిస్సాన్తరణ్యకాలేనైవశుభ్యతీతి - శంభా॥

శ్లో॥ సమానాశౌచసంపాతేప్రథమేనసమాపయేత్ - అసమానంద్వి
తీయేధర్మకరాజవచోయథేతి - హరిత్యోపి॥

శ్లో॥ శావాంతశ్చావతయాతేపూయోగ్యోగేనమానేనవాఅధికేనవా
మృతకేనజాతకస్యశుద్ధిః - సతున్యూనేనమృతకేన - తథాచహరితః॥

శ్లో॥ ఆశౌచసన్నిపాతేతుసమయోమృతజాతయో । నజాతకేనశు
ద్ధిస్సాన్తరణ్యకేనవిశుభ్యతీతి - సమయోరితివిశేషణేనన్యూనమృతకాన్తవా
కశుద్ధిరిత్యుక్తంభవతి - అత్రసమజ్యేషిమృతకస్యప్రాబల్యోక్తరధికత్వేప్రా
బల్యంరధికత్వేప్రాబల్యంక్షయముతికన్యాయసిద్ధం - తథాచసమస్యచాధికస్య
శావస్యప్రాబల్యంసతున్యూనస్యేతిద్రష్టవ్యం - ఏవంకేమచిన్నిబంధేషుప్రా
బల్యదౌర్బల్యవివేకకృతఃనిబంధాంతరేషుతున్యూనస్యాపిశావస్యప్రాబల్య
మిక్తం - గురులఘుత్వేతుసజాతీయయోగకాలాపేక్షయావిజాతీయయోస్తు
గ్రూపేతైవేన్యుక్త్యా కాలపరిమాణశారతన్యుమనవేత్త్యన్వతఏవపాబల్య
విభాజ్యేఇత్యుక్తంభవతి - ఉదాహృతంచతేష్విదంహరితస్యచనం॥

శ్లో॥ మరణోత్పత్తియోగేయగరియోమరణంభవేదితి - ఆత్రకాలస్య

మాణస్యమపాదానాత్వతవవగరియస్త్యదిగ్యోచయ్యతే - విన్నప్తంచకేమ
చిత్తవసేష్యవమేవప్రాబల్యమవగమ్యతే-తిథాదకత్వపురాణవచసం॥

శ్లో॥ జాతాశాచస్యచక్షేతున్యూనేవాతిత్వమపివా|జాతాశాచాన్మ
హ్నిష్యాన, ప్రతేనైవమభ్యతీతి-సంగ్రహకారోపి॥

శ్లో॥ దశాహమృతమధ్యతుదశాహంజాతకంధవేత్ | త్రిరాత్ర్యృతమ
థేతుదశాహంజాతకంతువా | మృతాశాచేనహ్నిష్యాదిత్యాహధగనాకాయ
మః | స్వల్పకాలేమృతాశాచేదిఘ్నంజాతకంధవేత్ | సల్పకాలేనహ్ని
ష్యాన్మదీఘేణవిఘ్నభృతీతి - యథాచారస్తచాచరణీయం- క్షయిష్యుర్వ
పప్రత్యలఘ్వయిచస్యపశ్యమగుర్వాశాచాధానధికకాలత్వే పూర్వేదైవతు
ద్ధి- తథాచదేవం॥

శ్లో॥ పరతఃపరతోహద్ధిరక్షమృద్ధావిధీయతే | స్వాశ్చేష్టంచతమాద
హ్నిష్యాన్మదాపినిఘ్నకేతిఅనువృద్ధాత్తరాశాచస్యదీఘకాలతాయాం
పరతః-రతోహద్ధిః త్రిరముత్తరమాశాచంకార్యం - యదిపూర్వప్రప్రత్యల
ఘ్నశాచంపంచతమాదహ్నిషెరంస్యాత్-ప్రదక్షాదికాలయ్యుక్తంస్యాత్ - ఉ
త్తరాశాచాధానధిక కాలంస్యాదితియావత్ - తదాపూర్వేదైవతుద్ధిశ్చ
ధాః- రాత్రిశేషాదౌగాతమఃసూ॥ రాత్రిశేషేద్వాభ్యాంప్రభాతేత్రిభిరిన్ద్ర
భాతేపూర్వశాచదశమదిససావ్యయయామోపక్రమ పశ్యతిసూర్యోదయప
ర్యంతమితిమాధురీయాటౌవ్యాభ్యాశంశంభిభితావః॥ సూ॥ అథచేదంతరా
త్రియేతతామేతవాశిష్టై రేవదివనైఃపుద్గిరహశ్శేషేర్వాభ్యాం ప్రభాతే త్రి
భిరితి - శాతాతపాపీసూ॥ రాత్రిశేషేద్వ్యహచ్చుద్ధిర్యమశేషాత్త్యగ్తాచ్చు
ద్ధిరితి - ఇందరాత్రిశేషాద్వద్విరాత్రాదివిధానాంపూర్వాశాచవిషయం-అ
తివచహోధాన్యనః॥ సూ॥ అథమదిదశరాత్రసన్నిపాతేయదాద్యందశరాత్ర
నూనపమాద్దిససాదితి - దశరాత్రియోస్సన్నిపాతేయదాద్యందశరాత్రంత
వకతః-వ్యంఇదంచవమదివసమభివ్యాన్మన్నిపాతేవేదితవ్యం-దశమదిసన్ని
పాతేతునైవసూచ్యేనతుద్ధిః- కింతుద్విరాత్రాతికమధికంధవతితాత్పర్యం
చేవలోపి॥

శ్లో॥ పునఃపాతేదశాహశ్చాక్రూర్వేణసహగచ్ఛతి|దశమేహ్నిపునః
పాతేవ్యహత్యతువిఘ్నభృతీ - ప్రభాతేతుత్రిరాత్రేదశరాత్రేమయంధిరి
తి- దశరాత్రేష్యేతిపూర్వాశాచో-లక్ష్యం॥ అశ్రీసూర్యశాచదశమదిసేశా
వసంపాతేశావాశాచదశమదిసేసూర్యాశాచసంపాతే చద్విరాత్రాదిశ్చ
ధావతిఅకమలకరఃతదయుక్తం- దినద్వయాతేపూర్వశుభ్యవాదత్వాత్

పూర్వశుద్ధ్యత్రయస్థి స్థితే నివసన్ దూదికం ప్రవతకతే- నహి సూత్యా
శావస్యశుద్ధిరస్తినశాశావేనసూత్యాశావశుద్ధిః పూర్వప్రయుక్తాం । తే
నాపిశావేనతస్మిన్ ప్రతే- మాతాపితృవివక్షణః॥

శ్లో॥ మాతర్యశ్రీప్రమితాయామశుద్ధామయతేపితా-పితృశ్చేషేణ
శుద్ధిస్సాన్యాత్మకుర్యాత్తుపక్షిణీయత - మారెపూర్వప్రమితాయామయది
తన్నిమిత్రాశావమద్యపితామయేత- తదానసూత్యాశావశేషేణశుద్ధిః- కిం
తుపిత్రాశావస్యకృతానైవశుద్ధిః - పితరపూర్వప్రమితాన్నిమిత్రాశావమ
ధ్యయారెప్రమితాయానపిత్రాశావకాలశేషేణశుద్ధిః - కింతుపిత్రాశావంస
మాప్యతదూధ్యకంమాతుపక్షిణీకుర్యాత్ - అశుద్ధాపితృశేషశుద్ధిః సాశేష
తురాశావేభావాన్మారుషకపక్షిణీకింతుపూర్వకమేవేతకమలాకరఅదిశద్వైస
యత్యాదేనంగ్రహః - ఇహపక్షిణీకమతినాత్మాగ్రీకంధఅదిశమదినే
తుమతుమకరణద్విగ్రాదివృద్ధిభకపక్షిణీ నపివామాధమకప్రవృత్తాః॥

శ్లో॥ దేశాంతరేకతేపిత్రాశ్రీప్రేణప్రేతకమకాయస్తిన్నవకాలేచే
స్త్రరణంగ్రహయతేయది - మారెపూర్వప్రమితాయోపగృహాచంమాధయో
స్సమం- కుర్యాదేకాదశాపేతుతయోగ్రాధ్యంత్రప్రవృత్తకా- పితృకాశాహ
మధ్యతుమరణం శూయతేయది- కృతక్రియామాతృశ్చేషేత్రాశావేన
శుద్ధతలనంసూతాయామాతుశ్చేస్త్రరణంగ్రహయతేయది - దేశాంత్రే
శ్రీకాదూధ్యకంమాత్మకంపక్షిణీభవేత్ - మాతుషకాశాహమధ్యేస్త్రరణం
శూయతేపినుః- పితృశ్రవణమారధ్యదశాహంసూచికంభవేత్ । అశౌచానం
కరంకుర్యాన్మాత్మకంసకలంతతః - అవశిష్టంచయితరంవిప్రేతకమకథవై
త్రుక్కుమర్యాదాల్లికచ్యుగ్రీధమస్యభాక్తతకమకాణ- ప్రైశ్యకంసకలంప్రేతక
మకృత్వాభరూప్యకం- అశౌచంపక్షిణీంమాతుకుర్యాత్ప్రేతక్రియాదికమ
- ఇవంగ్రిధదేయం - అతికాంతాశౌచమధ్యవతకమనాశౌచసంపాతేతు
గ్లకాలంవతకమిషమరాచదేయం - అతిక్రాంతాస్యస్యమాసవిలుత్త్యప్ర
లత్యాత్ - అతిక్రాంతచౌధికకాలప్రేతజేవాచపక్షిణీం- కాలాభిక్షేపశ్చ
లవత్వాత్ - పూనాపిశ్చవివక్షణీయైః - దేశాంత్రేవైశ్యబలవత్త్వాత్-
వాదశవమాకత్వరంప్రేతకంసూతరాశావప్రవృత్తమరణేవ్యేవేవ - దా
శావమహేవిశేషమహః- దక్షః॥

శ్లో॥ మృతాశావమిద్రేస్త్యరణంకమానంతథా- జ్ఞానీనంవరణా
నదహనాద్దాశకస్యమపిత్రస్యనంతరాశికాకగ్ధాప్రూర్వాసుతస్సు
- పితకాదేద్రపే- ప్రతదశావశుద్ధినిగ్నిరభితి- ప్రథమంతావన్మాతృ

వ్యతిరక్తంయంకంబితేజ్ఞాతిందన్యా - తదాశాచమధ్యభూయోపిద్విత్రాణబ
హూర్వాదన్యాఅగ్నిదఃపూర్వాశాచకాలవిమశుచిభావతి - పితరాదహేద్య
దితదాపిద్విదవానన్యాదిదశాహేనైవశుద్ధిః - నారదోపి॥

శ్లో॥ అంతదశాహేచేతు-తుకప్రసప్తేతస్యసంకృతి - తస్యశుద్ధిః
పూర్వశేమాదోద్దిష్టంబుధోనతమతి - ఉత్తరోత్తరదహనాశాచ్యపూర్వ
దహనాశాచకాలవివనిష్పత్తావపి - తత్తదేవాదశాహేవతత్తదేకోద్దిష్టం
కార్యం-పరితోపి॥

శ్లో॥ దాహకస్యద్వయంచేత్స్యార్క-తుకైక్యేవిశేషతః- పూర్వేణై
జనయుష్ట్యేతతోనుపేందద్విసీయకమతి- అంగిరాలపి॥

శ్లో॥ దాహకంత్వాదశాహేతుశవమన్యంద హేద్యది - పూర్వేణై
వవిశుద్ధిస్సాన్యైవోప్రద్దివసాద్భవేదిని-సంవతోపి॥

శ్లో॥ పూర్వక తావదశాహేతుపితరాదేద్దహేతునః- పూర్వేణానవిశు
ద్ధిస్సాన్యైత్వన సద్దివసాద్భవేదితి - అగ్నిదాహకస్యాశాచమగ్నిక్రాంతికాలమపి
ప్రత్యక్షాశాచాత్ప్రబలమితివిశేషః - జననమరణయోస్సన్నిపాతేమంతాపి
త్రోజకానాశాచమేవస్వకాలసమప్తిసగ్యంతంకర్తవ్యం - నతుమరణాశాచే
నతస్యనివృత్తితథాచబోధాయనః॥ సూ॥ జననమరణయోస్సన్నిపాతేజననేక
మంతాపిత్రోదశాహాశాచమతి - స్త్ర్యగ్నంరేషేత్రోస్త్పతాదైవజన
నేష్కారస్యవస్యాశాచాపకమేనైవశుద్ధిస్సాన్యైహనకాలతత్తత- ప్రాచీనష
డశితావపి పూర్వాశాచనయాశుద్ధి సూతిరాంయ్యతినాంచనా - నూతికామ
గ్నిదంహిత్యాప్రేతస్యచమతానపీతిఅత్తిజనకస్యపుత్ర జన్మనిమిత్రాశాచప్రా
బల్యం॥ పేతసంస్కృత్యవ్యతిరక్తవిషయం - తథాచప్రేతకమకతుకరాశా
చమద్యపుత్రజననంచేత్ - పుత్రజననాశాచమద్యేస్యసంసార్యబంధుమర
ణవాసంస్కృతుక శ్వాపమీశాశాచం - నతుపుత్ర జననాశాచంత థాచ
శాతాతః॥

శ్లో॥ అంతదశాహేజననాత్పశ్చాత్స్యన్తరణంకదిప్రేతముద్దిశ్య
కతకవ్యంపేదధానియధావిధి - ప్రాచ్యేప్రేతపేదతుకశ్చైవజనసంభవే
త్ - తథేగ్ననాశాచపేదాంస్తుశేషాదద్యాద్యధావిదీత- అగ్నిపిడదానఃధీ
బలాదిదవచనన్యయంసంస్కృత్యవిషయమిన్ద్రుప్తమేవ - వచనన్ద్యయేపిజన
నశత్రాపుత్రజననశరా - యథావిధితిదశరాతాశాచాచరణపూర్వకమిత్య
థః-తథేవన్జావతిరపి॥

శ్లో॥ ఆశాచేతుసముత్పన్నపుత్రజన్తయథాభవేత్॥ కతుకస్తాత్కాలి

కేసుధిపూర్వాశౌచేనశుభ్యతీతిశౌచేనాశౌచ - కర్తుఃప్రతికమకర్తుఃజానక
ర్మణితాతా-లికశుద్ధిః- పూర్వాశౌచేనశుభ్యతీ- నతుపుత్రజన్మాసాచకాశేన
స్నేహ్యగతేపుత్రగ్రహణాద్విస్తప్తమేకజంకవిషయత్వం - ఆశ్వలాయనాదిభిస్తు
సంసృతురపిపుత్రజననాసాచమేవ స్వకాలసమప్తి పర్యంతమనుష్టే యమి
త్యుక్తం-యథాచారస్తథాచరణీయంకేచిరుతసాచేతుసముత్పన్నభిప్రభమ
చరణైశౌచశబ్దాద్విధాసావపిభిత్వాహుః-తిన్వంద॥

శ్లో॥ మూతాపిత్తార్కృతేచేవజననేప్యాసరస్యచ- స్వాశౌచాపగమి
నేనశుద్ధిస్సానాన్నకాలతభిత్వైశ్చంతరవచనవిరోధాత్- జననమరణయో
స్సన్నిపాతేజననేన మూతాపిత్తోద్దశామా మూశౌచ మితీబాధాయనవచన
విరోధాచ్చ-తథాహణాశౌచాదపిపుత్రజననాశౌచస్యప్రాబల్యోక్తే-ఆశౌచే
తుసముత్పన్నభివచనేకర్మగ్రహణేనతాతా-లికశుద్ధివిధాన సారస్యేన
చతత్రప్రతితాశాచశబ్దస్య శావాశాచ పరశ్యస్య విస్తప్తత్వాచ్చ సంగ్రహస్తు
సమయోవావిషమయోవా- సజాతీయయోవిజాతీయ యోనాశౌచ
యోర్మగపత్యన్నిపాతే తంత్రేణశుద్ధిః - సమయోగజాతీయయోశ్చ శా
చయోఃపార్వవశ్యేణ సన్నిపాతేపూర్వాశౌచకాతేనైవశుద్ధిః విషమకాల
యోగజాతీయయోరా శాచయో సన్నిపాతే పూర్వంవా పుంవా య
దధికకాలంతేనైవశుద్ధిః - అల్పమపిపూర్వశౌచముత్తరా శాచాధాధిక
కాలంచేదన్తేనైవశుద్ధిః - విజాతీయయోగ్యేనేనమేనవాధికేనవా శాచేన
శుద్ధిః సూతిరధికకాలా చేత్సూత్యాశాచేనశుద్ధిః - పూర్వాశౌచ్య దశమ
దినేపునఃపూర్వాశాచాంతరే ప్రాప్తేపూర్వస్తాన్ముఖాశౌచా దూర్వం
ఉత్తరాశాచ-దినద్వయం కుర్యాత్ - దశమదినస్య అష్టమయామే సూర్యో
దయాదర్వా గన్యస్తి పూర్వాశౌచేప్రాప్తే పూర్వస్తాదూర్వం దినత్ర
యముత్తరాశాచం కుర్యాత్ యమాపిత్తపురణాశౌచస్య ఆశౌచాంతరేణ
యోగే పూర్వేణ నాపరేణవా మూతా పిత్తోరా శౌచేనశుద్ధిః దాహకస్య
యద్దహన నిమిత్తమా శాచం తస్యాశాచాంతరేణ యోగేకవానాశౌచేన
శుద్ధిఃమాతాశి తోః-పుత్రజన్త నిమిత్తాశౌచస్య ఆశాచాంతరేణయోగేపు
త్రజననాశౌచేనశుద్ధిః - పుత్రజననే వ్యేవమేవపీతుః ప్రేతసంసృత్యత్వేతు
పూర్వేణవాపరేణవాప్రేతాశాచేనైవపుత్రజననాశాచస్యవివృత్తిః - అసం
సృత్యత్వేతుమృతాశాచమపిజననాశౌచేనశుభ్యతీ-కేచిత్తుసంసృతుకరపిపు
త్రజననాశౌచమేవ ప్రబలమిత్యాహుః - పితృమరణాశౌచమధ్యే మూర్త్యు
రణైపిగుడశాసూదూర్వం పుత్రపక్షిణంకుర్యాత్ పితృస్సన్యాసే దుమకర

జేవానశక్తిని కింతు మూల్యమరణాదారభ్యపూర్వమేవాశాచం కుర్యాత్ ।
 మౌత్యతరణాశాచమధ్యపితృమరణేపితుఃపూర్వమేవాశాచంకుర్యాత్ । అ
 నుగమనేతువినాంతరక్షరణేషి మాతుఃపిణీనభవతి । కింతుతంత్రేణైవశుద్ధి
 అనుగమనంవిన్నాదైవాన్తాత్మమరణే పక్షిణీభవతి ॥ సాచదశమదినాత్వాగే
 వపితుడశమదినేషార్థమరణేతుదినద్వయాధికంభవతి । అత్రీపక్షిణీమధ్య
 దినద్వయమధ్యపితురేకాదశేహస్యేవ్యవసంతేకౌద్ధిష్టంకుర్యాత్ । కతుః
 స్తాతా-లికేశుద్ధిరస్తే పితృమరణాశాచమధ్యే దేశాంతరగత మౌత్యమరణ
 త్రవణే మాతరికృతక్రియాయా ముఖయో స్తంత్రేణశుద్ధిః - అకృతక్రియా
 యాంతుపితుడశాహాదూర్భవంమాతుఃపక్షిణీంకుర్యాత్ మూత్యమరణాశా
 చమధ్యే దేశాంతరగతపితృమరణ త్రవణే త్రవణప్రభృతిదశాహం పీతాశా
 చంభవతి । దేశాంతరగతయోర్జాతాపిత్రోమకరణే యుగపచ్చుతేతంత్రే
 ణశుద్ధిః - అతిక్రాంతపతకమూనయో స్సన్నిహితే వతకమూళ సాతిక్రాం
 తస్యశుద్ధిః - అతిక్రాంతస్యకాలాధిక్య త్వతిక్రాంతేనైవవతకమూలస్యశుద్ధిః
 ఏవంబాహకస్యాతిక్రాంతా శాచేనైవవతకమూనస్యశుద్ధిః - ఉభయతా
 గ్నిదానేతువతకమూనమేవప్రబలం - మూతాపిశ్యవిషయేతుశాచవిధికిం
 తుపూర్వాత్తపేదపూర్వం - కస్యచిద్దహనంకృత్వా తదాశాచమధ్యే అన్య
 నపిబంధూనేకంద్వౌ బహూన్వాపహతి రదారాప్యశాచే నోద్ధరాశాచా
 నాంతతీయప్రకృత్యానాంసనమాత్తిః - ఏకౌద్ధిష్టంతుతత్ర దేశాదశాహే
 కరకవ్యం యిద్భూతిదహనా శాచమధ్యే మూతాపితకాదహతి - దదానపూ
 ర్వాశాచేనశుద్ధిః-కింతుమూతాపిత్రోడశహనప్రభృతిపూర్వాశాచంభవతి॥
 ఇతిశ్రీవేంకటాంబాగళా సంఘాత క్రీసుబ్రహ్మ్య సుధీవరవిరచితాయా
 మభినవపడకీతి శ్యాఖ్యానముం - ధమకాదీపికాఖ్యానముం - సన్నిహితా
 శాసననిర్ణయము.

గ్రామ శాసన నిర్ణయము.

మూ॥ యా వగ్ధామిన్యమధ్య తుశవంప్రేగిన్యోన్యతే ।

స్యతావదాశాచంసిన్యా తేశుద్ధివ్యతే ।

వ్యా॥ యాంతా-లం గ్రామమధ్య ప్రేతశశిరం తిష్ఠతి - తావత్కా
 లం గామిన్యాశాచం - రస్త్రేగ్రామూ ద్భూమినివృత్తే దధేచ సతిగ్రా
 మస్యశుద్ధిః-తుశబ్దశ్చపనిహారణాదికమేకగ్రామస్యశుద్ధికారణంనన్నిహాదిక
 మస్యదిటీవిశోషంబాశాయతి ।

మూ॥ ఏకాదశధేనుమూత్రవ్యవేతేవిధికాంతరే ।

వ్యావాచినినారాచాంతరయేతథా। అంతశ్చరనిమి త్తస్తువదోప
ఇతిసూరయః।

వ్యా॥ ఏకాదశధనుమాత్ర వ్యవహితే వీధ్యంతరే - చతుష్పదవ్యవ
హితే వీధ్యంతరే చనారాచవ్యవహితాయా మేకస్వామివిధికాయా మంత
శ్చవదోపానాస్తి-

మూ॥ చతుశ్శతద్విజోపేతే గ్రామవిధ్యంతరేతథా। ఏకాదశ
ధనుమాత్రాదర్వాచీనేపినా స్త్యమం॥
వ్యా॥ చతుశ్శతబ్రాహ్మణసంకులె గ్రామవిధ్యంతరే ఏకాదశధను
వ్యకవధానాభానేపినదోపః-

మూ॥ స్త్రీశూద్రానాథబాలానాంశ వ స్తిప్రతియత్రతః। త
త్రాశాచంగృహస్థైశ్చ గ్రామదోహనవిద్యతే॥

వ్యా॥ యత్ర స్త్రీశూద్రానాథబాలానాంశ వ స్తిప్రతి-తత్ర గ్రహ
మాత్రస్వాశాచంగ్రామస్యతుఏకవీధ్యామపినదోపః-

మూ॥ విధ్యంతరేపీతు గ్రామఏకవింశతిమందిరే। బహుమూరవ్య
వాచేపిశావాశాచమితిస్త్పూరిః॥

వ్యా॥ ఏకవింశతిగృహాయు క్తేశతోపిన్యానైర్వాగృహైర్ముక్తై గ్రామ
బహుమూరవ్యవహితే వీధ్యంతరే- శరనిమి త్తమాశాచంధవశ్యేవ-
మూ॥ అగ్నిహోత్రేతుహోతవ్యే శవదోహనవిద్యతే॥

వ్యా॥ పూర్వోక్తశవదోపః శ్రోతశ్చమవ్యతిక్రమిషయ ఇతిభావః॥
అత్రవృద్ధమనుః॥

శ్లో॥ గ్రామమధ్యగతోయావచ్ఛవ స్తిప్రతికస్యదిత్। గ్రామసత్యావదా
శాచంగ్నిశాలేశుచితామయాదతి। మనురపి॥

శ్లో॥ నాద్యావంతశ్చనే గ్రామసాధియ్యోజహోతిచ। తానీవీధ్యంతరే
కుర్యాత్తనురేకదశాంతరభిత్తస్త్పూరింతరేపి॥

శ్లో॥ అంతశ్చవోయదా గ్రామ స్తస్తి గ్రామేతవాలయః। నిత్యనైమిత్తికం
కామ్యంసకుల్యాదితిశాసనం। శ్రుతిస్త్రైత్యోన్విరోధేషుశ్రుతిశేవబలీ యనీర
స్తాదంతశ్చనే గ్రామబహుయాచ్చౌతవావకమితిసంగ్రహేపి॥

శ్లో॥ గ్రామస్థైశ్చచందాలెశూద్రేష్యశుచిన్నిశానాథ్యైత్యోనభోక్త
వ్యంసహూరవ్యంకదాచనేతి। శవచందాలభిత్తద్వైత్తకదర్శనః-శూద్రేస
మీసస్థితభిచిశేషః-అశుచిసన్నిధౌ। అమేధ్యావ్యశుచిసన్నిధౌసన్నిధౌపునఃస్త్రై
త్యంతరే॥ వ్యా॥ చతుశ్శతబ్రాహ్మణసంకులె గ్రామవిధ్యమేవిశేషంసంప

వయోమిజపహోమాచనంప్రతి । అంతశ్వవశ్యదోషస్తు నాస్తితత్రసమాచరేత్ । గ్రామనారాచవిచ్చిన్నైకుర్యాద్విన్నైతదాపధి । వీధ్యంతరేనామృతకేహతెరర్యాంసమాచరేత్ । అనాథానునీతానాం శూద్రాణాంచతథాస్త్రియాం । అంతశ్వవశ్యదోషస్తు గ్రామశాచనలిప్యతే । మునీనాంచ యతీనాంచ యతీనాంచ పరకాయప్రవేశినాం మరణం యత్ర సంఘాతంతత్రదోషానలిప్యతే । శూద్రాదీనాంతుమరణం సంభవేదత్రకుత్రచిత్ । ఆశౌచం గ్రహమాత్రస్య గ్రామశాచనంవిద్యతే కుటకేపత్తినేచైవఖర్యతే రాజధానిషు । క్రమేజైవాచనంకుర్యాత్తత్రదోషానవిద్యతే । క్రమేజైవ శాసాక్షక్రమేజైవసమంత్రకమితియావత్ యత్త్విదంవచనం॥

శ్లో॥ సహస్రప్రసంకీర్ణే గ్రామే తదధికేపినా । ఆలయస్య మీషేతుత్రింశద్దండంతరేమృతౌ । అర్చనన్నాపనాదీనకుర్యాదపితృవృత్తితత్రదాచిదాగతుకసహస్రబ్రాహ్మణంసంకులైకవింశతిగృహాయుక్తస్వల్పగ్రామవిషయం । తథాచస్త్యుత్యంతరే॥

శ్లో॥ ఏకవీధ్యాంసమూరూఢో ఏకవింశద్వృషేస్థితే త్రింశద్దశపిచాధస్యైదైవంపితృశ్చైవజయేత్ । పంచాశచాపసీమాంతే ఏకవీధ్యాంశవేసతి । అచనంచహరేదానం దేవదేవస్యజయేత్ । శూద్రాణాం మరణంస్యాచ్ఛేద్ధ్రామమధ్యేకథంచన । ఆశౌచం గృహమాత్రస్య గ్రామశాచనంవిద్యతే॥

మూ॥ పూజామధ్యమృతేతూర్ణీంపూజాశేవంసమాపయేత్ । ప్రతిష్ఠాయాంపుసఃప్రేతేనిహృతేశేవమాచరేత్॥

వ్యా॥ దేవపూజామధ్యే గ్రామేయస్యకస్యచిన్నైతౌసత్త్వాంపూజాశేవంతంత్రమాత్రేణ సమాపయేత్ । ప్రతిష్ఠాయాంతు మృతశ్శవే గ్రామాద్భహిర్నిహృతేదధికేసతి - ప్రతిష్ఠాశేవం సమంత్రకమేవ సమాపయేత్ - తథాచస్త్యుత్యంతరం॥

శ్లో॥ ప్రతిష్ఠాదిషు కాలేషు యస్త్విక గ్రామే మృతిభవేత్ । శీఘ్రం బహిశ్వశంసీత్యాకర్తృశేవంసమాపయేత్ - అగ్రసంహారేః పూజా వరణమనాతుయతీచలభశ్వవోయదిభవేత్తతోనీత్యాదబహి॥ నాతచ్ఛవంభస్తసాద్యాకతైవత్తంత్రేణపూజయేదితి । భస్తసాదిశ్వనేనదహనా సంతరమేవ గ్రామశాచస్యైత్రి-నతుబహినికహి-సమంత్రాత్ యత్తు-నిహృతే శుచితామితియాదితివచనంతదపిదహనో-అడుదాధః గృహశాచమప్యేవమేవదహనాతంవేదిశవ్యరితుల్యత్వాత్ యత్త॥

శ్లో॥ నదావచ్చుధ్యతేఘామిహ్యవత్సాదనిదకశం - సతత్రకమక
కుర్వీతపిత్త్యైవాదికంకృదిదివభనేదశాహపర్యతంగృహశాచవిధానం-త
ద్గృహేప్రతక్రియాకరణవిషయం॥

శ్లో॥ ఉహనాంతంగృహశాచంయశ్రపింఛోదకక్రియా - దశగాత్రమతి
జ్ఞేయంప్రతస్తత్రైవతిష్ఠనీతిస్తరణాత్ గృహేప్రతక్రియాకరణం-చ ద్రావిడా
నాంపింఛోదకనానం - అన్యేహాంతక్షీరోదకపూరితఘటవ్యయస్థాపనమ
త్రం- తచ్చఘటద్వయందశాహపర్యంకంతిష్ఠతప్రతశ్చతాభ్యాంస్సావపానా
ధకంప్రశ్యామాగచ్ఛతీతిదశాహపర్యవ్రగృహస్యాశాచం - ఉభయవిధప్ర
తక్రియాయాఅకరణేగృహస్యాశాచంనాప్రేవ - కేచిత్తుస్యావనితశాచేతి
తత్సంబంధమాత్రేంగృహస్యాశాచమస్తి॥

శ్లో॥ ద్రవ్యాణిసంబంధాఢిఘాహస్వశుచినచతిస్తరణాత్-గృహస్యా
విద్రవ్యత్వాదిత్యావయః - స్వామిసతశాచాభావేనర్పేదామయతేపిగృహస్యా
శాచంనాప్రేవసంగహస్తు॥ గ్రామమధ్యయావతా-లం శవస్తిష్ఠతాచ
తా-లంగ్రామస్యాశాచం- శవేహినిహహ-సి తేదగ్ధేచనరగ్రామస్వశుద్ధి-
గృహస్యాప్రేవమే - గృహేపింఛోదకభావేక్షీరోదకపూరితఘటత్యయస్థాప
నేవాదశరాత్రంగృహస్యాశాచంరద భావేమహినిగృహస్యావనితశాచ
త్వేగృహస్యాశాచమస్తి తేచితిస్వామిసతశాచభావేనర్పేదామయతేపిగృహ
స్యాశాచంనాప్రేవ- స్త్రీహంశూద్రాదామనాథానామనుషనితానాంచశ
వేగ్రామమధ్యతిష్ఠత్యపి గ్రామస్యాశాచం నాస్తి కింతుతద్గృహమాత్రస్యాశా
చండపనీతమరజేయవ్యాంశేవ్యాముపనీతమృతస్యశవస్తిష్ఠతి- తస్యావీద్యా
సకాదశవ్యామమాత్రావ్యా చీనప్రజేకేవిద్యమానస్యవీధ్యంతరస్యదశాచం-
సకాదశవ్యామమాత్రావ్యరతోవిద్యమానస్యశ్రేణ్యం తరస్యాశాచంనాస్తి ఏ
వంచతుష్ఠవ్యవధానేనారాదవిచ్ఛేదేవాశవనిమిత్తమాశాచంనాస్తి- య
క్ష్మిక్ గ్రామేచతుశ్చతాధికానాంహతా అనాగంతకానిత్యంవసంతిరస్తిక్
గ్రామేసకాదశవ్యామమాత్రాదర్యాచీనేపివీధ్యం తరశవనిమిత్తమాశాచం
నాస్తి-నగరేఘనుశ్రక్వా విశవేవిద్యమానేపివీధ్యం వా వీనాస్యత్రాశాచంనా
స్తి- యస్తిక్ గ్రామేఏకవింశతిస్తమ్నానావాగృహస్సంతిత్వప్రకాదశ వా
సమాత్రాత్పరతోవిద్య మానస్యాపివీధ్యంతరస్యాశాచమస్తి- ఏతదా
దమసుసక్రాంతవైశ్యదేవాదివిషయం - ఉపక్రాంతేతువైశ్యదేవాదా
గమ్యస్యవిత్తరణేసతిసుఖేనకమక కేవంసమాపయేత్ అగ్నిమాత్రేతు
గమ్యాశాచంనాస్తి- యస్తిక్ గ్రామేఏకవింశతిస్తమ్నానావాగృహస్సంతిత్వప్రకాదశ వా

క్రమాత్రేణపూజాశేషంసమాపయేత్ - దేవతాప్రతిష్ఠాశేషం సమాపయేత్ - సతుకంతయాత్రేణేతి॥ ఇతిశ్రీవేంకటాద్వాగ్ధ్యసంఘాతశ్రీసుబ్రహ్మణ్యసుధీవరవిరచితాయామభినవషడశీతివ్యాఖ్యానాం- ధర్మప్రదీపికాఖ్యానాం- గ్రామశాచనిర్ణయః.

సంపరాగశాచనిర్ణయః.

మూ॥ శవానుగమనేచైవశవనిహారణేథా॥ ఆతురవ్యంజనే
చైవశతపస్యదహనేపిచ॥ బహుప్రకారమశౌచంతదీయానాం
కించన॥ ఆదృష్టాధైవ్యశాధానాంకృతేష్యేతేషునాస్త్యఘం॥

వ్యా॥ అసపిండశవానుగమనేఅసపిండశవనిహారణాలసపిండమరణని
షయాతురవ్యంజనేఅసప్లిశవదహ- నేబహుప్రకారంబహుభేద మాశౌచం
భవతి- ఉదముపలక్షణం- అలంకరణాప్యాశౌచంభవతీతిబోధ్యం- సర్వమేతన్ని
హారణశబ్దస్యైవాధాఇతికేచిదాచూః- తదిదంసంపరాగశాచమిత్యుచ్యతే
ఇదంచాశౌచంశవానుగమనాదికం సంపరాగంకుర్వతీకస్త్యైవ తదీయానాం
స్త్రీపుత్రాదీనాంతండులాదిద్రవ్యాణాంచనేడమాశౌచం - అనాథానాంప్రే
తానాందహనవహనానుగమనేవ్యస్తాధానం దయాపూర్వకంకృతేషునాస్త్యై
వాశౌచం- కింతుస్నానమాత్రేణశుద్ధిః- అనాథానామిత్యనుసనీతాదీనాముపల
క్షణం- తత్రసవణశవానుగమనేపరాసరః॥

శ్లో॥ అనుగమ్యేచ్ఛయాప్రేతంజ్ఞాతిమజ్ఞాతిమేవచ॥ స్నాత్వాస్వచేలం
స్పృష్టాగ్నింఘృతంప్రాశ్యేనిశుధ్యతీతి- జ్ఞాతిశబ్దేనమతామహాధిబంధ్యరుచత్యే
అజ్ఞాతిశబ్దేనబంధుశ్వరహితోయశశ్చిదుచ్యతే- జ్ఞాతీనానిహారణాదేవి
హితత్యేనఘృతప్రాశనాగ్నిస్పృశనయోరభావాదికేచిత్ జ్ఞాతేభ్యముఖ్యా
ధాఇత్యన్వే- శస్త్రతస్తుఘృతప్రాశనాదికమవశ్యంకరణ్యంజ్ఞాతిశబ్దఘముఖ్యా
ధాపరిత్యాగేనానాభావాత్- యజ్ఞవల్క్యేపి॥

శ్లో॥ అనుగమ్యాంభనన్నాత్వాస్పృష్టాగ్నింఘృతభుజ్జీచిరితకౌర్తేపి॥

శ్లో॥ ప్రేతభూతింద్విజంవిప్రాయానుగచ్ఛేత్కామతః॥ స్నాత్వాస్వచేలం
స్పృష్టాగ్నింఘృతంప్రాశ్యేనిశుధ్యతీతిఘృతప్రాశనానంతరంప్రసంస్నానేకతక
వ్యంతదాహూతనా॥

శ్లో॥ అనుగమ్యసరంప్రేతంతద్జ్ఞాతీననుసృత్యచ॥ స్నాత్వాఘృతంచభ
క్షిత్వాపునస్నానసంసమాచరేదితి - ప్రాణాయామాచ్ఛేతకవ్యాః - త
థావకవషః॥

శ్లో॥ అనుగమ్యచవంబుధ్యాహ్నతాగ్నిస్పృష్టావహుశాశస్త్రం- పవణంప్రా

శ్యపునస్సాన్మత్వాప్రాథాయామైర్విశుద్ధతీతి-స్త్వత్కంతరేఽపి॥

శ్లో॥ ఆద్రక్షవస్త్రింపరిత్యజ్యతుమ్-వస్త్రైః సమజ్జనం - శవానుగమనే
హేరేపునస్సాన్మనంవిధీయతఇతి-శుమ్-వస్త్రాః రాభేద్వాదశవారంధూతవస్త్రైః
ఇపునస్సాన్మనంతకవ్యం-అనాథాదివిమయేస్త్వత్కంతరం॥

శ్లో॥ అనాథయనుషేతంచ ప్రేతంకవ్యామనువ్రజత్ । అనూచానక్ర
తుక్రేష్టంనప్రాశ్నీయ్యాధ్యక్షుతంద్విజగత - అన్నిస్వశోకపి నకతకవ్యః - త
థాచజాబాలిః॥

శ్లో॥ మృతంబాలంచవృద్ధాంశ్చానాథంవిప్రమనువ్రజత్ । ద్విజస్సానే
సశుద్ధేతస్సుతప్రాశాగ్నినావిసేతి - అగ్నిఘృతయారభావేస్త్వత్కంతరం॥

శ్లో॥ అగ్న్యభావేఘృతాభావేసచేలస్సానమాచరేత్ - సవ్యాహృ
త్యాచగాయత్యాదీదకృత్యోభిమంతితాః- అథాకంబలీరపఃపీత్యామృద్ధమా
హ్నతీవైద్విజఇతి- పునస్త్వత్కంతరేవిశేషాదర్శితాః॥

శ్లో॥ ప్రేతవ్యసాదయారక్రేనగచ్ఛేయ్యంకదాచన- యస్తాదక్రేతుగం
తృణాంతయునిషీంపదేపదే మృతిస్యసశ్చార్దమనేప్రాయశ్చిత్తంవిధీయ
తే-కిల్బిషాదగ్రగమనేనిమృత్యోకోపపద్యతఇతి - ప్రాయశ్చిత్తంసచేలస్సా
నాదికముక్తమేవ - అనుగంత్యాశాంవాహకానాంచసంసృతాకస్తహవ
గ్రామప్రవేశేః॥

శ్లో॥ పవేశనాదికంకార్యంబాహకేనావినైవశువోధావైవానుగంతా
చపురాస్సానాచ్చయోషితాం - అస్మాత్వాచద్విశేద్ద్రామంత్యశానాద్భుద్ధి
పూర్వకం- త్రిరాత్రేవిశుద్ధిస్సాగ్నిదమత్యాహతధైవచేతివచనాత్- అవినైవ
అపృథగేవసహైవేత్యర్థః - పురాస్సానాదిత్యాదివాక్యాంతరం స్త్రీణాం
స్సానాత్పువకం స్వయమస్మాత్వావా గ్రామంవిశేద్యదిత్యారాత్రేవిశుద్ధి
స్సాన్మదితస్వయః- బాహోనుగంతాచస్మాత్తానుస్త్రీయస్వయమపిస్సాత్వా
సంసృత-త్రాకసహగ్రామంప్రవేశేదిత్యర్థః- వృద్ధసమ్రాజీనుః॥ అనుగమ్యా
వ్యాభోమ్యాగ్నానిగ్నింస్పృహ్యేపునరవగాహ్యతైస్సహవ్యాసంవిశేరన్నితి-
3 గ్యానితిసవకోనాముపలయేణ- అన్నిస్వశేనంఘృతప్రాశేసవ్యాపల
ం- తైస్సహేతితేభ్యఃపూర్వంనప్రవేష్టవ్యమిత్యర్థః- అన్వాభావణంనామ
సేవచనయాపమాతురవ్యం జవంతదవశ్చ శానగమపూర్వకంవివక్షితంగృ
హంగత్వాపరవ్యంజనెతుసహగ్రామప్రవేశశాసంభవాత్- శవానుగమనేకృతే
స్సాన్మహనికషికాయోగ్యతానాస్తి- తథాచస్త్వత్కంతరం॥

శ్లో॥ మృతశుద్ధిశాసనాగచ్ఛేత్ - మృతపాశనమృతశీతవజ్రం-గో

త్తదహూరాత్రంజపహూమంచనాదికమతి వారాహేషి॥

శ్లో॥ శ్మశానమధ్యంకృత్యాతుయోనరోమామథాచకయేత్ । సప్త
జన్మకక్రింపుంతితక్షణాదేవనిశ్యతి । అనుగమ్యనరంప్రేతంభిచ్ఛయాస్తు
మానవః । అరాధయితుమిచ్ఛేన్నాంకజత్యధమాంకతింహరణంచతథాకృ
త్యామితకస్యనసంధర । భుక్త్వాశ్రాద్ధంషహభాగే మనుజోమామథార్చ
యేత్ । చటకత్పమనుప్రాప్యతతోగోధాపపుగతభితి । ఆతురవ్యంజవేపిత
స్పిన్నహనికమకయోగ్యతానాస్తితథాచపారసూరః॥

శ్లో॥ మృతస్యబాంధవైస్సారంకృత్యాతుపతిదేవసంవజయేత్తదహూ
రాత్రందానంశ్రాద్ధాదికమచేతి । అత్రసంధ్యాలోపోనాస్తివారాహవచనే
శ్రాద్ధభోజనసాహచర్యాత్ । తథాచయథాశ్రాద్ధభోజనహూమాదేరవ
నిషేధఃతదైవాత్రాపిరంతుశ్రాద్ధభోజనభివసంతే పేషగాయత్రీజహిషేనవ
ణశవానుగమనేకృద్ధపరాశరః॥

శ్లో॥ త్రితయంమృతమజ్ఞానాద్బాహ్మణోయోనుగచ్ఛతి । కృత్యాశౌ
చమహూరాత్రం పంచగవ్యేనశుభ్యతి । శవంచవైశ్యవజ్ఞానాద్బాహ్మణో
యోనుగచ్ఛతి । కృత్యాశౌచపక్షిణీంచప్రాణాయామాకషదాచరేత్ । ప్రేతభూ
తంతుయశ్శృంగంబ్రాంహణోజ్ఞానదుబలః । అనుగచ్ఛేన్నీయమానంత్రిరా
త్రవశుచిభవేత్ । త్రైతేయశతశ్రీణానదీంకృత్యానముద్రగం । ప్రాణా
యామశత కృత్యామృతంప్రాశ్వేపశుభ్యతీతి । అజ్ఞానాకమోక్షాంతే నతు
బుద్ధిపూర్వకమిత్యర్థః । విష్ణురషిసూ॥ ద్వీజశ్శూద్రానుగమనంకృత్యాన్రపం
తీమాసాద్యగాయత్రీష్టసహస్రంజపేదితి । ప్రాణాయామశత గాయత్రీష్ట
సహస్రయోగ్యకల్పః । ప్రాణాయామ శదాచ్యవంతం ఘృతప్రాశనంకలికవ్యం
ప్రాణాయామాదేపూర్వమగ్ని స్పృశనం కతకవ్యం - అబుద్ధిపూర్వకహీ
నవణశవానుగమనేగిరాః । సూ॥ శూద్రప్రేతస్యబ్రాహ్మణాయదృచ్ఛ
యానుగమనేన్రవంతీమాసాద్యగాయత్రీసహస్రంజపేత్వాశుభ్యతి । త్రియోను
గమనేర్ధసహస్రం - వైశ్యానుగమనేపాదోనమతిపురత్యోగచ్ఛంతశవమజ్ఞాత్వా
మాగవశాధనుగమనంయదృచ్ఛయానుగమనం - తత్త్రివదీస్సానంగాయ
త్రీజపశ్చ - నక్షేకరాత్రపక్షిణ్యాదికయాశౌచం - త్రియస్యవైశ్యానుగమనే
బుద్ధిపూర్వకేవకరాత్రంశూద్రానుగమనేపక్షిణీవైశ్యశూద్రానుగమనేపక్షి
ణ్యావ - శూద్రస్యశూద్రానుగమనేశవభుక్త్యాభవవీకణాలః । స్పృశేత్వై
కరాత్రమతివిజ్ఞానేన్యేరాదయః । తిథేవపారసూరోపి॥

శ్లో॥ సజాతేదీవసేనైవదద్వ్యహతేక్షత్రియవైశ్యయైః । స్పృశేంవినా

సుగమనేశూద్రోన కేసుధ్యతీతి సజాతేహృదసమాన జాతేహృద్రస్యేత్య
 ధఃదివసేనవక రాత్రేణద్యహోదహర్షయయత్తాప్త షీణీకాలాత్ సక్తేనే
 త్యేకకాలోపలక్షణం-దివాదేదినశేషేణ- రాత్రాదేద్రాత్రిశేషేణ శూద్రశు
 ధ్యతీత్యధః- వస్తుతస్తుతియవై శ్యయోహృద్రానుగమనెద్విగాత్రం- ద్వ్య
 హశబ్దస్యముఖ్యాధికపరిత్యాగేమానాభావాత్ - బ్రాహ్మణస్యక్షత్రియశవాసు
 గమనవైశ్యశవాసుగమనేదసచేలస్మానం - యథోక్తాశౌచంతపంతే సచేల
 స్మానమగ్నిస్పృశసం గాయత్యృష్టశతంఘృత ప్రాశనంపునస్మానమాచమన
 త్రయంచ క్రమేణకఠవ్యం-శూద్రశవాసుగమనే గాయత్యృష్టసహస్రంవిశే
 వంతదాహవ్యవసాసూ- సచేలమవగాహ్యైత్తిర్యాన్నముపస్పృశ గాయ
 త్యృష్టశతంజపేత్-ఘృతంప్రాశ్యపునస్మాన్ తాత్తిరాచామేదితి-విష్టరపిఃసూ॥
 ద్విజశూద్రానుగమనెనపంతీమాసాద్య గాయత్యృష్టసహస్రంజపే ద్విజప్రేత
 స్యృష్టశతమితిద్విజశబ్దావణత్రయపరః-అత్రచపవచనోక్త మృతప్రాశనం
 వృద్ధపరాశరోక్తంపంచగవ్యప్రాశశతేనసహవికల్ప్యేనేమచ్చ గుభితీకేది
 త్-వైశ్యాసుగమనేగాయత్రీశతంవడ్చిఃప్రాతాయామైర్వికల్ప్యే- సముచ్చ
 యభితీకేదిత్-సవణవిషయాతురవ్యంజనెబ్రహ్మపురాణం॥

శ్లో॥మృతస్యయావదస్థీనిబ్రాహ్మణస్యాహృతానిశ్చ తావద్యోబాంధవ
 స్తత్రకాతితద్బాంధవై ససహిత్రస్మానాదృవేచ్ఛుర్నిస్తతస్తావచమనంస్త్రృ
 తంసచేలంస్మానమస్యేవామకృతేత్వస్థిసంచయోక్తతేతుకేవలంస్మానంక్షత్ర
 విట్కూద్రజన్తనామితిబ్రాహ్మణస్యసవణవిషయాతురవ్యంజనెంచయనా
 త్పూర్వకంస్మానమాత్రంతదూర్ధ్వకమాచమనం-క్షత్రియాగ్నిహంసవణవిష
 యాతురవ్యంజనెంచయనాత్పూర్వకంసచేలస్మానం- తథిపరంకేవలంస్మాన
 మితివివేకః- కాతీత్యాతురవ్యంజనమాత్రంపలక్షణం తథాచఫరిదేవనాశ్రువి
 మోచనదీనవచనాదిమనశ్చేష్ట్యాతురవ్యంజనేషుస్మానాదికంభవతి-ఉత్తయవ
 ణవిషయాతురవ్యంజనేపారసః-శ్లో॥ అస్థిసంచయనాదగ్వాగ్రుదిత్వా
 స్మానమాచరేత్అంతరదశాహేవిస్యఉద్ధృకమాచమనంస్త్రృతమితి-త
 త్రియాదివణోకవిసస్యాంతరదశాహేరుదిత్వేన్దిస్త్రృతసారస్యస్వాదోవ్యా
 భ్యాతంవిప్రగవాణంక్షత్రియాదీనామపలక్షణమిత్యఖండదర్శనాదో ఉభయ
 భావ్యత్తయఃర్ణవిషయత్వమేవహీనవర్ణవిషయాతురవ్యంజనేబ్రహ్మపురాణం॥

శ్లో॥అస్థిసంచయనిప్రకాతీచేత్క్షత్రవైశ్యయో- సద్యాంస్మాత్వా
 సచేలంతుద్వితీయేహనిశుధ్యతికృతేతుసంచయవిప్రః స్మానెనైవనిశుధ్యతీతి
 ప్రగవాణంక్షత్రియోపలక్షణం-తేనక్షత్రియసంపదశా విషయానుగమనం

ఏక రాత్రమితద్రష్టవ్యం శూద్రవిషయాతురవ్యంజనైశ్చరస్కరః

శ్లో॥ అస్థిసంచయనాదర్వాగ్నివిప్రోశుః పాతయేత్ | మృతేశూద్రగృహం గత్వా శిరాత్రేణ విశుద్ధతి | అస్థిసంచయనాదర్వాగ్నిమానాయావర్తి జాతియః | అహూరాత్రేణ శుద్ధంతి వాససాంతా శనైశ్చేతి | అప్రశబ్దా బ్రాహ్మణనూత్రపరిః | ఓత్రియవైశ్యయోశూద్రవిషయాతురవ్యంజనై ద్విరాత్రస్య ఏత్యమాణత్వాత్ ద్విజాతికబ్ధస్తువణత్ | మపరః తథాచ సంచయనాత్పువణం శూద్రవిషయాతురవ్యంజనై బ్రాహ్మణస్య త్రరాత్రం ఓత్రియవైశ్యయోర్ద్విగ్రాత్రం-సంచయనాదర్వాగ్నిమానాయాదౌ మప్యేక రాత్రమితద్రష్టవ్యం ఓత్రియవైశ్యశూద్రాధామస్థిసంచయనాత్పువణం శూద్రవిషయాతురవ్యంజనై పారస్కరః || శ్లో॥ సజాతేషు వసేద్యవ్యహతే ఓత్రియవైశ్యయోరితి- సజాతేషు ద్రస్యమానజాతేషు ద్రస్యశూద్రవిషయాతురవ్యంజనై సంచయనాత్పువణం దివసేన శుద్ధిః | ఓత్రియవైశ్యయోస్తుశూద్రవిషయాతురవ్యంజనై దినద్యయాచ్ఛద్ధితి యాధవీయాదౌ వ్యాఖ్యాతం- ఇదమేవ వచనమనుగమ్య విషయత్వేన స్మృతినారసర్వస్వాదౌ వ్యాఖ్యాతం వ్యాఖ్యానద్యయమపి విషయద్యయ లాభాయ గ్రాహ్యమేవ వచః || శ్లో॥ ఏకం వినానుగమనేశూద్రో న క్షేన శుద్ధతి త్యుత్తిరాధావిరోధాతర-ధమాతురవ్యంజనవిషయత్వమితరాచ్యం- వినివర్త్యయదాశూద్రాభిత్కృదాహరిష్కమాణవచనభివలనుగమనశిబ్ద్య ఉచ్యతే | పరత్వాత్ | అస్థిసంచయనాదర్వాగ్నిపూర్వోదాహృతపారస్కరవచనే గృహం గత్వైత్యసీవక్ష్యతం || శ్లో॥ శాపేశావగృహం గత్వా శ్చ శానేసారి శేపివా | ఆతురవ్యంజనం కృత్వా దూర్ఘోష్ణశుచిర్చవేత్ | అస్థిసంచయనాదర్వాగ్నితురవ్యంజనకృతే దూర్ఘోష్ణశుచిర్చివ్రుః పరిశుద్ధశుచిర్చవేదితి జేవలాదివచనేషు సంచయనాత్పువణం గ్రహప్రవేశాధాపేతి ఆశుచిర్విస్తరణాత్ | ఆతురత్వమాతికః సాక్ష్యజ్యతేనేనేత్యాతురవ్యంజనం పరిజేవనాదికం- యదీద్రాహ్మణస్య ఓత్రియాదిషు స్నేహ సదాసంచయనాద్గ్రంథత్రియవైశ్యసమాశ్వాసనీయా-తదాస్మాననుగ్రహణాత్ | శూద్రాస్తుతదాశౌచాంతే సమాశ్వాసనీయాః-తథాచ బ్రహ్మపురాణం |

శ్లో॥ వినివర్త్యయదాశూద్రా ఉదకాంతమపస్థితాః | ద్విజైస్తదానుగంతవ్యాపవధమన్యనాతనభితి | ఉదకస్య ఉదనదానస్యాశౌచశ్చేతి యావత్ | తస్యాంతం సమాప్తిం లనుగంతవ్యా ఆతురవ్యంజనాధాముపసర్పణీయాః స్నేహకాది నాసతథాచ పిండవ్యతిరక్తశవనిహారణే మనుః ||

శ్లో॥ అసపిండం ద్విజం ప్రేతం విప్రోనిహూత్య బంధునత్ | విశుదంతి తిరా

త్రేణమాతురాస్తాంశ్చిబాంధవాః | యద్యన్నమత్తితేహేయస్సదశాహేనశు
ధ్యతి | అనదన్నమేవహేవనచేత్తిస్తి కృహేవసేదితి | యస్తుప్రేతనిహారం
కృత్వాతద్గృహేవసతితదన్నంతుసంభుతైతస్యత్రాత్రం యస్తుతద్గృహేవసతి
తదన్నంచభుతైతస్యదశరాత్రం - యస్తుద్గృహవాసంతదన్నంచ పరిత్యజతిత
ద్వైకారాత్రమిత్యధః | యస్తుప్రేతనిహారణానంతరం గ్రామాద్బహిరేవ
వసతితస్యసజ్యోకరాశాచం ||

శ్లో॥ యోః ప్రేతమలకుర్యాద్వహేదాద్దదహేద్విజం | సశుభ్యత్యేక
కాలేనకాలశేషంబహిగ్యసత్ | గ్రామేవసత్దివాచ్ఛద్యేత్తహత్ప్రేతకృహే
వసన్తితివృద్ధమనుస్తరణాత్ | హరితోషిసూ || ప్రేతస్సుశోగ్రామం నప్రవిశే
యురానత్ప్రదశనాద్రాతావ్యాదిత్యస్త్యేతదేవలాపి ||

శ్లో॥ అహ్నిచేద్యహనంకుర్యాదూర్ధ్వమస్తమయాద్రవేః | స్నాత్వాగ్న
హంవిశేద్విప్రాత్రాచేదుదయాద్రవేః | అసగోత్రమబంధంచప్రేతభూతం
ద్విజోత్తమః | దహత్వాప్రచాదాయాహేనశుభ్యతీతివాచేదస్తమయాత్పరంని
శాయాంచేదాదిత్యోదయాత్పరంస్నాత్వాప్రచాదాయామేవశుభ్యతీత్యర్థః |
సకేవలంస్నానప్రచాదాయామాఅగ్నిసహాపికతః వ్యంతదాహంగిరాః ||

శ్లో॥ యోకశ్చిన్నిహారేప్రేతమసమిడంకథంచన | స్నాత్వాపచేలం
స్పృష్టావస్తీంతస్తిన్నేవాహివైశుచిరితి- తస్తిన్నేవాహి అస్తమయాత్పర
మిత్యధః | తథాచహనానంతరంసచేలంస్నాత్వాదివాచేదస్తమయపర్యం
తం రాత్రాచేదుదయపర్యంతం గ్రామాద్బహిరేనస్థితా తదనంతరం పున
స్నాత్వాగ్నిసృశేనప్రచాదాయామంచకృత్వాకృచ్ఛపాదప్రతినిధింకృ
త్వాపంచగ్యంప్రాశ్నబ్రాహ్మణైస్సప్తివాచయత్వాశుభ్రోభవతి- కృచ్ఛ
పాదాదిమస్తృతివచనముపరిష్టాదుదాహరివ్యతే- అగ్నిసృశేనాదిస్తృప్తివా
చనాంతరంచకంగ్రామప్రవేశాదిద్రయక్రేమపకరాతాదివ్యపినమానం-
ఇదంచదాహకస్యసజ్యోతిపకరాత్రం తిగాత్రం చాశాచందహనానంతరం-
ముఖ్యకతుకరాగమనెసంచయనతితోదకాన్యంతరక్రియాయా అకరిణైవపే
తితవ్యంఅన్యధాశుదతగాత్రమిస్తి ||

శ్లో॥ అజ్ఞాతించనరందగ్ధాత్రిరాత్రోనశుదిగ్భవేత్ | జ్ఞాతీనాం దశకనా
ఘృద్ధిస్సంచితదశరాత్రకమిత్స్యన్యంతరశచనాత్ ||

శ్లో॥ అసగోత్రస్సగోత్రోవాయదిస్త్రీయదివాపుణాః | ప్రథమేహని
మోదద్యాగదశాహంసమాపయోదితివృద్ధమనుస్తరణాత్ - అత్రప్రేతా
కమిత్యధాసూరిః ||

శ్లో॥ ఏకోద్దిష్టంతపవస్యా త్పంసుతుః శుద్ధతా త్వహుదితి భో
 థాయస్సరణోచ్చ - సంచయన్మకృతే తిలోదకే వారజ్జే దశరాత్రానంతర
 మేకాదశదినే స్వేనవా ముఖ్యకర్తావా కృతే నైకోద్దిష్టేన శుద్ధిరిత్యధః
 ఇనంచదశరాత్రాశౌచ మన్యస్తే ముఖ్యకర్తారివిద్యమాసే తత్సంబంధము
 చ్చార్య సంసారణ వేదితవ్యం - తదభావే అనాథ ప్రేతస్య సంసారణేతు
 స్వల్పమేవ॥

శ్లో॥ అసపిండోయదిదహేద్దిష్టీయేత్యప్తిసంచయః ఏకోద్దిష్టం త్రితీయే
 హ్ని ముదాత్తువిధీయత ఇతి స్మృత్యంతరవచనాత్ । ధనలోభేన ప్రేతనిహార
 కేచ తేస్మాన్మామాశౌచం తథాచకూసుః పురాణం॥

శ్లో॥ యదినిహారతే ప్రేతం ప్రలోభాక్రాంతమానసః । దశాహినద్య
 జన్మధ్యేద్వాదశాహేవధూమిపః । వైశ్యః పంచదశాహేన శూద్రోవాసేవశు
 భ్యతీతి-ఇదంసవణావిషయం । అసవణా శవనిహారణేతుత్జాతీయమాశౌచం
 తదాహగౌతమః॥

సూ॥ అపరశ్చైర్వణః పూర్వంవణముపస్పృశేత్పువోవా పరం
 తచ్చవోక్తమాశౌచమితి ఉపస్పృశేనం నిహారణం - తచ్చవోక్తం శతజాత్య
 క్తం దశాహద్వాదశాహాదికం - యదంచస్నేహదినా నిహారణవిషయం త
 థాచపుద్గపరాశరః॥

శ్లో॥ యోసవణామీమాశ్యేనసితావైసదహేన్నరః ఆశౌచంతుథ వేత్త
 స్యప్రేతజాతి సమం సదేతి । అథాలోభాదనణా శవనిహారణేతు తజ్జాతీయా
 ద్విగుణమాశౌచం తదానావ్యామ॥ శ్లో॥ అపరశ్చేత్పరంవణం పరోవాప్యప
 రంయదివహేచ్చపంతదాశౌచం దృష్టా ధేద్విగుణంధ వేదితి । తదాశౌచంతే
 ద్వణాశౌచం దృష్టాథే ద్రవ్యలాభరూపదృష్టప్రయోజనార్థే యిత్యాదిపు
 రాణం॥ శ్లో॥ యోసవణామమూత్యే ససత్వావైసదహేన్నరః । అశౌచమీథ
 వేత్తస్య ప్రేతజాతి సమం సదేతి । శదాపశ్చాల విషయం । ఉదాహృతే
 మనిహారణశబ్దప్రార్థః । ప్రేతాలంకరణవహన దహనాన్యత్రమః॥

శ్లో॥ పేతస్యహిసస్సగ్ధభూమణౌవై గరిలంక్రియాః । వహనందహ
 నంచేత సహారాధో నిరుచ్ఛత ఇతి వచనాత్ । ఏతాదృశే నిహారణ
 యద్యదుక్త మాశౌచం సతావన్తాశ్చ శుద్ధిః - కింతు ప్రాయశ్చిత్త మపి క
 తవ్యం - తదాహవిజ్ఞానైశ్వరః ॥ శ్లో ॥ కృచ్ఛపాదా సపిండస్య ప్ర
 తానంకరణకృతే । అజ్ఞానాదుపవాసస్సాగ్ధ దశక్తాస్సాన మివ్యత యి
 త్యాదిని

త్రాసమిత్రదశనాత్ | ప్రాశయేత్సంధగవ్యంచ | బ్రాంహమైస్సన్తీ చయే
దితి | యదంచ పాప్యత్తం సపిందవ్యతిరిక్తవిషయం |

శ్లో॥ విహితంతుసపిందానాం ప్రేతనిహారణాదికం | తేషాం కరోతీయః
కస్యైతస్యాధిక్యం విద్యతయితీదేవలాదిస్తరణాత్ | అధిక్యం ప్రాప్యైతరూపం | సమానోదకనిహారణేదశాపాదుశాచం ||

శ్లో॥ యస్సమానోదకం ప్రేతం సహిద్వాధదహేత్తదా | తస్మాత్తాచం
దశాపాంతులక్యేహంతుశ్శ్రహంవిదురితి | దేవలాదిస్తరణాత్ | అనాధప్రేత
నిహారణేగులసపిందానామపి సక్యస్సానప్రాణాయామభ్యామేవకర్థిః - త
థాచపరాశరః |

శ్లో॥ మిత్రబంధుసుక్కుత్పుక్షిధనధాన్యగృహవాజ్ఞైతం | అనాధం
బ్రాంహమం ప్రేతం యేవహంతిద్విజాతయః | పదేవదేయజ్ఞఫలమానుపూర్వా
ల్లభంతి తే | సతేహమగుభంకించిత్వాపంవాగుభకమకం | జలావగాహనా
తేహంసద్యశ్చైచంవిధీయతయిత్స్యన్త్యంతరేపి |

శ్లో॥ అనాధం బ్రాహ్మణం రద్ధ్యాపి త్రియం చైశ్యమేవనా | సద్యసేవమహా
యజ్ఞఫలం ప్రాప్నోతి మానవయతి | క్షత్రియాదిగ్రహణం సవణవిషయవప్య
ధయాజ్ఞరహిత్యపి

శ్లో॥ ప్రేతస్పృశనసంసృశే బ్రాహ్మణోనైవమావ్యతే | వోహవై
వాగ్నిదాతాచసద్యస్సాన్త్యావికుఢ్యతీతి | స్నాత్యేత్యుచలమాం | ప్రాణా
యామోపకతవ్యః | తథాచయజ్ఞవల్క్యః || శ్లో॥ ప్రవేశనాదికంకమకప్రేత
సంస్పర్శనామపి | యచ్ఛతాంతర్వై దాచ్యుద్దిశేభాంస్సానసంయమాదితి |
సంయమః ప్రాణాయామః | అయంచక్షోకోవిజ్ఞానేశ్వరేణవ్యాఖ్యాతః | యతే
గత్సూర్యోక్తం నింబపత్రదంశాద్విక్తప్రవేశనాంతంకర్త | తస్మిన్కేవలంజ్ఞాతీనాం |
కింతుక రేహమపిధమాకథం | ప్రేతారంకరణాదికంకుతాంధవతి | ప్రవేశ
నాదికయత్యాదికబ్రాహ్మణంకత్వాత్ప్రసిద్ధమక్రమాభిప్రాయః - తేహంతు
ధమాకథకనిహారణాదా | ప్రవృత్తానాంతర్వై దాచ్యుద్దిశ్యచ్చ | తాంస్సాన
| ప్రాణాయామభ్యామేవసద్యసేవకౌచనిర్వృత్తిరితి | నింబపత్రదంశాదికంయ
జ్ఞవల్క్యేనైవోక్తం

శ్లో॥ యతిసంసృత్వత్సచ్చేయగృహంబాలపురస్సరాః | విదేశ్యనింబ
పత్రాణినిమతాద్వారివేత్తనః | ఆచమగ్నాగ్నిసలెల్లగోమయంకారస
చాక | ప్రవేశేయస్సమాలభ్యచ్చత్వాత్సనిపదంశనైరితి | వ్యాఖ్యాతంచే
దంవిజ్ఞానేశ్వరేణ | ఏవంతులవప్యధవచాంసి | సంక్రమ్యేనమ్యగాకర్ణ్యకత్వైత్యో

ద్వితీయాదిదివేష్యపిండోదకకాలేకర్తాంగమాశాచమస్తి - తతస్సాన్వేషకు
ద్ధి-తథాచబ్రాహ్మే॥

శ్లో॥ ఆచార్యం వాపుష్పాధ్యాయం గురుం వాపితరంచ వా | మాతరం వా
స్వయందధ్యాత్రతస్థస్తత్రభోజనం | కృత్యాతతవైతస్తాత్మే | తాన్నంతుసభ
షమేత్ | అన్యత్రభోజనం కుర్యాన్నచ త్రైస్సహసం వసేత్ | ఏకాహమశుచిర్బా
త్వాద్వితీయే హనిశుధ్యతే | వ్రతస్థాబ్రహ్మచారికృచ్ఛాగ్రిదికతాచ-సంవరణ
పచనేతువ్రతకర్తృకృచ్ఛాగ్రిదివిష్టమూత్రసరాతథాచ-ప్రహారికమ్ |

శ్లో॥ బ్రహ్మచారియదాకుర్యాప్సింజనిర్యావకంజీతుమ్ | దాడతా-లంక
దాశౌచంతతస్మాత్వావిశుధ్యతీతి | తావతా-లంద్వితీయాదిదివేష్యపిండో
దకదానకాలం - క్రియాంతేస్తా నేనశుద్ధిః - అసపిండో-యికశ్చిదాశౌచమ్ - క
స్సన్నాశౌచిభిస్సహసంపరకాకరోతిత్యయావందితినానిసంపరకా-ద్వి-స
పర్యంతమాశాచం-సంపరక-శబ్దాస్తు |

శ్లో॥ ప్రేతకర్తృపదద్విత్వంతత్యతిశ్చాఘ్నిభిస్సహాసహవాససహజ్జాత్యది
సంపరా-ర్థంప్రచక్షిశయితవచనోక్తమ్ |

శ్లో॥ యస్తైస్సహసపిండోఽప్రకృత్యచ్యయవాసనం | బాంధవోబాంధ
వోవాపీసదశాపేనశుధ్యతీతి | వచనముదాహృత్యతత్త్వబంధేష్యేపంచాగ్ని
భ్యుతం | ప్రకరణవాచినాప్రత్యేకేనపానపున్యముచ్యతే - తథాచదశాహంసం
పరకాత్వేకశాహమాశాచం - కతిపయదివానిచేత్తావంప్రేతదివానిచేత్తాధికా
భుతికాదిస్వల్పకాలంచేత్ | స్నానమాప్రచక్షితిమ్ | *...*...*...*...*...*

—(*) సంక్షిప్త హస్తం. (*)—

బ్రాహ్మశాస్త్రాంత్రయాదౌవరాహం - సవరాశవానుగమ నేనచే
లస్సానవహ్ని సుకేశన ఘృతప్రాశదిభునస్సాన ప్రాణాయామః క్రమే
నాకతతావ్యాః | పునస్నానంశుషకంపైశ్చిశుకతావ్యం - తతథావేద్వాదశవా
నంతేనవస్తేత్రి - బ్రాహ్మణానాంతం - ద్రక్షవస్తేత్రిదౌషిర్ముం యద్యతయి
తిక్వచిరభ్యనుజ్ఞాయతే - ప్రాణాయామః(స్త్రి) సుచిర్తవ్యాః - శూద్రస్య
సవరాశవానుగమనే ఏకరాత్రం - అరాత్రాను పదితకశ్యాశ వానుగమచే
పహిస్సర్ప వాదికం నకతతావ్యం | తతసచేల స్నానప్రాణాయామః
భ్యాపేవశుద్ధిః - ప్రాణాయామశ్చపునస్సానంకృత్యాకతతావ్యః - తథాచ -
సనాథోఽవీత పరిణీతస్త్రీ శవానుగవన ఏకఘృత ప్రాశనాగ్ని స్పృశక

త్వస్య ఆస్తిఘృతమూరభావే సవ్యావృత్త్యా గాయత్ర్యాదశ వారభిషం
 త్రితంత్రాంజలి పరిమితః జలం వీత్యాశ్చద్విః - శవాను గమన సమయోజ
 న్నా శ్రేణగంతవ్యం - పాశ్యక యోశ్చన గంతవ్య - కింతు పశ్యాదేవగం
 తవ్యం - శవాను గమనం వహనం దహనం వాక్య త్యావృత్త్యా సుక్ష్మిమన్వ
 య మపిన్నా త్యా శహ్ని స్పర్శ వాదికం సర్వంః ద్యౌః కృత్యా గ్రామః ప్రవే
 ష్యః - శ్రీశౌంస్నానాత్పుర్యంస్వయం మస్నా త్యావాబుద్ధిపూర్వకం గ్రా
 మప్రవేశేత్రాత్రమాశౌచం - అబుద్ధిపూర్వకం దేదేక రాత్రం - ప్రేతం
 దుభిశ్చ మైవ గ్రామ ప్రవేశకతవ్యః - శవాను గమన దివస సచేలస్నా దిమ
 కృతేష్యపిజవ వామూర్జన దాన శ్రాద్ధాదికం నకుర్యాత్ - సంధ్యావందన
 మూత్రం కతవ్యం - గాయత్రీజప సంక్షేపేకతవ్యః - బౌధాసనం దేవతాచా
 నంచ అన్యే ఏకార మేత్ - దానం శ్రాద్ధం చ పరేహనితరుణ్యం జనే ప్యేవ మేవ
 బ్రాహ్మణస్య త్రియశ్చ వాను గమనే సద్యస్సచేలస్నానం - తరి ఏక రాత్ర మూశౌచం
 పరేద్యస్సచేలస్నానం స్ని స్పృశనం గాయత్రీజప తవ్యం - మృత పాశనం పున
 స్నానం ఆచమన త్రయంచక్ర మేక కతవ్యం - ఉధయ మపిజతవ్యమితి శే
 చిత - వైశ్యశ వాను గమనే ప్యేవ మేవ - తప్రపత్తి త్యా శౌచం విశేషః - ప్రాణాయా
 ముపక్రమ్యుధికం గాయత్రీజపేన ఏక ల్ప గ్ధయితి శేచిత - శూద్రశ వాను గమనే
 తు సద్యస్సచేలస్నానం - తరి శ్రీరాత్ర మూశౌచం - చతుర్థే హని సముద్ర గానదీ
 స్నానం వహ్ని స్పృశనం గాయత్రీజప సహ స్రజపః - మృత పాశనం పున స్నానం
 ప్రాణాయామ త్రయంచక్ర తవ్యం త్రియస్య వైశ్యశ వాను గమనే ఏక రాత్రం -
 శూద్రశ వాను గమనే పక్షిణిద్వి గాత్ర మితి శేచిత - వైశ్యస్య శూద్రశ వాను గమనే
 త్రియస్య బేవాశౌచం - అగ్ని స్పృశన వాదికం సర్వ బ్రాహ్మణ దేవ - మా గాదౌశ
 వమజ్ఞా త్యా మృద్యచ్ఛూత త్రియశ్చ వాను గమనే బ్రాహ్మణస్య నదీస్నానం - పంచ
 శత గాయత్రీజపశ్చ - మద్విచ్ఛయాయై శ్యశ వాను గమనే నదీస్నానం - పంచాశదు
 జ్జత సప్తశత గాయత్రీజపశ్చయ్యచ్ఛయాయై శ్యశ వాను గమనే లిస్నానం - స
 చాత్ర గాయత్రీజపశ్చ నక్షేక రాత్రాదిక మూశౌచం - బ్రాహ్మణస్య సహజ విష
 మేమరి దేవయా శ్రువిమోచనదీన వచనాదివ్యా తుగః శ్చనైమ సూచయ
 నాత్పుర్యం నేదీ స్నానమాత్ర - తమాధ్వం చే దాచమనం త్రియ వైశ్య
 మో శ్చపక్షిణి గూతుర వ్యంజనే సంవయనా త్పుర్యం చేత సచేల
 స్నానం - తమాధ్వం చేతేవలస్నానం శూద్రస్య సహజ విషయాతుర్యంజనే
 సంచ దామూర్జనం చే దేక రాత్ర మూశౌచం - తత్రైవ ప్రేతం భుస్పృశం వి
 షాత్రుర వ్యంజనే సజ్యేతి యశౌచం - సంవయనా మాధ్వంతు స్నానమాత్రం

ఉత్తమవర్ణానివయాతురవ్యంజనీకృష్టవర్ణాన్యసంతులనాత్పుర్యంస్నాన
 జాత్రంతిదూర్భావాచమనంబ్రాహ్మణస్యత్రియవైశ్యవిషయాతురవ్యంజ
 నేనందయినాత్పుర్యంజేష్యచేలస్నానం-తతఏకరాత్రయాశాచంద్వితీయే హ
 నినద్యాంసచేలస్నానేనశుద్ధిః-సంచయనాదూర్భవతుస్నానమాత్రం-ఉత్రియ
 వైశ్యవిషయాతురవ్యంజనాప్రేవమేద-బ్రాహ్మణస్యశూద్రవిషయాతురవ్యంజ
 నేనంచయనాత్పుర్యం-త్రరాత్రయాశాచం-ఉత్రియవైశ్యయోగ్యుద్విగ్రాతం
 నందయినాదూర్భవతుశూద్రవిషయాతురవ్యంజనే త్రయాణాంపివదా
 నామేకరాత్రం-ద్వితీయేహనినద్యాంసచేలస్నానేనశుద్ధిః అత్రసూతగ్మహిం
 త్యావాత్తశానేవామాగమధ్యేవా యత్రవ్యచదాతురవ్యంజనేపి యథోక్త
 మాశౌచమస్తవ-యదిత్యత్రియవైశ్యయోబ్రాహ్మణస్యస్నేహ-తదాపంచయ
 నాత్పుర్యంతౌసమాశ్వాసనియాతతస్నానేనశుద్ధిః యదిహాద్రేషుస్నేహః త
 దాతశాచాంతౌసమాశ్వాసనియాతశౌచమధ్యేజేత్పువోక్తమాశౌచంఅ
 స్తి-స్నేహాదివాసపిండవ్యతిరిక్తచీతస్థాలంకరణం వహనందహనువా త్రయ
 మపిహయఃకరోతి-సంజడంచేలంస్నాన్వాదివాచేదస్త్రయంపర్యంతంరాత్రా
 చేదుదయంపర్యంతదశానాత్పురంవాపుసంచేలంస్నాన్వా వహిమ్మస్సృష్ట్యా
 ఘృతమ్పన్నగవ్యమ్వాప్రాశ్యపురస్నాన్వా త్వాప్రాదాయామమ్కృత్యాకృచ్చ
 పాద ద్రవనిధిం శృత్యా బ్రహ్మజైస్సప్తినాచయిత్వా శుద్ధోభవతి - వహనా
 ద్యంతరంసన్యయేచగ్రామంప్రవిష్టశ్చేద హూత్రమ్కృత్సూర్యాశౌచం
 కృత్వాద్వితీయేహసూర్యోక్తమ్సర్వమ్కృత్వాశుద్ధోభవతి ప్రేతాల కరణా
 దికంకృత్యాయస్తుగ్రామంప్రవిశ్యనేత్రగృహేవసతితస్య త్రిరాత్రయాశౌచమ్
 యదిగిరీయమవ్తంభుజైశ్శుచశరాత్రమ్ - అగ్నిస్తవన-ప్రభృతి స్త్రస్తివాచ
 కాంతపంచకంసర్వతశచూనమ్ఇదంచఅగ్నిదస్య సజ్యోతిరేకరాత్రమ్ త్రిరా
 త్రంచశౌచదహనానంతరం-ముఖ్యకతుకరాగ్మచనేనంచయనతిలోదకా న్యం
 తంక్రియాయాఅకరజేవనేదికవ్యమ్-తిలోదకారంభాత్సంచయనాద్వాపశ్చా
 న్ముఖ్యకతుకరాగ్మచనేలనాగమనేరా-దశరాత్రమేవ-ఏతఏకాదశదినే ముఖ్యక
 తుకరనాగమనేస్వేనకృతేనాగమనేతుముఖ్యకతాక్రృతేనైకోద్దిష్టేనశుద్ధిః-
 ఇదంచదశరాత్రమ్ముఖ్యకతకరి జేషాంతరస్థితేతత్సంభవమ్ పురస్కృత
 హనేవేదిత్యమ్-అరాధచేతదహనేతుత్రిరాత్రమేవగచ్ఛంచయన తిలోదకే
 చృతేదత్రి-ద్వితీయేహనిసంచయనమ్-త్రితీయేహనివోద్దిష్టాంతేశుద్ధిః-తతః
 సమాప్రేతుస్నానమాత్రమిక్రీరాగుక్తమ్-మంగృబంధూనామ్మతులాదీరాం
 దహనతదీయగృహావాస భావేత్రిరాత్రమ్- తిలోదకారంభే సంచయనేవా

కృతేసమీక్ష్యాశాచినామితి రాత్రీమితి రాత్రాశాచినామిదశరాత్రీమిదశమ
చకరీంతరస్యాభావేస్వయమేవసంసారకరణేదేతవ్యమ్ - కరణేంతరే
పతితు దశరాత్రీ మిత్సు క్తమేవ-సమానోదకదహనతు తిలోదకా ద్యభావేపి
దశ రాత్రం భృతిఃగృహీత్వా సవణ శవా లంకరణాదాకృతే పూర్ణమూ
శాచం - స్నేహాదినాహీనవణశవాలంకరణాదాహీనకణా క్తద్వాదశాసా
దికంపూర్ణమూశాచం-తత్రైవిభృతిగ్రహణేతదా శాచాద్విగుణం - అత్ర
సర్వత్రాశాచాంతే వహ్ని శకనాదిస్వస్తి వాచనాంతం సర్వంకుర్యాత్ - ధ
మాధా మనాథ ప్రేతవహనా దాకృతే బంధుత్వ రహితానామపి స్నాన
ప్రాణా మూమంభ్యా మేవశుద్ధిః - నశించిదప్యా శాచం - వహ్ని స్పర్శనాదికం
కిమపినా స్తి-అత్రపుత్రావాజ్ఞాతయోవాన్యేవామూవంతఃప్రేతసంస్పర్శినై
సర్వేధర్మాధాంప్రవృత్తాలపిస్నాత్వాగత్యగృహప్రవేశసమయే ద్వారదే
శేస్థిత్యానియతాంతరంగానింబపత్రాణివిదళ్య గండూషం కృత్వాచమ్య శ
హ్ని ముదకంగోమయంగారసమకాపాదూర్వాపల్లవాప్రవాళిం వృషభం
చపి వ్రష్టాద్వారదే శే సామాం నిధానులస్తి క్తపూర్వం పదనిధానుప్రదీ
పేనసహమందమందమంతః ప్రవిశేయ్యంఅలంకృతశవదళకానపీయమానశవ
దళకానెనచేలస్నానకతకవ్యం - కేవలశవదళకానతుఅబుద్ధిపూర్వకతాచమనం
బుద్ధిపూర్వకేతుస్నానమ స్తిబ్రంహచారీయదిప్రేతవహనాదికం కరోతి తదా
తస్యకృచ్ఛ్రంపునరుపనయసించకతకవ్యమ్ప్రేతవహనాద్యాభావేపికేవలసూ
తకాన్నభాజనప్రేవమేవ- మూతాపిశ్రోగురోవా మూతామహస్యవామృ
తాసన్నిధౌకతకంతరస్యాభావేబ్రహ్మచారిణాపిసర్వమ్ప్రేతకృత్యమ్ కతకవ్య
మ్-తతఃప్రేతగృహేనవసేత్-ఆశౌచిభిస్సహవాసంచనకుర్యాత్ - తదీయమన్న
మ్చనభంజితభిక్షామతిత్వాపరగృహేభాజనమేకతకవ్యమ్- ఏవమస్థితేబ్రహ్మ
చారిణోదహనదీనమూత్రమూశాచమ్-ద్వితీయాదిదివేషుపింశోదకదానకాలేక
ర్తాంగమూశాచం-తతస్నాన పేవశుద్ధిః-గృహస్థాపియః కశ్చిత్స్వయమూశాచర
హితస్సన్నాచాచిభిశ్శశయినాదికమ్ ప్రేతకర్తృప దళకానమీవాయావకతి
దినానికరోతి తస్యతావద్ధిమూశాచం మూతాధామతికాది స్వల్పకాలమసహ
శయనాసనయోస్నానమూత్రమితి॥

ఇతిశ్రీవేంకటాంబాగర్భాసంధూత శ్రీసుబ్రహ్మణ్య సుధీవర విచిత్రా
యామభినవకదశీతిస్యాభ్యాయామంధమక ప్రదీపికాభ్యాయాట సంపరాశా
శాచ నిరూపం

—(*) ద్రవ్యాశౌచనిర్ణయః. (*)—

మూ॥ ద్రవ్యాశౌచవిచారశౌచంస్యామ్యశౌచవిధీయతే॥

అశౌచాంతేతుశుద్ధ్యంతివారిదాప్రాక్షితానిబేత్॥

వ్యా॥ స్యామినఅశౌచేతదీయానాంతండులాదిద్రవ్యాశౌచవిధీత్సం
బంధాదాశౌచస్త్రీ - అశౌచాంతే జలేనప్రాక్షితానిచేచ్ఛద్యంతి తస్మాదా
శౌచవిధినేమతధీయ దవ్యప్రతిగ్రహానకతకవ్యః॥ * * *

మూ॥ దధిక్షీరఘృతాదీనాంనదోహో స్త్వీప్యంగృహే

వ్యా॥ దధిక్షీరఘృతతక్రగుడలవణమధురూంస పుష్పమూలఫలశాక
కాష్ఠతృణకూపగతోదకతైలావధాజినానాం క్షేత్రగతశాన్యానాంచస్యామి
హస్తస్పర్శసంవిదాతదనుజ్ఞామాత్రేఃస్వయంగ్రహణేనదోహః - కేచిత్తుస్వా
మినాభూమానిక్షిప్తానాంస్వయంగ్రహణమిచ్ఛంతి - తదయుక్తంస్యామిస్త్రీ
ష్టానిదువ్యంతి త్యాదివచనేషుస్యామిస్పర్శయిత్రే దోషశవదౌత్సవమాప
నేవిద్యమానానిద్రవ్యాణిపరేతులయిత్యాదత్రానిగ్రాహ్యః॥

మూ॥ సంపరాశౌచవాక్యస్తుయశ్చత్యాశౌచవాక్యభవేత్॥

తస్యద్రవ్యాణిశుద్ధానిగ్రాహ్యఃస్వయంసీషిః॥

వ్యా॥ సంపరాశౌచినః అతిక్రాంతాశౌచినశ్చతండులాదిద్రవ్యాణి
శుద్ధాని - తత్ప్రతిగ్రహేనదోహః॥ x * x

మూ॥ అపతాతలేప్రతిగ్రాహ్యమామైకమేకంద్విజైః॥

వ్యా॥ అత్యంతాతలసంచారాదినావాధుభిక్షుదేశక్షోభదినావాప్రా
సంశయేనాప్తేఅనన్యగతికల్పదశాయాం స్త్రీపుత్రాదీనామేకదినభోజనప
ర్యాప్తమామంతండులాదికంప్రతిగ్రాహ్యం॥ * * *

మూ॥ పూర్వంసంకల్పితంద్రవ్యంయజ్ఞాదిషునదువ్యతి॥

పశ్యాన్నంతస్థితభోజ్యంపరైర్దత్తంపసిషిః॥

వ్యా॥ ఉపక్రాంతేషు యజ్ఞాదిషు ఆదిశబ్దేనవివాహాపనయనచా
లనీమంతపుంసపనచేతతోత్పవచేవతాప్రతిష్ఠాదయోగ్యహ్యంతే - తేషూప
క్రాంతేషు మన్యేసూతకంచే త్పూర్వమేవచేవతాయై బ్రాహ్మణైశ్చసంక
ల్పితంద్రవ్యంప్రతిగ్రాహ్యం - పశ్యాన్నంత సూతకాగతా త్పూర్వమేవ
కృతంస్థితంచేత్తదన్తం సూతకేప్రశంబినాపరైః కరిషేష్ఠితంచేద్బ్రాహ్మణై
భోజ్యత్వేన॥

మూ॥ దాతృభోక్తౌ రిన్యతగోజానాత్యాశౌచకారణం॥

తదన్నంనద్రవ్యంస్యాన్నచభోజ్యమిత్స్యేతి॥

న్యాయాః యదిదాతాస్వస్యాశాచకారణంజననంమరణంవాజానాతిభోక్తాతు
నజానాతి. తదాస్వకీయమన్నంత్రాప్తదాయినదేయం - యదితుభోక్తాదా
తురాశాచ కారణంజానాతి - దాతాతునజానాతి తదాతదన్నంనభాజ్యం-

మూ॥ యదిభాజనమధ్యేతుజానాత్యాశాచకారణం।

అన్యగేహగోదక్షైరాపోశనాదానైవదుష్యతి॥

• వ్యా॥ యదిదాతాభాక్తావాభాజనారంభాత్పుర్వంజననాదితంత్రుతవంతౌ-
భాజనమధ్యేతుశ్రుతవంతౌ-తదాపాత్రస్థితాన్నమూత్రంధుక్త్వాన్యగే హాదుద-
కమాసీయతి త్రరాపోశనంకృత్వా - హస్తప్రక్షాళనాదికమపిఅన్యగేహా
దక్షైరేవకుర్యాత్ - పాత్రస్థితాన్నభాజనమధ్యేజలపానమపేక్షితంచేత్తదష్య
న్యగేహాదక్షైరకతకాశ్యం - పాత్రస్థితాన్నస్యదత్తత్వేన స్వత్వవివృత్యా
స్వామిసంబంధాభావేనతద్యోజనోదోషస్యాప్రసక్తేః - నచయజ్ఞాదావివపరైః
పరివేషణంకతుకాయుజ్యతే - తస్యపూర్వసంకల్పితవిషయత్వాత్ - యజ్ఞాది
విషయత్వాచ్చ-తథాచ- యజ్ఞాదిప్రేషపూర్వసంకల్పితమేవ పక్ష్యంస్థితంచే
త్ శబదన్నంపశ్చదాశాచేప్రాప్తేపరైఃపరివేషయిత్వాభాజ్యం - అన్యత్రతుపా
త్రస్థితాన్నమూత్రంభాజ్యమితివివేకఃఅత్రకృమణముపివచనానలిఖ్యంతే- తత్ర
దృశ్యాదామశాచేస్త్యుత్యంతరం॥

శ్లో॥ ద్రవ్యాణిస్వామిసంబంధాదఘాహస్వశుచీశివ । స్వామిశుద్ధైః
వశుస్యంతివారిణాప్రాక్షిత్వాన్యవీతి । అగ్నేశపితదియన్యశాచమస్తి - తథా
చదేవలి॥

శ్లో॥ చందాలాగ్నిరమేధ్యాగ్నిస్సూతకాగ్నిశ్చకహికచిత్ । పతితాగ్నిశ్చ
నశిష్టగ్రహణోచితాఇతి- దధిక్షీరాదివిషయేమరీచి॥

శ్లో॥ లవణేమధుమంసేవపుష్పమూలఫలేషుచ । శాకకాష్టత్పణేష్య
పుష్పాధిసద్విఃపయస్సుచ । త్రైలోషధాజనేచైవపశ్వాపక్షేన్యయంగ్రహాఃపశ్య
క్రవ్యేషుసర్వేషువాశాచంవృతసూతకఇతి - పక్షేభిర్యదా- అపక్షేతండు
లాదా - ఇవంచపశ్వాపక్యాభ్యనుజ్ఞానమన్నసత్రప్రవృత్తవిషయమితివిజ్ఞా
నశ్వరాదయః॥

శ్లో॥ అన్నసత్రప్రవృత్తానామమమన్నమగహితం । భుక్త్వాపశ్వాన్న
మతేషాం త్రిరాత్రంతుపయఃపిబేదిత్యంగిరస్త రణాత్ లవణాదికం తన్నన్నస
త్రాభావేపిగ్రాహ్యమేవ-అంగిరాఅపి॥

శ్లో॥ యత్తుతేత్రగతంధాన్యంకూపవాషపీయజ్జలం । ఉభాయ్యారపియే
వోచ్ఛేద్యంయచ్చగోషగీతంపయః । ఆనంమంసంసాధుఘృణందధిక్షీరమథాప

ధంగుడస్త్రక్రంతభోవశ్చిద్భజ్యాన్యేతానివిత్వశఇతిజేతగతమిత్యనేమృహే
 విద్యమానస్యథాస్యస్యప్రదానః- కూపవాపీష్టిత్యనేనధాండ్వినోకస్యప్ర
 దానః- గోమృగతమిత్యనేనసూతకేష్టప్రపయ సాప్రదానః - నతుడగ్ధస్యాపి-
 అన్యథాదధిఘృతయోగ్రాహ్యతాస త్రేదోహంబినాతయోగంధవాత్త
 థాచదధిక్షీరఘృతానాంసూత- జనపుర్యాభావేగ్రాహ్యత్వమితిమంతవ్యం-
 సంపరాశౌచవిషయసంగ్రహకారః॥

శ్లో॥ ఆశౌచంయస్యసంపరాదాపతేత్యహవేధినః॥ క్రియాస్తస్యసలుక్యం
 తేగృహ్యదాంచనతద్భవేదితి॥ గృహేధవాగృహ్యః (స్త్రీ) పుత్రాదయో ద్రవ్యా
 ణిచ॥ ఇదంచక్రియాభ్యనుజ్ఞానమనన్యసాధ్యసంధ్యావందనాదిమూల్యవిషయం
 హుమాచాచనాదినీషేదస్యప్రాగుక్తత్వాత్॥ క్రియాస్తస్యసలుక్యంత ఇతి
 కేచిత్పఠంతి- తదాలోపో హుమాదివిషయః అతిక్రాంతవిషయేబృహస్పతిః॥

శ్లో॥ అతిక్రాంతేదశాహేతుపశ్చాజ్ఞానాతిశేద్యహే॥ త్రిరాశ్రంసూతకంత
 స్యసతద్ధివ్యస్యకస్యచీదితి॥ దశాహగ్రహణంత్రితాతాదేరభ్యుపలక్షణం- ఆప
 తాగలవిషయేఅంగిరాశ్శ్లో॥ నాన్యాచూర్ణద్రవ్యపక్వాన్నంవిద్యానాశౌచినోపి
 చఆతరీతామమేవాస్తాదవృత్తావేకగ్రామితి॥ అష్టత్వైదుభిః క్షౌదినాశ్చత్త
 లాభదశాయామేకదినపక్వాప్రమామమేవతస్థులాదికంగ్రాహ్యం- నతుపక్వా
 న్నమిత్యభావః- వివాహాదిమపూర్వసంకల్పితద్రవ్యవిషయేపరాశరః॥

శ్లో॥ వివాహాత్సవయజ్ఞాదివ్యంతరామృతసూతకే॥ పూర్వసంకల్పితద్ర
 వ్యంబీయమానంనదువ్యతీతి॥ వివాహగ్రహణంచాలోపచయనాదినంసూరిక
 ర్హిపలక్షణంఉత్సవోదేవతార్చనః- తేనదేవతాశ్రుతిష్ఠాదికముపలక్ష్యతేపక్వా
 న్నవిషయేస్తృత్యంతరం॥ శ్లో॥ వివాహాత్సవయజ్ఞాదివ్యంతరామృతసూత
 కే॥ శేషమన్నంపరేదేవయంధాత్మాగ్రభోక్త్రాంశనృపేదితి॥ ఇదంచపరప
 రివేషితాన్నభోజనాభ్యనుజ్ఞానంచుజ్ఞాదిమ్యేవపూర్వగంకల్పవచ- తథాచ
 యజ్ఞాదిభ్యన్యత్రపూర్వసంకల్పితాదన్యోపక్వహన్నంస్థితంచేత్- సర్వధాన
 భాజ్యం- యజ్ఞాదివ్యవసూతకాగమాశ్చరంపక్వంచేత్తన్నభాజ్యం- అన్యశర
 పరిజ్ఞానవియవృత్తిగ్రంశన్తతం॥ శ్లో॥ ఉభాభ్యామపరిజ్ఞాతేభాక్తుదోహోనవిద్య
 తేఏకేనాపిపరిజ్ఞాతేభాక్తుదోహముపాపహేదితి॥ భోక్తురిదాతురభ్యుపలక్ష
 ణం- తథాచదాతాజానాతిచేదాతుదోహః- భోక్తాజానాతిచేద్భోక్తుదోహ
 యః- యజ్ఞాభిభ్యోవ్యతహోజనమధ్యేసూతకపరిజ్ఞానవిషయేవృత్తిగ్రంశన్తతం॥

శ్లో॥ భుజానేషుతుప్రేమ్యంతరామృతసూతకే॥ అన్యగేహూదకా
 చాతాస్యవేదేశుచుస్తృతి॥ ఆచయనగ్రహణంపానాపోశనాదేరుపలక్ష

౧౦-ఉదాహృతవచనేషు సర్వత్ర మృతసూతకయితీద్యం దైవకవద్భావః మృత
కే సూతకేచేత్యభావః

—(*) సం గ్రహ స్తు. (*)—

సూతకీనస్సకాశాత్తండులాదిద్రవ్యం సువర్ణవస్త్రాదీకంచనప్రతిగ్రాహ్యమ్-సూతకీనోగృహాదగ్నిరపినగ్రాహ్యః-తత్రగుడవలణమధు పుష్పమూలఫల
శాక కాష్ఠతృణతైలాషధాజనానిస్సామిహస్తస్పృశకంవినాతదనుజ్ఞామాత్రేణ
స్వయమేవగ్రాహ్యః-ఉదకంతుమాపగతంగ్రాహ్యం భాండాదిస్థితంతునగ్రా
హ్యం-ధాన్యంక్షేత్రగతంగ్రాహ్యం-గృహేస్థితంతునగ్రాహ్యం-దధిక్షీరఘృత
తకాశిపరైశేవదుద్ధానిమ్నాదితాని గ్రాహ్యః-పణ్యద్రవ్యాణి పరైస్తుల
యత్వాదత్తాని గ్రాహ్యః అతిక్రాంతాశ్చాచినః సుపరాశ్చాచినశ్చ స
కాశాత్తండులాదికమపి స్వామిహస్తస్పృశకంవినా గ్రాహ్యమ్। పశ్వా
న్నంతు సబోజ్యం। దాతాస్యకీయాశ్చాచకారణం జానాతి చేత్రేనస్వకీ
యచన్నంబాహుడాచనచేయంబాక్తాదాతురాశ్చాచకారణమజానాతిచే
త్తదీయమన్నం తేనసబోజ్యంబాజనమధ్యేదాతురాశ్చాచేజ్ఞాతేచాత్రసితాన్న
మాత్రంధుక్త్వాఅన్యశేహదుడకమానీయఉత్తరావశసహస్తాత్రానాదిక
మకుద్భాత-వాస్థిత్వాన్నబాజనమధ్యేజలపానమపేక్షితచేవన్యగోహూద
కమేవపేక్షుంవివాహాపనయనసీమంతచారాదిమసంసార్కరణమనుయ
జ్ఞేషుచేవతోత్సవదేవతాప్రతిష్ఠాదిమచమధ్యేసూతకప్రాప్తాదిద్యంతండు
లాదిద్రవ్యంసూతకప్రవృత్తేఃపూర్వమేవదేవతాయైబ్రాహ్మణేభ్యశ్చ సంకల్పి
తంచేత్తత్సామిహస్తస్పృశకంవినాపత్రదక్షిణంగ్రాహ్యం-స్వయంబాగ్రా
హ్యం-సూతకప్రవృత్తేఃపూర్వంకృతంపశ్వాన్నంస్థితంచేత్-పరైః పరివేషణం
కాయిత్యాబోజ్యం-సూతకాగమం పరమ్ పరైః పాశకృతేపితదన్న
మసబోజ్యమ్ వివాహాదిబ్యోన్యత్రసూప్రవృత్తేః పూర్వంకృతమపి పశ్వా
న్నంపరైః పరివేషణేకృతేపిసబోజ్యం-దుభితాదినాయేనకేనచిన్నితేనప్రా
ణసంశయేప్రాప్తేగత్యంతరాధావదశాయాంశ్రీపుత్రాదీనాం ఏకదినబోజన
పర్యాప్తంతండులాదికంసూతకీనకాశాదపిగ్రాహ్యం-అధికంతునగ్రాహ్య
యావజ్జీవికనిత్యాన్నదాననియమప్రవృత్తస్యతండులాదికంగత్యంతరే సత్యః
గ్రాహ్యం-భక్త్యజ్ఞాతంతుపక్ష్యమపిగ్రాహ్యంపశ్వాన్నంతుసర్వదానగ్రాహ్యవ
త్తత్రత్రేవేకబాంధాగధాసంధూతశ్రీసుబ్రహ్మ్యసుధీవదిరచితాయా-వ
భీనవమవశీతివ్యాఖ్యానం ధర్మశ్రుతికాఖ్యానం-ద్రవ్యాశ్చాచనికాయః

—అశౌచాపవాదనిరూపకం—

మూ॥ అశౌచం బ్రహ్మచర్యసాధనామశ్రియంస్నానమాత్రం॥
వ్యా॥ పూర్వోక్తం సర్వమాశౌచం గృహస్థానామేవ-అశ్రియమామాత్రమా
ణాంబంధుజనసమరణయోగస్నానమాత్రం॥

మూ॥ పితౄరాశౌచమస్త్యనతత్రాపి బ్రహ్మచారిణి॥
వ్యా॥ తత్రాపి ఆశ్రమాంతరేషు పిబ్రహ్మచారిణిః పితౄన్యతావాశౌచమస్త్య
స్వయమేవ సంస్కృతాః చేదేకరాత్రం ద్వితీయాదిదినేషు శ్చేతకృత్యసమయే
వాశౌచం-తతస్నాననేన సుస్థి-అన్యసంస్కృతాః చేత్ప్రధమదినేషి తిరాచక
దానసమయేవాశౌచం॥

మూ॥ గృహీతామవ్యుపక్రాంతేస్నానం యజ్ఞాదికముపాసకం॥

వ్యా॥ గృహస్థానామియజ్ఞాదికముపాసకం పక్రాంతేన త్యాశౌచం నాస్తి-ఆదిశ
బ్రేన వివాహోపనయనచౌర్యాదికం సర్వముపి స్మారకముక జాతం ముఖ
దానాదికమసర్వమపారాణికమ్ చేవ తాప్రతిష్ఠాదికమ్ సర్వముప్యగమకమ్
గృహ్యతే॥

...

...

...

*

మూ॥ ఋషిగ్రీవీరయోర్యజ్ఞకర్తృభావోచ్చైత్యకా॥

వివాహదాతృవరయోగకన్యయాశ్చ సూతకమ్॥

వ్యా॥ కన్యాదాతుస్తప్తత్పూర్వకన్యాదానపర్యంతమాశౌచమ్ నాస్తిక
న్యావరయోస్తు శేషమేవామాస్త వివాహసమాప్తి పర్యంత మాశౌచమ్
నాస్తి-యజ్ఞగ్రహణమహదానాదేవ వ్యుపలబ్ధమ్॥

...

*

మూ॥ తిథాకముకవిపాకాదాహ్నాధిరగ్యనసూతకమ్॥ ఉతాహస్తదానేక
తకేయముమూషాశ్చ సూతకమ్॥

...

...

*

వ్యా॥ ఆదిశబ్రేన మత్స్యహమహిషీదానాదికముచ్యతే-ఇదంచ కాలవిశంబా
దుమత్సేవేదితవ్యమ్-విశమ్బసహిత్యైత సూతకమ్ స్త్యేవ॥

*

మూ॥ అసాధారణ్యత్యేషు రాజాదేర్వాస్తీ సూతకమ్॥

వ్యా॥ అసాధారణమనన్యస్యాన్యత్వం-ఆదిశబ్రేన వైద్యుదయఉచ్యంతే
రాష్ట్రోపక్రమే ప్రసక్తే తత్ప్రతికారాయ యుద్ధాదిషు తదంగభూతైః స్థా
నికైశ్చాంతిమేవామాదిషుచ రాజ్ఞాం సూతకం నాస్తి-ధాతుపరీక్షాదాత్తై
ద్యానాం వైద్యాంతరస్యాభావే సూతకం నాస్తి-దాస్తిధాసాదేరపి స్వస్వా
సాధారణ్యత్యేవ్యనన్యగతిత్వదశాయామాశౌచం నాస్తి-అధరుషేవచనాని
భ్యంతే-అత్ర చేవలం॥

శ్లో॥ నైష్ఠికానాం వనస్థానాం యతీనాం బ్రహ్మచారిణాం నాశౌచ సూతకే ప్రాక్షంశావేచాపితక్షైవ జేతి-కార్తేషి॥

శ్లో॥ నైష్ఠికానాం వనస్థానాం యతీనాం బ్రహ్మచారిణాం వాశౌచం తీర్తితం సద్భిః పతితే చ ధామ్యుత ఇతి పతితే మృతే గృహస్థానామపి సూతకమనా స్తీర్ణార్థః - తత్ర బ్రహ్మచారిణాం సూతకం గృహవాసేపి సూతకం నాస్తి - తత్ర భోజనాదికం తులకతః వ్యం - తత్సంపర్కశ్చ నకతః వ్యం॥

శ్లో॥ బ్రహ్మచారిగృహయేహం హువా శతేచ మాతాశనః సంపర్కంచ నకున్వంతిన తేహం సూతకం ధవేదితి రాశశస్త్రరణాత్ ఆశౌచిగ్రహవాసినో రగ్ని బ్రహ్మచారిణో రాశౌచిభిస్సహ సంపర్కభావేయదాశౌచినాం సూతకమేతదేతయోర్మధ్యపతి - ఆశౌచిభి రగ్నిగృహం సప్రవేష్టవ్యం - యత్రాశౌచినస్సృతిగృహం బ్రహ్మచారిణాం సప్రవేష్టవ్యం - అగ్నిగృహం వా తేన స్థేయంతథా తినహోమః తత్ర బ్రహ్మచారి విశేషతః । పితౄత్పితృయమజ్ఞానాత్సమక్షియూత్ స్మరేత వా । వానీయవాసే విప్రస్య పంచగవ్యస్య ప్రాశనం త్రిరాత్రం భోజనే ప్రాక్షంస్పృష్ట్యా స్నానం సహచరేషు తి-త్రరాత్రం వా మకృచ్రపాదః ఇదంచ వ్రాత్యుచ్చిత్తం గృహస్యాశౌచేన తిభిః పతి-తదధావేన భవతి రద్భావాభావాథ గ్రామాశౌచప్రకరణే త్రుతపాదితౌతథాచగృహస్యాశౌచే తత్రాశౌచాన్నభోజనే కృచ్ఛపాదః - సూతకేనామన్నంభుక్షంచేతేహం యావత్కాల మాశౌచం తావత్కాలమస్యాస్యాశౌచం భవతి తదంతే బ్రహ్మచారికృచ్ఛం పునరుపయనంచ ప్రాప్నోతి - గృహస్థస్య తు తాదృశమూశౌచంచా ద్రామణం చేతి ప్రసవాశౌచప్రకరణే ప్రతిపాదితం పరాశరణి॥

శ్లో॥ శిష్టినీకారవోనై ద్యాదానీదానాశ్చ నాపితాః । రాదాన శిష్టిత్రయా త్రైవిద్యస్య శ్లోచాః ప్రక్షేతి-తాః । సవతస్సప్రహురిశ్చ ఆహితాగ్నిశ్చ యోగ్యః । రాజ్ఞశ్చ సూతకం నాస్తి చాన్యచేచ్ఛతి వాధిః । ఉద్యోగోనిధి నేదానే ఆరో విప్రసిమం ద్రితః । తదైవ మపి భిద్యత్యయథాకారేన శుద్ధతీతి- శిష్టినో నామ॥

శ్లో॥ హిరణ్యనూప్యవస్థా గ్రాంకాష్టపామాచమకాణాం । సంసారైతత్ర త్రియభిజ్ఞశ్శిశ్రిత్యుక్తోమనీషిభిరితి । బ్రహ్మపురాణో క్తత్తత్తాణాం-వస్తా । కాచిత్రాదిసాసంసు-రాశ్శిశ్రిత్యుచ్యతే - భావనాదివాసం గర్హజకస్య నానకాటిలవేశాత్ । రజకాద్యాకారవః-సత్రుకృచ్ఛాదిరతః ప్రప్తః-సత్రపూర్ణో వామయనాదాదీషిః-యస్య పురోహితాదీరస్య సామ్యమత్రాభిచానాదికమకాణ్యశౌచాభావం పాణివోహం ఫలితస్య చ పురోహితాదే రాజ్ఞశ్చ సూతకం నాస్తి నిధనశ్చైవ నరత్సానసభూతస్సంగ్రామాలత్యతే- తస్మిన్ సం

గ్రామీదానోద్యతాకృతాపక్రమః ఆరోవాధితః నిమంతితః శ్రాద్ధాదానియో
 జరిః ఏతేషామనన్యసిద్ధ్యకమః శ్రాద్ధాశాచనాస్తి కర్తాంతరేషాశాచనాస్తి
 వ- అత్రనిమంత్రణశబ్దేనపాదప్రత్యక్షనానంతరమనన్తస్థయన్నిమంత్రణం
 తద్వివక్షితం ఆరణ్యకమవిపాకదాకాలవిశంభాతుమన్యశాచనాస్తి శ్రో
 త్రియః శాంసద్యశ్చాచనం యుగాంతరవిషయం - యథాకాలేన శుభ్యతీతిదశా
 కాలేన యథాశుభ్యతీతిధైవనద్యశ్శుభ్యతీతిరుషిభిర్వృషిత్వస్వయః- ఆదిపురా
 ణేషి॥

శ్లో॥ శివశ్చిత్రకారాద్యాః కర్తయు
 త్యాధయన్త్యలం - తరలర్తనాన్యోజానాతితస్తాచ్చుద్ధాస్యకీలణిసూప
 కారేణ యతరమ- కరణీయం ప్రదృశ్యతే । తదన్యోవైన జానానస్తా
 చ్చుద్ధస్యసూపకృత్ । చిత్తకోయతురులేతదన్యోకృతే । తస్తాచ్చిత్తక
 స్సర్వేశ్వరోధవతినిత్యః । దాసీదాసాచ్చుద్ధాచింతిల-ర్తకుర్వతీతియః ।
 తదన్యోనక్షమకర్తుంతస్తాత్తేకుచయః స్మృతాః । రాజాకరోతియగర్హిస్త
 ప్నేప్యస్యస్యతరభం । ఏవంసతిస్తపశ్చుద్ధస్యంస్పశ్యేన్నాసూతకీలుతర
 రాజభృత్యానాంవాస్త్యశ్వగమనాదికం । తన్నాస్తియస్తదన్యోతస్తాత్తేకు
 చయః స్మృతా ఇతి । ప్రాప్తానిశాంతిహామదారుత్విగ్ధరణాదిమద్రాహ్మణా
 నాం రాజసంస్పర్శావశ్యకః- యజమానేషంకల్పదాశుచిత్వ- చావశ్యకం- సు
 ఘ్నూపకరోతీతిసూతుకరా॥ కాయః సాచకభిత్తస్య- చిత్రకారభిత్త- చిత్రకర్త
 ణీత్యస్యప్రతివాక్యమనుమంగి- తథావతేషామనన్యసాధ్యే- వన్యకర్తృత్వేవా
 శాచనాస్తి- కర్తాంతరేత్యాశాచమస్తీవ్యాఖ్యాతా- రః- ప్రచేతామి

శ్లో॥ కారవర్ణివినోవైద్యా దాసీదాసాస్త్రజ్ఞంచ । రాజానోరాజభృ
 త్యాశ్చసద్యశ్చాచాప్రకీర్తితాయిత- దాసాదీనాంస్వస్వాధారకృత్యేషాశా
 చనాస్తి- కర్తాంతరేత్యస్తీకతచ్చస్తామితుల్యమ్॥

శ్లో॥ దాసీదాసశ్చసర్వోవైయస్యవణఃస్వయోధవేత్ । వద్వణఃస్వభవే
 చ్చౌదందాస్యామానంతుసూతకమిత్యంగిరస్సగతాత్ । దాసాదీనాం స్వకీయ
 జ్ఞాతిమరణాదాస్యామితుల్యమాశాచన- దాసిప్రసూతాజేత్తస్యాః ప్రసవవిమ
 త్రమూశాచనమూససర్వంగమస్తీత్యధిక- వృద్ధపరాకరోషి॥

శ్లో॥ రాజ్ఞాంతుసూతకంనాస్తిప్రతీహంసచప్రణాందీతి తానాంచస
 ర్వేషాంయస్యచేచ్ఛతిపాధిః । తపోదానప్రవృత్తేషునాశాచనమృతసూతక
 ఇతితపశ్చాంబుదాయతొదికమ్- దానమమహాదానాదికం- యజ్ఞ- లోక- పి॥

శ్లో॥ ముత్విజాంపీతి తానాంచమజ్ఞీయంకమకారుతాం । సత్ప్రతిప్ర
 హ్మచారిదాతృబ్రహ్మవిదాంతథా । దానేనివాపేయజ్ఞేచసంగ్రామేదేశవిష్ణవే॥

అపర్యపితకష్టానాం సద్యశ్చాచంవిధీయతయినీరుత్విజాంచంబ్రవరణ (చభ)
 తియోగవరిసయాప్తిపర్యంతంపరణమసారస్యానువృతైరాశౌచంనాస్తి
 తథాదీక్షిణియోత్పన్నసంసారోయజమానేపత్నాగ్నియావదపభృథమను
 వతఃతథిత్యాశౌచంనాస్తీచంద్రికాయాముక్తం-నిగ్రంథానింధాతు ఋత్వి
 జాంయథుపరగ్రహణాంతరయాశౌచంనాస్తీత్వక్వాతర్సంవాచాదాః॥

శ్లో॥గృహీతయథుపరగ్రహణమనాశ్చరుత్విజః॥ పశ్చాదాశౌచపతి
 తేనభవేదితిశ్చయయిత-బ్రహ్మణచనముదాస్మాతం-యజమానవిషయే-
 బ్రహ్మపురాణం॥

శ్లో॥తద్యద్యహీతదీక్షస్యత్రైవిద్యస్యఃశహముఖే॥ స్నానంతపబృథే
 యాకత్రావత్త్ర్యససూతకమితిఅశౌచాభావస్యస్నాననిర్మలమిత్రరావధిః-
 నిర్ణయసింధాతుప్రాగవభృథాశ్శమకప్రాప్తిర్నిత్యుక్తం॥ ఛందో
 గపరిశిష్టేచ॥

శ్లో॥నదీక్ష్యాపరంయజ్ఞేషక్యప్రాదితపశ్చగన్తితి-నచఋత్విజామ
 ప్సవభృథపర్యంతమేవాశౌచాభావఃకింనస్యాదితినాచ్యం-తద్విషయేసంశోచ
 చకవచనాభావాత్-యజ్ఞేయంకర్తవ్యతామితిసాధారణోక్తేశ్చ-బ్రహ్మవి
 త్పరివ్రాజకః-విస్ఫుటాదీనారాజాదిభియాద్యాదేశోపద్రవోదేశవిష్ణవః
 తమపశమనామశాంతకర్తాసద్యశ్చాచం-కష్టాయామాపరిదుర్భితూర్త
 స్యమాత్రాపిత్రాదిబహుకుటుంబస్యతద్రక్షణోపయోగినిప్రతిగ్రహదౌ
 సద్యశ్చాచంస్మర్యంతరేపి॥

శ్లో॥అశౌచంకర్తమధ్యేతుశావంసూతకమేవవాఅపతేద్యదిసర్వ
 హంసద్యశ్చాచంవిధీయతేనాతాపిత్రోశ్చమరణేపుత్రస్యమరణేరథేతిఏక
 పుత్రవిషయేతువిశేషస్తత్రైవోక్తః॥

శ్లో॥దీక్షితోఽగ్నేకపుత్రశ్చేన్నాతాపిత్రోర్మృతిర్మతిసంస్కార్యకాలా
 మాగత్యయజ్ఞశేషంసమాపయేదితివృద్ధగాన్యేణవిశేషాంతరముక్తం॥

శ్లో॥శ్యేష్టస్యతుత్రోర్మధ్యేమాతాపిత్రోర్మృతిర్మదిదీక్షారూపంని
 ధాయాత్రిసంస్కార్యాప్తితరాహిసభితశాంతిర్హ్యపి॥

శ్లో॥దీక్షితోఽగ్నేకపుత్రశ్చేన్నాతాపిత్రోర్మృతిర్మదిదీక్షారూపంనిధా
 యాత్రిసంస్కార్యాగ్నోదకప్లవః॥ సంస్కార్యకాలామాగత్యయజ్ఞశేషం
 సమాపయేత్॥ పాపమేర్ధ్వకపుంశ్చవైదీక్షారూపంయథావిధీతి॥ ఉదకప్లవ
 ఉదకదానం-సతుస్సం-స్నానస్యావరస్యకతావ్యత్వాత్-అతేదమనుసం
 ధేయం-శ్యేష్టాదీక్షితశ్చేదీక్షారూపంకాలాయానిధాయదహానమాత్రంకృ

త్యాళాలామగత్యయజ్ఞశేషంసమాపయేత్ - కఃక్ష్మాదహనవ్యతిరిక్తంసర్వం
కుర్యాత్ - దశాహమభ్యయజ్ఞసమాప్తిశ్చేదవభృథస్నానాంతంకృత్యాకతలర
భ్యశ్చేష్టవవదశాహకృత్యమేకోద్దిష్టంచకుర్యాత్ - తతోయజ్ఞంసంస్థాప్యమద
శాదికంకుర్యాత్ | కసిష్ఠాదిక్షితశ్చేత్ స్నానమాత్రంకృతా శాలాయామేవతి
ష్ఠేత్ - శ్చేష్టాదేశాంతరస్థితశ్చేత్ - నిష్ఠనైర్వివశ్యేష్టన్యాయః - ఏకపుత్రశ్చేష్టహ
నమాత్రంతదాకృత్యాభృథస్నానస్యాంతేదశాహకృత్యంస్వయమేషంకుర్యా
త్ ఏకోద్దిష్టంతేయజ్ఞశేషంసమాపయేత్ - పౌండరీశాదిమహావిజ్ఞేషుదశాహ
మభ్యయజ్ఞసమాప్త్యభావేతుమకపుత్రోదహనవ్యతిరిక్తం దశాహకృత్యమ
న్యేనకారయేదితి - బ్రహ్మపురాణేషి |

శ్లో॥ రాజ్యనాశస్తుయేనస్యాద్వినారాజ్యస్సమండలేప్రయాన్యతచ్ఛన
మగ్రామహిమప్రాప్తానికేసతి | మంత్రాదితర్పణేవాపి ప్రజానాం శాంతిక
మణిగోమంగళాదౌవైశ్యానాంకృషికాలాత్యయేసతి | ఆశాచంసభశ్చేల్లాశ
సర్వత్రాన్యత్రవిద్యతఇతి | యేనకర్తృణావినాస్యమండలేస్వస్యరాజ్యవాశస్యాది
త్యుభయః - గోమంగళంనామగృహ్యారంభేహంబకహగయ్యుక్తగోపీద్వపరిహారాయ
గవాందేహదార్ధ్యాయచగోష్ఠదేవతాఉదిత్యపూజాబలికర్తాదికముచ్యతే - ఆ
దిత్యేనకృష్యమకూలకర్తాంతి రాణిగృహ్యంతే - సర్వత్రాన్యత్రవిద్యతఇత్యనే
నముదనన్యగతికమత్యావశ్యకంకమతస్త్రికమకత్యాశాచంవాస్తి - గత్యం
తరేనతిలినావన్యకేచలతాచమస్త్యేవేత్యుక్తంభవతి - పునస్తత్రైకమ్ ||

శ్లో॥ ఇష్టదేవతప్రతిష్ఠాయాంగగయాగాదికమణి | శ్రాద్ధాదౌపితృయజ్ఞే
వకన్యాదానేచనోభవేదితి - గగయాగోనామమాతృకాదిదైవత్యోభాకికోయా
గః - సవితదేవయాగభిష్యుచ్యతే - అయంచానన్యగతికేకర్తృణరాజాదేరాశాచా
భావః - అనుపక్రాంతేపికర్తృణివేదిత్యుభయజ్ఞాదిమేతుఉపధమానంతరమే
వాశాచాభావః - తేవ్యపిక్వదిదనుపక్రాంతేవ్యపితదభావస్సంభవతి - తథా
స్మృత్యంతరమ్ ||

శ్లో॥ యజ్ఞేసంభృతసంభారేవివాహే శ్రాద్ధకమణిభి - శ్రాద్ధేసంభృత
సంభారత్యంశక్వప్రవ్యాభిప్రాయం - యజ్ఞవివాయోరామ ప్రవ్యాభిప్రాయమి
తిచంద్రికాయాముక్తం - తదప్యవశ్యకయజ్ఞాదివిషయం - తథాచవసంతకా
లాదికమప్రాప్తేతిస్త్రికం సంవత్సరైకాలాంతరస్యాభావాత్ - ప్రతివసంతంక
తావ్యస్యజ్యోతిష్టమస్యలోపేదత్యవాయుబాహుభ్యాశ్చేస్నాతకస్య తదానీ
వివాహవిధంజేహవివాహస్యాశ్యంతాభావాపాదకేషుబహుభవిష్ణుషు ప్రస
క్తేషు - అనాశ్రమిత్యన్యచపాతిత్యపాదికస్య

శ్లో॥ అనాశ్రమనశిశ్మతదినశిశ్మనవివిజయతివిశేషాత్ - తాదృశా
వస్త్రాయానృపస్థితస్థాశౌచనాస్తివివేదితవ్యం - శ్రాద్ధేంభృతకవ్య సంభా
రేతశౌచాభావః తిశాదమాపద్విషయం-అనాశ్రమతత్వతీ-బువరణప్రభృత్యే
వాశౌచాభావః తత్పూర్వమాశౌచేప్రాప్తేనూతకానంతరదిశేతకవ్యంతథా
చస్త్యైర్గంతరం॥

శ్లో॥ శ్రాద్ధవిశేషే సముత్పన్నే అంతరామృతసూతకే అయాయాంతుప్ర
కుర్వీతశుద్ధావేకంసీషియతి । శ్రాద్ధవిశేషే దైవమానుషమూలకః- మృత
సూతకయితవ్యం దైవకవద్భావః-శుద్ధాసూతకసప్తత్తిదినే-అమావోస్థాదివి
ధానందైవమానుషమూలకవిష్ణువిషయం-శుద్ధిదినవిధానం సూతకమృతకవి
షయం-తే ప్రభృత్యేనామాచారాత్-వైకల్పికేషుపదార్థేషుశిష్టాచారస్యవి
షయవ్యవస్థాపకత్వాత్-బృహస్పతిరపి॥

శ్లో॥ పూర్వార్థవృత్తినీమంతశ్చాలోపనయనాదిభ్యః వివాహేనుప్రతి
ష్ఠానువృత్తాత్పూర్వార్థాదికేషుచ । పూర్వార్థవృత్తినిష్ఠేషుపాకయజ్ఞేషుసప్తను
శాంతిపూజామేషుచ-దైవపుణ్యార్థాభివీక్షితేషుచ-వ్యాధ్యాదికేషునాయాధ
శాంతికేదానకమణీతి-ప్రవృత్తృత్తిరుదక్రమః-ఉపక్రమశబ్దార్థా మాహవృ
ద్ధశాతాతః॥

శ్లో॥ ప్రారంభావరణంయజ్ఞేనంకల్పవతసత్తయోః నాదీముఖంవివా
హదాశ్రాద్ధేపాకపరిక్రియా । నిమంశగంవాశ్రాద్ధేషు ప్రారంభస్సాగ్రిదితి
పదార్థాస్యపరిసమంతాత్క్రియాప్రమాణరూపాపాకపరిక్రియా - పాదప్ర
తూళనానంతరంప్రాప్తాజేషూపవిష్టేషు-అన్నాదిప్రోక్షణమితినిఘోషంసంధు
శుద్ధిపరిపికాదావ్యాఖ్యాతం-తస్య తేప్రోక్షణమాపద్విషయప్రారంభః॥ అనా
పదితుతతదనంతరభావిత్రివిధ్యపరణమారంభమితివస్త్రాదివస్త్రాపాకపరి
క్రియా పాకపరిసమాప్తిర్యాచారి- ఇవమేషమయ్యంతం పాశౌపకల్పనాదూ
ర్ధ్వమివచనసంవాదాత్-దధాచలపరిపాకపరిసమాప్తిరు-క్రమ-అనాప
దిత్యతీయనిమంత్రణమితివ్యవస్థాయుక్తా-యద్యోపాశోపకల్పనంయజ్ఞమానవి
షయం-నిమంత్రణార్థోక్తృనిషయం-కతువిషయం-కల్పాప్రారంభ ఇతికా
నిచిర్యచనానివ్యవస్థే-తాస్యనాపద్విషయాణీతివ్యాధ్యం-యజ్ఞేవరణంమధుప
రాంతమితినిఘోషంసంధా-అప్రవిశేషాంతరమూహ॥

శ్లో॥ పాశోపకల్పనామాధ్వంసూతకేమృతకేపివా । కారయేచ్ఛాన్యధమ
స్యేనపక్వాన్నలపరివేషయేదితి పాశోపకల్పనాత్ప్రీతియనిమంత్రణాద్వా ప
శ్చాదాశౌచాప్రాప్తే-స్వయమేవశ్రాద్ధంకుర్యాత్-అన్నంతులస్యేనాశౌచరహి

తేనశరీరేవయోదిశ్యంనాః దత్తోపిన్ద్రోయజ్ఞకారేవివాహేషు దేవతాశ్చేవ
 ద్భూతౌ । హూయమానేతథైవాగ్నాశాశాచంసంసూతకవిధి-వివాహే
 ష్వీజివహూఃచనం శేవహోరూంతకమకలాసాభిప్రాయమిన్ద్రయముక్తా
 భలాదిషువ్యాఖ్యాతం - సస్తుతస్తు కంకణమోచన పర్యంతశాచం నాస్తీవా
 గబలిప్రభృతీనామపికమకాదామావ్రతశ్చాస్త్రీస్యః ప్రతియేరన్నితీసూత్రో
 క్తతేవగృహ్యవ్యాఖ్యానేషు తాత్పర్యదశా నాదివ్యభిధానాత్ - దేవయా
 గోతాకిః-నిమగ్నతఃప్రాయశ్చిత్తం-అగ్నాహూయమానఇత్యనేన - ఔపా
 సనహూయకాలోవివక్షితఃతచ్చోపలక్షణం- తథాచపాదీకమమధ్యే
 విజననమరణ త్రవణేతత్సమూహిపర్యంతమూశాచంనాస్తి-బ్రాహ్మేషి॥

శ్లో॥ వివాహకారేకన్యాయాలాజహామపికమకణే ప్రాయశ్చిత్త
 పవనస్యపిప్యాధ్యాయనిరతస్యచేతి ఆదిశబ్దేనశేషహూయంతిర్కలా
 పడుచ్యతే । ఏకాదశ్యాదివ్రతవిషయేవిష్ణుహస్త్యవచనం । సూత్రకేమృతకే
 చైవసత్వాజ్యంద్వాదశీవృతం । ఏకాదశీవ్రతంకుర్యాన్నిత్యంకామ్యంతంబజా
 యేదితి-ఏకాదశీవ్రతంనిత్యంకామ్యంచేద్యవిధం- తత్రనిత్యంసూత్రకేపికతక
 వ్యం- కామ్యంతునకతకవ్యం - పూర్వోపక్రాంతంచేతా- మ్యంపికతకవ్యం
 తథాచకామేషి॥ శ్లో॥ కామ్యోపవాసేక్రకాంతంతథామృతసూత్రైఃత
 త్రకామ్యవ్రతంకుర్యాద్దానాధ్యయనపజితమితి దానాధ్యయనస్సతిర్క్తం
 సర్వం వ్రతదిశ్చేత్తామగర్హితేదానాధ్యయనేకుర్యాత్ । వ్రతాంతశేవస్వ
 యమేవన్యాదాబాధ్యయః॥ గాఢాపేతుఇతికర్తవ్యతాయాస్సంకోచఉక్తిః॥

శ్లో॥ సూత్రకేతునరస్నాన్విత్యావ్రణమ్యశిరిసాహరిం-ఏకాదశ్యాం
 భుంజీత వ్రతపేతన్నలుప్యతే । మృతకేపిసభుంజీతఏకాదశ్యాం నదానరఇతి-
 ఉపరాగవిషయేవ్యాఖ్యుః॥

శ్లో॥ స్పార్శకమకపరిత్యగోరాహూరస్యవ్రతసూతకఇతి- రాహుద
 శాశేతుసూత్రకేపిదానశ్రాద్ధాద్వికంస్పార్శకర్కతకవ్యమేవ-సృగ్ధపసిష్టాపి॥

శ్లో॥ మృతకేసునకేచైవసదోహోరాహుదశకనే స్పార్శత్యాశ్రాద్ధప్ర
 పర్యేతవానుశాశ్యవివక్షితఇతి । విమోచనానంతరంపునఃస్యాశాచదేవ-అ
 తేదమనుసంధేయ-యజ్ఞమహదానకృచ్ఛచాండాదయణబ్రహ్మచర్యాదిక
 మాశాచాపవాదకంకర్తయతి-ంచిదుపక్రాంతంచేత్తన్నధ్యేసూతకంమృత
 వానభవతిజ్ఞాతీనాంతలోకదానమపికతకవ్యం । కింతుతతా-మక సమూ
 హకతకవ్యం- తథాచ-శాహమధ్యేసమాస్తీశ్చేత్తచ్చేషేషశుద్ధిః - తదూ
 ష్వేకంసూత్రయమధ్యేచేద్దిరాత్రంవత్తాసమధ్యేపక్షిణే సంవత్సరమధ్యే

చేదేశరాత్రంసంవత్సర దూర్ధ్వం చేత్ స్నానం త్యాగిలోదకంచక్రత్యా
శుద్ధోధవతిరిధావమను||

శ్లో. ఆదిష్టినోచకందద్యావాప్రతస్యసమాసనాత్-సమాప్తేతాదకంకృ
త్వాత్రిరాత్రమశువిధః వేదితి. అదిత్యతథిష్టాదిష్టంకృచ్ఛాద్రిదికం బ్రహ్మచర్యా
దికంచ-రిదస్యాస్తీత్యాదిష్టి-త్రిరాత్రమితిః షీణ్యాదేరవ్యవలక్షణం||

—(*)౪౦ |X హ స్తు(*)—

బ్రహ్మచారిణాంయతినాంచజ్ఞాతిమరణాదావాశౌచంనాస్తి- స్నాన
మాత్రంకతకన్యం-కతితేవృతే గృహస్థినా మపిస్నానమాత్రం- యశ్శేషదీ
క్షీతానాంపత్నీనాంచదీక్షిణియ్యాప్రభృత్యవబృధ సమాప్తిపర్యంతమాశౌ
చంనాస్తి- ఋత్విజాంతమంత్రవరణప్రభృతి ప్రయోగపరిసమాప్తిపర్యంత
మాశౌచంనాస్తి- వినాహేనాందీముఖప్రభృతకన్యావరయోశ్చేష హూమా
స్తవిహాసమాప్తిపర్యంతమాశౌచంనాస్తి-వస్తుతస్తు కంఠమోచనపర్యం
తమాశౌచంనాస్తి - కన్యాయాతాపిత్రోస్తు కన్యదానపర్యంతమేవ (శాద్దే
కత్యుక్తభాక్తః పాదప్రక్షాళనానంతర్భావిత్రియనిషంత్రణప్రభృతి తస్మా
ప్తిపర్యంతమాశౌచంనాస్తి- ఆపదితుపాకక్రియా పరిసమాప్తి ప్రభృత్యాశౌ
చంనాస్తి-యద్వాఆపదితుకతుః పాకసమాప్తి ప్రభృతిలనాపదిసంకల్పప్ర
భృతిభోక్తుస్తుత్రితీయనిమిత్తణప్రభృతేవ-కృచ్ఛాద్రిదికప్రతేషుప్రాయశ్చిత్రేషు
చశాంతిహూమాదిషుచేవతాప్రతిష్ఠాదిషు మంత్రపునశ్చాదిషు సంకల్పప్ర
భృతితత్సమాప్తిపర్యంతమాశౌచంనాస్తి నీకుంతపుంసవనేచనాందీముఖప్ర
భృతితత్సమాప్తిపర్యంతంధూవరయోరాశౌచంనాస్తి- జాతకమనామక
రణాదిషుస్నానాంతేషుసంసారకమనాందీముఖప్రభృతి తత్సమాప్తిప
ర్యంతంకుమారాచార్యయోరాశౌచంనాస్తి - ఏకంయత్రయత్రనాందీము
ఖంవిహితంతత్రసర్వత్రాపితృప్రభృతిప్రధానకమనమాప్తిపర్యంతమాశౌ
చంనాస్తి-సప్తపాకయజ్ఞేషుసంకల్పప్రభృతి తత్సమాప్తిపర్యంత మాశౌచం
నాస్తి-ఏతేషుసర్వేషుకమనశ్రవణకాలేస్నానమాత్రంకృత్యాకమనమా
ప్తిపర్యంతం తదాశౌచం| గ్రాహ్యం-అశౌచమధ్యే సమాప్తిశ్చేత్తేచ్యేషేణ
శుద్ధిః-అశౌచేతిక్రాంతేతుజ్ఞాతివిషయే మాసత్రయేత్రిరాత్రం- షట్సంవధ్యే
పక్షిణి-సంవత్సరమధ్యేచేదేశరాత్రంతదూర్ధ్వంతుస్నానమాత్రంకృత్యాత్వి
లోదకంచక్రత్యాశుద్ధోధవతిరిధావివయేతుత్రిరాత్రా ద్యాశౌచమ
ధ్యేకమనమాప్తిశ్చేత్తేచ్యేషేషుద్ధిః-త్రిరాత్రాదావ తిక్రాంతేస్నానమా

త్రం-సంధ్యాజనవైశ్యదేవాదిమధ్యజనమరణశ్రవణస్నానం కృత్వాకమ
 మౌష్యపశ్చాదాశౌచం గ్రాహ్యం-ఇపమధ్యమంత్రవ్యాసపతదత్తానా సంభవే
 నస్నానం నాస్తీతివిశేషః- యజ్ఞేవివాహాదిమమంతాపితృమరణంచేతరగస్తస్య
 స్నానమంత్రం- శ్లోష్టస్తుదీక్షాయంతాలాయాం నిధాంత్యశానం గత్వా ద
 హనంకృత్వా తాపునశ్చాలామంగత్యపూర్వదీక్షాయాం భృత్యాదర్శనం
 జేవైః పునరాత్తానం పావయిత్వ యజ్ఞశేషం (చాగభృతాతర్కశ్చ సంచ
 యనప్రభృతికళాహక్త్యమేకోద్దిష్టంచకృత్వా పభృతభృతియజ్ఞం స్థాన
 షాడశాదికం కుర్యాదితి- అన్యేతులపభృతస్నానమపి కృత్వాపశ్చ
 దశాహక్త్యం కుర్యాదిత్యావలంఘ్యతస్తుద్వితీయపక్షవిరసాధుః-కః స్థస్సను
 పేస్థితశ్చేత్సంచయనాదికమతేనకార్యం- శ్లోష్టదేశాంతరే స్థితశ్చేగిరినిష్ఠ
 శ్చ శ్లోష్టవ్యాయః-నివాహేవ్యవమేవఃరంతుశేషమాలామంత్రం సర్వమే
 త్వాపశ్చాత్ప్రత్యోరుత్తరక్రియాః కుర్యాదితి విశేషః ప్రధానహోమదారభ్య
 శేషహోమమధ్యపంపత్యోరస్యరెస్యవామరశతదానిమేవ శేషహోమాం
 తంసర్వంకృత్వా సంసారంకుర్యాత్ - పాండరీకాదిపహయజ్ఞేషుదశాహ
 నుధ్యేయజ్ఞసమూక్త్యభావే సంచయనాదిదశాహక్త్యమేకోద్దిష్టంచనిష్ఠేన
 కారయిత్వా షాడశాదికం శ్లోష్టం కుర్యాత్-ఏకపుత్రశ్చేదేకోద్దిష్టాంతమన్యప
 కారయేత్-ఉపనయనాం దీక్షుభానంతర గాత్ర్యుపదేశాత్పువకం మంతా
 పితృమరణంచేద్యస్నానాత్వా శీఘ్రమేవ గాయిత్ర్యుపదేశం కారయిత్వా
 శ్చ శానంగత్వా దహనంకృతాపునశ్చాహమంగత్య కమనమంత్రం సంచయ
 నాదికం కుర్యాత్-పటుఃకనిష్ఠశ్చేత్ స్నానమాత్రం కుర్యాత్- శ్చ శాన
 మంగత్వా శ్లోష్టదేశాంతరస్థితశ్చేగిరినిష్ఠపపూర్వోక్తక్రమేన శ్లోష్టపక్షు
 ర్యాత్-రాజ్ఞాయుద్ధాదాప్రసక్తప్రాప్తానికశౌంతిహోమా బావాశౌచం నా
 స్తి-పురోహితాదేరప్యసస్యసాధ్యం-త్రాభిటారాదివ్యాశౌచం నాస్తి-వైద్యా
 నాంధాతుపరితాదావైద్యాంత్విప్యాభావే సూరికం నాస్తి- దాసీదాసాదీనాం
 దాసాలతరాభావేభార్యా పుత్రాదిభిరశక్యే కాశ్యేకతః స్యే సూరికం నాస్తి-
 రాజభ్యత్యానామనన్యసాధేకమణీసూరికం నాస్తి- వ్యభిఃస్యకమవిహ
 కాదాకతః ప్యేతశక్యేచకాలవిళంబే సూరికమేనాస్తి- మహాహోమః-త్ర
 మితదానాదాకతః ప్యే సూరికం నాస్తి-దుభిః-తాదాపాదసంశయప్రాప్తప్రతి
 గహాదివ్యాశౌచం నాస్తి-వైశ్యానాంకృషికాలాత్యయప్రసక్తే గోమంగళాది
 వ్యాశౌచం నాస్తి-రాజపురోహితవైద్యాదీనాం అనన్యసాధ్యవీవకమణీవ్యాశౌ
 చాభావః-అన్యసాధ్యేనిత్యైవ త్రికాదికమనుజాశౌచమస్త్యేచ-శాడేత్రతి

యనిమంత్రణానంతరంపాకోపకల్పనసంకల్పవంతరంవా శౌచేప్రాప్తైసద్య
స్నానైత్వాస్వయమేవశ్రాద్ధంకుర్యాత్ - సక్యాన్నమన్యేనాశౌచరహితేన పరి
వేషయేత్ - పాత్రస్థితాన్నప్రోక్షుంభోక్తాకుర్యాత్ - అన్నత్వాంతస్వయమస్మ
ప్తే - కుర్యాత్ - భోక్తుస్తుద్రితియనింత్రణప్రభృత్యేవాశౌచాభావః - ఆశౌచమ
ధ్యేషకాశీకేత్ - స్నాత్వాహరిహరంవామనసాధ్యాత్వాప్రణమ్య ఉపనాసం
కృత్వాద్వాదశ్శాంతిం ప్రాతస్నానైత్వాహరిహరంవామనసాధ్యాత్వాప్రణమ్య
హరణాంకుర్యాత్ - తదేవప్రథంకావ్యం చేన్న కతకళ్యమ్ - కావ్యమపిపూర్వ
ముపక్రాంతం చేదవశ్యంకతకళ్యమ్ - ప్రతాంతిరేవవీనిధికామ్యైస్వయమేవ
న్యాయః ఆశౌచం ధ్యేచండ్రసూర్యోపరాగేస్నాత్వామోచనపర్యంగవిధాన
శ్రాద్ధజపహోమాదికంసర్వంకుర్యాత్ - విమోచనానానంసంపునరప్యాశౌ
చం - ఇతిశ్రీవేంకటాంబా గర్భ సంభూత శ్రీసుబ్రహ్మ్య సుధీవర విరచితా
యా మభినవ పడశీతి వ్యాఖ్యానాం ధర్మ ప్రదీపికాఖ్యానా మశౌచాప
వాదసిద్ధయః।

—(*)ఆశౌచనియమనిజ్ఞానము. (*)—

ఆశౌచనియమాః.

మూ॥ప్రేతకార్యంచసంధ్యాంచవినావై దానకమంచ।
అన్యకమకసువిప్రస్యనాధికాగో స్తిసూతకే॥
వ్యా॥ వై తానకమాగ్నిహోత్రం - విప్రస్యేతిక్షత్రియవైశ్యయోర
ప్ర్యవలక్షణం॥
మూ॥ వై తానం ప్రేతకార్యంచమంత్రోచ్ఛారణపూర్వకం।
స్నానంకృత్వాధికాశ్రుక్కుర్యాద్రితినీశ్చయః॥
వ్యా॥ ఇదంచహననతచయనాదివిషయంనవశ్రాద్ధాదిషుతు
చేదమంత్రోనాస్తి.
మూ॥ సుధ్యామాససమంత్రస్యాత్ప్రేతాయామస్త్యహంత్రకః।
అఘ్యంవాచికమంత్రస్యాద్రితసంధ్యావిధిధికవేత్॥
వ్యా॥ మాజనాదామనసామంత్రాస్తరేత్ - అఘ్యంమంత్ర
మవాసవ్యగుచ్ఛారయేత్ - ప్రానాయామచంద్రాస్త్యమాససాపిసస్తరేత్॥
మూ॥ అగ్నౌపాసనేహోమమన్యగోత్రేణకారయేత్॥
వ్యా॥ స్వప్నం మూ॥ జేవతాంతరనామనిసూతకేస్తేపకేతకయేత్।
పరమేశ్వరనామనిసమ్యగేవతుకేతకవేత్।

వ్యా అగ్న్యదయోదేవతాంతరాళి॥
 మూ॥ అభిష్యాబ్రుచ్చాచారీ ప్రతిగ్రహవివక్షతః దేవాలయప్ర
 వేశవతాంబూలంచవివక్షయేత్ । ఆవ్యన్యంనస్పృశే
 రంశ్యసూతకస్యాసమాకనాత్ । సపిండావాసపిండావేత్యే
 వంశాస్త్రవినిర్ణయః । సపిండానాంతుసంస్పృశేక సచలస్స
 నమాత్రకం । అసపిండుస్పృశకశతు ప్రాణుశ్చైర్విముడితం॥

వ్యా॥ అసపిండాశ్చాచిస్పృశక నేసాంతవనాదికం ప్రాణుశ్చైర్విము
 స్తాభిప్రసవాశ్చాచప్రకరణేప్రతిపాదితం॥

మూ॥ ఆశౌచాంతేతుసంప్రాప్తేగోమయాదీవిలే నైః॥

గృహశుద్ధిర్విధాతవ్యాఖ్యానాంపైవవాచయేత్॥

వ్యా॥ స్పృష్టం-అభిస్పృతవచనాని-తత్రశంఖి॥

శ్లో॥ దానంప్రతిగ్రహాహూయస్యాధ్యాంబిత్పృకమకచ॥ ప్రే
 తపిండుక్రియానజకమాశౌచేవినివతకతఇతి జాబాలిరపి॥

శ్లో॥ సంధ్యాంపంచమహాయజ్ఞాన్నైశ్యకంస్తృతికమకచతన్వధ్యేహ
 పయేదేవమాశౌచాంతేపునఃక్రియేతి । సంధ్యాసమే ధోవాచికసంధ్యాంప
 యఃసతుసర్వాత్త నానిషేధః-చిధాచపులస్త్యః॥

శ్లో॥ సంధ్యావిష్టింపదుం హూయంయాజజ్జీవంసమాచరేత్ । నత్యహ్న
 తకేవాప్సిజక్షకచ్చేదధోద్విజః॥ సూతకేమృతీ శేచైవసంధ్యాకమకచసంత్వ
 శేత్ । మనసాచ్యురయన్తంత్రాప్రాదాయాహమృతేద్విజఇతి ఇష్టిచకశక
 పూజమాసాచదుఃఖాలీపాకః-హూయఃఅగ్నిహోత్రం- ఇష్టిచగుగ్రహం
 ఇష్టిఫాలీపాకయోరపిత్యగోనసంభవతి - కిశాతాగ్నిహోత్రస్యేతితైముద్దిక
 మ్మృదేనాగ్నిహోత్రస్యా శ్యకర్తవ్యత్వసిద్ధ్యంత- నతుయోరపితకవ్యతా
 సిద్ధ్యర్థమితీచిద్వ్యాఖ్యాతాః పైవీనసీరపి॥ మూ॥ సూతకేపాచిత్రాంజలింప్ర
 షీక్యత్రవక్షీణీకృత్యసూర్యంధ్యాంనమశు-ర్యాదితిభరద్వాజోపి॥

శ్లో॥ సూతకేమృతకేతుర్కాల్ప్రాణాయామచుషంత్రకం తథామా
 జనచుంత్రాంస్తుమనసాచార్యకూజయేత్ । గాయత్రీసమ్యగుచ్చార్కసూ
 ర్యామృతనివేయేత్ । ముజకనంతువవాకార్యముపస్థానంచనైవహి
 తిడపస్తాపంసూర్యాదుపస్థానం- గాయత్రీజపవిషయేవిశేషమాశావ్యాః॥

శ్లో॥ ప్రతిపేమృతకేమృత్యుంగాయత్రీసమ్యగుచ్చరక । ధత్వా
 ప్రవక్షీణంకుర్యాత్సూర్యంధ్యాంనమస్త్విజోత్తమః । ఐశ్వర్యస్త్వగాయత్రీమన
 వైవాశుదిస్త రేడితిఅశ్వలామనోపి॥

శ్లో॥ అపన్నశ్చాశుచిఃకాలేష్టన్నపిజపేద్దశేతి॥ జపాంతేడత్రమేళితే
జాతశ్చిమంత్రంమనసాస్తరేత్॥ విష్ణురపి॥ సూ॥ అశౌచేహహమదానప్రతిగ్ర
హాస్వాధ్యాయానవరంతేనాశౌచేకస్యచిక్షియాదితి॥ కస్యచిత్సపిండ్యతిరి
క్షస్యాన్నవాక్షియాదిత్యధః॥ హామోవైశ్యదేవః॥ బౌహనసంత్వస్యగోత్రేణ
కారయితవ్యమేవ-తథాచసంవతః॥

శ్లో॥ విప్రదశాహమూసీతస్తైశ్వదేవవివజితశ్చితి-గోభిలోపి॥

శ్లో॥ అగ్నిహూత్రేతు హూమాధకం శుద్ధిస్తాతా-రిశ్స్త
తా-పంచయజ్ఞాన్నకుర్వీతహ్యశుద్ధపునరేవసత్పతిమనురపి॥

శ్లో॥ దశకంచపూణకమూసంచకమకవైతానికంచయేత్॥ సూతకేపిత్య
జేష్టోహత్రాయశ్చిస్తీయతేహిసత్పతిః॥ జాతుకణ్యకం॥

శ్లో॥ సూతకేతుసముత్పన్నస్సూతకమకకథంభవేత్॥ పిండయజ్ఞంచ
రుంహూమమస్యగోత్రేణకారయేదితి॥ పిండయజ్ఞాదయస్తాతేకపాసనసా
ధ్యావివక్షితాః-స్తాతకమకకథంభవేదిత్యుపక్రమాత్- అన్యగోత్రేణతదను
ష్టానుసమయేయజమానస్సాన్వత్వాద్రక్షవస్తుస్య స్వయముద్దేశత్యాగాకు
ర్యాత్॥ తయోరసన్యసాధ్యత్వాదితిస్తుత్యథకసారాదిషుడతిపాదితం- బృ
హస్పతిరపి॥ శ్లో॥ సూతికేన్యతకేచైవత్వశక్త్యాధ్యభోజనే॥ ప్రహసాదినిమిత్తే
మహాచయేన్నతుహవయేదితి॥ పునస్సపిఠ॥

శ్లో॥ జన్తహాన్న్యోగ్యి తాసన్యకమకత్యాగోనవిద్యతే॥ కాలాగ్నాకేవ
లేహామకార్యవివశ్యగోత్రజైరితి॥ వితారన్యకౌతకమకణః - కేవలేకాలా
గ్నాబౌహనసేకేవలత్వమగ్న్యంతరాశమవహితేష్వి- అగ్నిహూత్రంస్వయం
కతకవ్యనూపాసనమస్యగోత్రేణకారయితవ్యమితిఫణః॥ స్వయంతరణమన్య
భావేవేదితవ్యంతథాచకణ్య॥

శ్లో॥ అగ్నిహూత్రహవంకుర్యాదమ్యుభావేస్వయంతమ॥ కుర్యా
త్సాన్వత్వాద్రక్షవాసాస్తుతస్తాతా-లాద్యతేశుచిరితి॥ అశుచిరితిభేదః॥ వతా
నామకీతః-సనిషయే-పస్తంధః॥ సూ॥ దేవతాభిధానంచాప్రయతత్పతివజా
యేదితిప్రకృతం - అపయగఅశౌచీ- ధ్యానేతునదోషః- తథాచశ్రుతిః॥ న
హ్యస్తిమనఃపిండ్యమాత్ంతరేణమలవద్యాసినీం సూతికాంశద్దస్పృష్టకంచేవ
స్పృష్టకశ్చవసంసూ-భా-భరద్యాజోపి

శ్లో॥ మనోహేశుద్ధమన్యత్రసూతోదక్యాశవస్సృశ్చితి॥ పరమేశ్వరనా
మకేతకసేధ్యానేచనదోషః॥

శ్లో॥ దేవతాంతరనామానినాశుచిఃపరితఃయేత్ । నారాయణస్యనా
మానిపర్యదాపరితఃయేదితిస్తరణాత్ । యరమేశ్వరవందన ప్రదక్షిణాది
కంతునకతఃవ్యం-తథాచవారాహే ద్వాత్రింశదుపచారపరిగణనే ।

శ్లో॥ ఉద్భిష్టేచైవచాశాదేభగవద్వలదనాదికమితిపునస్తతైః॥

శ్లో॥ మందిరంసప్రవేష్టవ్యంప్రవిష్టస్యఫలంశృణు । సాగాఢీంయోని
కూఢశ్యజన్మానివపంచచ । ధవివ్యతివరాహేహేవ్యాధఃత్రూరోతిస్ఫురతి
ఆపస్తంబస్తుద్రాంహాశేభ్యోపీపరామానకతఃవ్యతిత్యాహ॥ సూ॥ అప్రయ
త్నేననాభివాదంతథాప్రయ్యతాయాప్రయతిశ్చ నప్రత్యభివదేదితి బోధాయ
నోపి॥సూ॥ నోదకుంభాస్తాభివాదయన్నపుష్పహస్తానాశుచిరితి అశుచిజన
నాద్యాశాచవాక్-బ్రహ్మచర్యాదివిషయేగాతిమః॥సూ॥ అధశ్చయ్యాసనాబ్ర
హ్మచారిగస్సర్వేసమాసీంస్తితి మూర్తి-రిజయోపి॥

శ్లో॥ కృతాలబ్ధాశనాశ్చైవభవేయుస్సుసమాహితాః । నచైవమాంస
మశ్నీయుప్రజేయశ్చనయోషితమితిలబ్ధయూచిశోపనతం- తదపితౄరల
వగవజంభో క్తవ్యం-తథాచమనుః॥

శ్లో॥ అత్యురలవదాన్నాస్యనిఃమిజ్జేయశ్చ తేన్యహం మాంసాశనం
చనాశ్నీయుశ్చయీరంశ్చపుఖి తావితిపుఖిత్వనేనపరీయదేహస్వకస్య
వ్యదాసఃతేతావిత్యనేనఖిత్వాతల్పయోవ్యుక్తదాన- యాజ్ఞవల్క్యేః॥

శ్లో॥ కృతాలబ్ధాశనాధూమాస్వపేయుస్తేపృథక్ పృథగితివసీవస్తుత్తిరా
త్రమేవకృతాయాచితాన్నభోజనమనశనంవాకతఃవ్యమిత్యాహ॥ సూ॥ అ
ఘప్రస్తరేత్రహామనశ్చంతరిరణ్ । కృతేనోత్పన్నేనవావతేకరన్నితి ఉత్ప
న్నమయాచితలబ్ధం- అఘప్రస్తరోనామతిశాచినామాంసనయోగ్యస్తృణు
యఃకటఃఆశ్వలాయనస్తుపీకరాత్రమేవేత్యాహ॥సూ॥ నైతస్యాంరాత్ర్యామన్నం
చచేరకృతేనోపలబ్ధేననావతేకరన్నితి-అంగీకరితమి॥

శ్లో॥ నాశ్నీయుస్తద్దినేనశ్చేచారసాద్యాస్సపిండకాః । డశరాత్రంభవం
త్యేతైలవగతారవజఃతాః ॥ తైలతాంబూలహినాశ్చఏకఘృక్తాజితేంద్రియా
త్రస్తా దేకరాత్రంతిరాత్రం వాతిఅనశనంకృతాయాచితాన్న భోజనంవా
తఃవ్యం- డశరాత్రంత్యురలవజంస్యహేపక్వమేవభూక్తవ్యంఆశ్వలా
వనస్తు । త్రిరాత్రంవాత్యురలవజంమిత్యాహ॥సూ॥ త్రిరాత్రమత్యురలవ
శాశిన్స్యద్యాడశరాత్రం వామహాగురుష్వితి - తథాచత్రిరాత్రందశరా
త్రివాత్యురలవజంభూక్తవ్యం - తదప్యేకవారందివాసేరాత్రా- తథాచవి
పురాణం॥

శ్లో॥ దివాచభుక్తభూక్తవ్యం నమం సంమనః పఠేతి తదపి జ్ఞాతిభిస్స
తై వ్యరేగ్రహహాభూక్తవ్యంతథాచమరీచిః॥

శ్లో॥ ప్రథమేహితి యేచ సంభవే సత్తమే తథా జ్ఞాతిభిస్సహభూక్త
వ్యమతత్యే గ్రేమదులభమతి అశ్వలా యనోః॥

శ్లో॥ సంకృప్తేషు సపింజేషు భూజనై ర్విచ మేహ వినిత్యం వాస్రాగ్గతదినా
త్యే గ్రేహా తపన్యతే॥ తేహం త్యప్త్యా కథాలాపై స్స హేకత్రైభూజనాత్॥
అశుత్యస్య నితత్యే గ్రేతా సత్త్యే గ్రేతస్యాతి మలభమతి॥ అశౌచనియమజాతం
సర్వమపి శావాశానేన స్థేయం - ప్రసవాశాచేతునైతావంతో నియమః - కింతు
నిత్యస్తే మిత్తికపరిశ్యాగో బ్రంహచర్యం దానప్రతిగ్రహాదిపఠకనంచ - తాం
బూలాదికంతునపఠకనీయం - తద్దర్శనస్య శావాచక్రకరణసత్వాత్॥ అథ
శ్మయ్యాసనా బ్రంహచారిణ ఇతి గాతమవచనాదా రభ్యయాజంతి వచనా
స్య దాహ్యతాని స్యుః తాని సర్వాణి శావాశాచప్రారణస్థాని - అన్యాని సాధార
ణానీతి బోధ్యం॥

—(*) అశౌచాంతక తత్వవిర్ణయః. (*)—

అశౌచాంతక తత్వమాహ సంపత్కః॥

శ్లో॥ అశౌచే నిగతే కుర్యాద్భూమాంజనలేపనే॥ సవాసాజలమృత్యు
శుద్ధిప్రత్యానాచనై రితి వసీష్టోపి॥

శ్లో॥ అశౌచాంతక తత్వం బ్రాహ్మణై రభిషేచనం॥ ఋగ్వేదాభి
శ్చందోగై రల్లింగైః పాపమసిక్తైః॥ ఆశీవశ్చగృహీత్యాథక్రాద్ధకమకమచ
రేదితి బ్రాహ్మణేర్దిష్టం - వ్యాసోపి॥

శ్లో॥ సంపూజ్యంధప్రస్నాదై గ్నిబ్రంహతాకస్త్వస్తి వాచయేత్॥ ధర్మ
కర్మణః సంకల్పే సంగమే ద్భూతదశకేనే॥ యజ్ఞార్థే చ త్రిషాదాసర్వం సం
సారం కమకసుశుద్ధికామస్త్యై కామశ్చే గ్నియమామహుర్విద్యతే॥ తస్య
చాంతకే సుధ్ధికామనపుత్యోహవాచసంకరకార్యం - త్రివిధవైశ్యమాద్రా
తాం ద్రకారోభిన్నం॥

శ్లో॥ పుత్యాహవాచసంనై వం బ్రాహ్మణ్యవిధియతో వితదే॥ త్రిలోకా
లంకుర్యతే త్రివిధవైశ్యయోః॥ మంత్రపఠకంతుశూద్రాణాం కుర్యాత్పు
త్యాహమ స్తితి॥ అచ సనైవ విప్రస్యచ్చద్ధిర స్త్రీత్రివాచకమిత్యు రణాత్॥ త్రి
విధవైశ్యయోగోపి తోరచ్చారిణ్యూక్తిం తిహారం పుత్యాహమ స్తితి వదే
త్॥ శూద్రాణాం తు కేవలం పుత్యాహమ స్తితి బ్రూయాత్ - ప్రథమపఠకయే

త్-వైదికమంత్రాభావేపి బ్రాహ్మణవచనేనైవ శుద్ధివృద్ధ్యాదకంభవతి- అస్మిం
 నధేకసంశయోమాభూదిత్యాహ తివాచకమితి త్రిత్యసంశయోభావస్య
 లోకసిద్ధత్వాత్-పుడ్యాహవాచనానంతరమేకాదశ ద్వాదశయోరహ్వాః
 కతకవ్యానికమాకథికుర్యాత్॥

Tel. 286

మూ॥సునిశ్చితాక్రియాచేత్స్యాదాశ్చాచనితమేస్సహ।

ప్రాప్నువంతపితృత్వంహిప్రయాతాకశ్యబంధః॥

వ్యా॥ప్రయాతాఃమృతాః- కశ్యబంధనామాతాపిత్రాదయః-పితృ
 త్వంనామస్త్రీయప్ర్యుక్తమకఫలానుభవయోగ్యతా- తంనుకూలచేహవిశే
 షప్రాప్తిర్వా-తథాచపితృభావం ప్రాప్తామాతాపిత్రాదయః స్వకృతపుణ్య
 ఫలంపుత్రాదిభిరేవేదినేతత్తత్పుణ్యకాలవిశేషేషుగతత్తిరిక-మక విశేషే
 షుచ క్రియమాణేనదాశ్రాద్ధదినానీష్వాదితంబిరకా-భోగ్యంఫలాతిశయం
 చానుభవంతఃసర్వతాపుత్రాదీనాంవంశాభివృద్ధివభ్యుదయాతిశయంచప్రా
 ర్థయంతే- తత్ప్రసాదేనచాచుం దీఘాయామత్సంతాసః క్షేయస్త్రివ
 భవతీత్యాహ॥

పిత్రాదిప్రసాదేనపుత్రాదేవంశాభివృద్ధినిభల

క్షేయఃప్రాప్తినిగయః.

మూ॥పితౄణాంచప్రసాదేనకతుకశ్యబోభివృద్ధతే।

క్షేయసాంచాభివృద్ధిస్సామ్యభూయసాముత్తరోత్తరం।

వ్యా॥ దేవబ్రాహ్మణసంతర్పణాపేక్షయా పితృసంతపకణమేవసర్వే
 హంపరమోధమకః-తేహంజననపోషణసంసాగరణాదినా ప్రత్యాసన్నత
 మత్యాదేవబ్రాహ్మణసంతర్పణాధేమసర్వేష్వపిశుభకమకసుపిత్రాణామే
 వప్రథమంపూజ్యతాశ్చ- తథాహిఅగ్నిష్టామాదిమసర్వేషు యజ్ఞేషు నాందీ
 ముఖేనప్రాగేవపితూస్తర్పయిత్వాపశ్చాద్ధేవాన్యజతి-వివాహాపనయన
 సీమంతపుగ్గవసనాదిషునాందీముఖంకృత్వా పశ్చాద్దేవతత్తద్దేవాక్ (ప్రీ
 యతి-తీర్థయాత్రాయంతర్తత్పుణ్యజ్ఞేత్రాణి ప్రవిశ్య)ప్రథమం తీర్థత్రా
 ధంకృత్వాతత్తీర్థాకాశిష్టాకారంజగదీశ్వరమారాధయతి- ఇదంచసర్వం
 మాతాపిత్రాదీనాంపితృత్వప్రాప్తవేవసంఘటతే- తదథావేతేహంనాందీము
 ఖాదికంప్రతిదేవశాశ్వాయాగాత్తతశ్చపుత్రాదీనాంకస్తింసపి కమకాగ్రాధి
 కారాభావేసిద్ధమక-అశాచనియయాన్యతైః- పుత్రాదిభిఃక్రియాయాం కృతా
 యాంపితృత్వంప్రాప్తామాతాపిత్రాదయఃస్వక్రియపుణ్యకమకఫలం పుత్రాది
 కృతదాశ్రాద్ధాదిజనితంఫలాతిశయంచానుభవంతఃపరమోషకారిణాం పు

త్రాదీనాం శాశ్వతాని శ్రేయాంసిప్రాధికాయంతే - లోకేహితిసుపకారి
 తామపిపుత్రాదీనాంమాతాపితౄణయస్సర్వదేవశ్రేయాంసిప్రాధికాయమా
 నాదృశ్యంతే-కిమువక్తవ్యంసుహృదాపకారిణఃపుత్రాదేవశ్రేయాంసిప్రాధిక
 యంతిఇతిప్రాధికానామహిమపుత్రాదీనాందీక్షామాయాస్సార్వకాలికమా
 రోగ్యమాచం ద్రార్కంవంశాభివృద్ధిరుత్తరోత్తరశ్రేయోభివృద్ధిశ్చ భవతీతి-
 తేనకృతైహవిదుషా మభినవవడవడశీతిభావబోధాయ ధమకప్రదీపికాఖ్యా
 వ్యాఖ్యాతయోగదత్తపవిత్రాతా॥

ఇతిశ్రీశ్రీమంబాగభాగనరిభూత శ్రీసుబ్రహ్మణ్య సుధీవరవిర

చితాయామభినవవడవడశీతివ్యాఖ్యానాం ధమక

ప్రదీపికాఖ్యానాం-పితృదిప్రసాదేన

పుత్రాదేః వంశాభివృద్ధీ నిఖిల

శ్రేయః ప్రాప్తినిర్ణయః.

అభినవవడవడశీతివ్యాఖ్యా

నమాప్తాః.

